

Osakeyhtiön purkamisen vaikutus osakkeenomistajan
vahingonkorvauskorvausvastuuseen

Itä-Suomen yliopisto

Oikeustieteiden laitos

OTM-tutkielma

6.4.2018

Tekijä: Emmi Nykänen, 250875

Ohjaaja: Katja Lindroos

Tiivistelmä

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO

Tiedekunta Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta		Yksikkö Oikeustieteiden laitos	
Tekijä Nykänen Emmi Inkeri			
Työn nimi Osakeyhtiön purkamisen vaikutus osakkeenomistajan vahingonkorvausvastuuseen			
Pääaine Oikeustieteet	Työn laji OTM-tutkielma	Aika 6.4.2018	Sivuja XV-83
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämä OTM-tutkielma tarkastelee osakeyhtiön purkamisen vaikutusta osakkeenomistajan vahingonkorvausvastuuseen. Osakeyhtiölain 22 luvun säännökset eivät vastaa siihen, millainen vastuu puretun tai selvitystilassa olevan osakeyhtiön osakkeenomistajilla on yhtiön velvoitteista. Yhtiössä toimivien henkilöiden henkilökohtaista vastuuta on perusteltu väärinkäytöksiä ehkäisevillä syillä. Yhtiöön liittyvien eri osapuolten keskinäisissä suhteissa yhtiön vastuu ei ole aina riittävä painostamaan toivottuun käyttäytymiseen ja jos ainoastaan yhtiö olisi vastuussa väärinkäytöksistään, olisi vastuun toteutumisen uhka yhtiön ollessa varaton vielä pienempi. Liian tiukka vastuu yhtiön velvoitteista on omiaan heikentämään yhtiöiden mahdollisuuksia esimerkiksi mahdollisimman kyvykkäiden johtajien rekrytointiin. Jos osakkeenomistajan vastuu on liian ankara tai vastuun syntymisen perusteet ovat liian epämääräisiä, se voi lannistaa niin tavallisten ihmisten kuin ammattisijoittajienkin halua sijoittaa osakkeisiin, sillä yhtiöoikeudellisissa tapauksissa vahingot ja sitä kautta myös vahingonkorvaukset ovat helposti varsin suuria. Osakkeenomistajan vastuuta arvioitaessa on myös tärkeää pitää mielessä, että osakkeenomistajan toimimisvelvollisuudet ovat osakeyhtiössä huomattavan rajoitetut, sillä yhtiön asioiden hoito ei kuulu osakkeenomistajille vaan yhtiön hallintoelimille. Osakeyhtiön purkamisen ja osakkeenomistajan vahingonkorvausvastuun välisen suhteen tarkastelua ei ole kokonaisvaltaisesti oikeustieteellisessä tutkimuksessa käsitelty. Oikeustieteellisessä tutkimuksessa ei ole myöskään käsitelty sitä, millainen luonne ja tarkoitus puretulla osakeyhtiöllä on, eikä sitä, eroaako puretun tai selvitystilassa olevan osakeyhtiön luonne ja tarkoitus aktiivisesti toiminnassa olevasta osakeyhtiöstä. Tutkielma pyrkii omalta osaltaan hahmottamaan, kuinka osakeyhtiön purkaminen vaikuttaa osakkeenomistajan vahingonkorvausvastuuseen ja tulisiko osakeyhtiölain vahingonkorvaussäännöstä tulkita eri tavalla selvitystilassa olevissa yhtiöissä ja puretuissa yhtiöissä. Korvausvastuuta tarkasteltaessa otetaan huomioon selvitystilassa olevan ja puretun osakeyhtiön tarkoitus ja luonne.</p>			
Avainsanat Osakeyhtiö, purkaminen, yhtiöoikeus, selvitystila, rajoitettu vastuu, vahingonkorvausvastuu, osakkeenomistaja			

SISÄLLYS

LÄHTEET	V
LYHENNELUETTELO	XV
1 JOHDANTO	1
1.1 Johdatus aiheeseen	1
1.2 Tutkimuskysymykset ja aiheen rajaus	4
1.3 Tutkimusmetodi ja keskeiset oikeuslähteet	6
1.4 Tutkimuksessa käytetyistä käsitteistä	9
2 OSAKEYHTIÖN PURKAMISEN VAIKUTUS OSAKEYHTIÖN TARKOITUKSEEN	11
2.1 Yhtiöoikeudellisten teorioiden merkitys tulkittaessa osakeyhtiölakia.....	11
2.1.1 Osakkeenomistajakeskeinen lähestymistapa	12
2.1.2 Sidosryhmäkeskeinen lähestymistapa	14
2.1.3 Puretun osakeyhtiön tarkoitus.....	17
2.2 Sopimusverkkomalli purettua osakeyhtiöitä kuvaavana teoriana.....	22
2.2.1 Sopimusverkkomalli	23
2.2.2 Sopimusverkkomallin kritiikki	26
2.2.3 Sopimusverkkomallin sopivuus purettuja osakeyhtiöitä selittävänä teoriana	30
3 PURETUN OSAKEYHTIÖN OMINAISUUDET	33
3.1 Puretun osakeyhtiön luonne	33
3.1.1 Purkamisen vaikutus yhtiön päätöksentekoon.....	33
3.1.2 Purkamisen vaikutus kolmanteen henkilöön	37
3.1.3 Perustettavan osakeyhtiön ja puretun osakeyhtiön samankaltaisuus.....	40
3.2 Osakkeenomistajan rajoitettu vastuu puretuissa osakeyhtiöissä.....	46
4 OSAKEYHTIÖN PURKAMISEN VAIKUTUS OSAKKEENOMISTAJAN VAHINGONKORVAUSVASTUUSEEN.....	52
4.1 Osakeyhtiölain mukainen vahingonkorvausvastuu puretuissa osakeyhtiöissä	52
4.1.1 Vahingonkorvausvastuun normatiivinen perusta	52

4.1.2	Myötävaikuttaminen lain tai yhtiöjärjestyksen rikkomiseen.....	54
4.1.3	Oikeus pysyä passiivisena puretuissa osakeyhtiöissä.....	58
4.2	Vastuun samastus puretuissa osakeyhtiöissä	65
4.3	Tuomion oikeusvoiman vaikutus puretun osakeyhtiön osakkeenomistajan vastuuseen	73
5	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	79

LÄHTEET

KIRJALLISUUS

Aarnio, Aulis:

- Laintulkinnan teoria. Yleisen oikeustieteen oppikirja. Juva 1989.
- Oikeussäännösten systematisointi ja tulkinta. Teoksessa Juha Häyhä (toim.): Minun metodini. Helsinki 1997, s. 35–56.

Aho, Matti: Varallisuusosoikeudellisen oikeustoimen tulkinnasta. Porvoo 1968.

Airaksinen, Manne – Pulkkinen, Pekka – Rasinaho, Vesa:

- Osakeyhtiölaki I. Helsinki 2007.
- Osakeyhtiölaki II. Helsinki 2010.

Asmundsson, Steffen – Gustavsson, Geir: Utvidet aksjonæransvar - ansvarsgjennombrudd. Jussens Venner 1995, s. 189 – 298.

Armour, John – Hansmann, Henry – Kraakman, Reinier (2009): The Essential Elements of Corporate Law: What is Corporate Law? Harvard Law School Discussion Paper No. 643, 7/2009, s. 1-31.

Bergkamp, Lucas – Pak, Wan-Q: Piercing the Corporate Veil: Shareholder Liability for Corporate Torts. Maastricht Journal of European and Comparative Law, Vol. 8, 2/2001, s.167-188.

Blair, Margaret M.: Directors' Duties in Post-Enron World: Why Language Matters. Wake Forest Law Review, Vol. 38, 3/2003, s. 885–910.

Bråthen, Tore: Selskapsrett. 3. utgave. Oslo 2008.

Dotevall, Rolf: Bolagsledningens skadeståndsansvar. Andra upplagan. Stockholm 2008.

Gomard, Bernhard: Board Members' Liability for Damages. Scandinavian Studies In Law 1984, s. 43–82.

- Gower, L.C.B. – Gronin, J.B. – Easson, A.J. – Lord Wedderburn of Charlton: Gowers's Principles of Modern Company Law. Fourth edition. Stevens & Sons 1979. (Gower ym. 1979)*
- Hansmann, Henry – Kraakman, Reinier: Toward Unlimited Shareholder Liability for Corporate Torts. Yale Law Journal, Vol. 100, 7/1991, s.1879-1934.*
- Hirvonen, Ari: Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17. Helsinki 2011. Saatavana osoitteesta: [https://www.helsinki.fi/sites/default/files/atoms/files/hirvonen_mitka_metodit.pdf] (16.9.2017)*
- Huhtamäki, Ari: Offshore-yhteisön samastuksesta määräysvallan käyttäjään. Defensor Legis 1/1999, s. 142-152.*
- Husa, Jaakko – Mutanen, Anu - Pohjolainen, Teuvo: Kirjoitetaan Juridiikkaa. Ohjeita oikeustieteellisten kirjallisten töiden laatijoille. Helsinki 2001.*
- Huttunen, Allan: Vastuun samaistuksesta konsernissa, osakeyhtiössä ja erityisesti vakuutusosakeyhtiöiden konsernissa. Teoksessa Ari Saarnilehto (toim.): Vastuun samaistuksesta ja muita kirjoituksia. Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta. Turku 1996, s. 1-76.*
- Immonen, Raimo: Yritysjärjestelyt. 6. uudistettu painos. Helsinki 2015.*
- Immonen, Raimo – Nuolimaa, Risto: Osakeyhtiöoikeuden perusteet. 3. uudistettu painos. Helsinki 2017.*
- Jokela, Antti: Pääkäsitely, todistelu ja tuomio, Oikeudenkäynti III. 2. uudistettu painos. Helsinki 2015.*
- Jokinen, Juha: Osakeyhtiölain uudistunut selvitystiläsääntely ja pääoman vähenemistä koskeva sääntely. Teoksessa Jukka Mähönen ja Veikko Vahtera (toim.): Yhtiöoikeudellisia kirjoituksia VII. Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta. Turku 2009, s.1-54.*

Kaisanlahti, Timo:

- Osakkeenomistajan rajoitettu vastuu. Teoksessa Vesa Kanninen ja Kalle Määttä (toim.): Näkökulmia oikeustaloustieteeseen. Tampere 1996, s.192-252.
- Sidosryhmät ja riski pörssiyhtiössä. Helsinki 1999.

Kaisto, Janne: Lainoppi ja oikeusteoria. Helsinki 2005.

Kaisto, Janne – Lohi, Tapani: Johdatus varallisuus-oikeuteen. 2. uudistettu painos. Helsinki 2013.

Kivivuori, Antti: Vahingonkorvauslain soveltamisala. Defensor Legis, 7-8/1975 s. 266-276.

Kolehmainen, Antti: Osakeyhtiön ja sen osakkeenomistajan samastaminen perintökaaren ennakkoperintö- ja lakiosasäännöksiä sovellettaessa. Lakimies 4/2009, s. 597–618.

Koski, Pauli - Schultén, Gerhard af: Osakeyhtiölaki selityksin II. 4. uudistettu painos. Helsinki 2000.

Kuosmanen, Elina: osakeyhtiö ja yhteiskuntavastuu - sidosryhmälähtöinen ajattelutapa osakkeenomistajalähtöisen mallin vaihtoehtona. Helsinki Law Review 2/2017, s.108-122.

Kyläkallio, Juhani – Iirola, Olli – Kyläkallio, Kalle:

- Osakeyhtiö I. Porvoo 2012. (*Kyläkallio – Iirola – Kyläkallio 2012a*)
- Osakeyhtiö II. Porvoo 2012. (*Kyläkallio – Iirola – Kyläkallio 2012b*)

Laine, Juhani: Eräs näkökohta osakeyhtiön johdon ja osakkeenomistajien kolmanteen kohdistuvasta vastuusta. Defensor Legis 2/2011, s.163-176.

Manne Henry: Our two corporation system: Law and economics. Virginia Law Review, Vol. 53, 2 /1967, s. 259-284.

Mansikkamäki, Kaisa: Osakkeenomistajan korvausvastuusta. Tutkimus pörssiyhtiön osakkeenomistajan vahingonkorvausvastuun perusteista OYL:n mukaan. Edilex 28.5.2009.

McGaughey, Ewan: Ideals of the corporation and the nexus of contracts. *The Modern Law Review*, Vol. 78, 6/2015, s.1057–1070.

Moberg, Krister: Moderbolags ansvar för dotterbolags skulder. Nerenius & Santérus 1998.

Mähönen, Jukka – Villa, Seppo:

- Osakeyhtiö I. Yleiset opit. Porvoo 2006.
- Osakeyhtiö III, Corporate Governance. 2. uudistettu painos. Helsinki 2010.
- Osakeyhtiö I. Yleiset opit. 3. uudistettu painos. Helsinki 2015.

Mähönen, Jukka - Säiläkivi, Antti - Villa, Seppo: Osakeyhtiölaki käytännössä. Helsinki 2006.

Männistö, Jarkko: Siviiliprosessuaalisen oikeusvoimaopin muutoksesta, sen perusteista ja vaikutuksista. *Lakimies* 1/2004, s. 37–48.

Mäntysaari, Petri:

- Osakeyhtiö toimijana. Helsinki 2002.
- Sopimusajattelun käyttö osakeyhtiöoikeudessa – kommentti. *Lakimies* 1/2013, s. 118–120.
- Mitä etua yhtiön johdon on edistettävä. *Defensor Legis* 4/2013, s. 579-596.
- Osakeyhtiöoikeuden teoriasta. Teoksessa Raimo Immonen ja Reijo Knuutinen (toim.): Oikeuden ja talouden rajapinnassa. Juhlakirja Matti J. Sillanpää 60 vuotta. Keuruu 2015, s 159-180.

Määttä, Kalle: Yritysoikeus yritystoiminnan suunnittelussa. Helsinki 2005.

Nikkilä, Jukka: Konzernirakenne ja osakkeenomistajan oikeussuoja. Rovaniemi 2006.

Nyström, Patrik: Osakeyhtiön hallituksen fidusiaariset velvollisuudet. Helsinki 2016.

Pihlajarinne, Taina: Rekisteristä poistetun yhtiön puhevallan käyttö ja perusoikeusargumentaatio yhtiöoikeudessa. *Lakimies* 2/2011, s. 408-417.

Pönkä, Ville: Kirja-arvostelu teoksesta Vahtera, Veikko: Osakeomistuksen riski ja sääntely. *Lakimies* 2011/6, s.1262-1267.

Pöyhönen, Juha: Uusi varallisuusosoikeus. Helsinki 2000.

Rantakari, Heidi: Osakeyhtiön toiminnan tarkoitus ja sen suhde yhteiskuntavastuuseen. Helsinki Law Review 2012/1, s. 145–172.

Rantanen, Tea: Osakeyhtiölain mukainen vaikutusvallan väärinkäyttö ja sen soveltamisedellytykset. Edilex 29.6.2017.

Saarnilehto, Ari:

- Maantapa, ennakkopäätös ja valituslupa. Teoksessa Jyrki Tala ja Kauko Wikström (toim.): Oikeus – kulttuuria ja teoriaa. Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta. Turku 2005, s. 201-216.
- Osakeyhtiölain mukainen korvausvastuu ja rinnakkaisperiaate. Teoksessa Ari Saarnilehto (toim.): Yhtiöoikeudellisia kirjoituksia VI. Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta. Turku 2007. s.19 - 48.

Savela, Ari: Vahingonkorvaus osakeyhtiössä. 3. uudistettu painos. Helsinki 2015.

Schultén, Gerhard af:

- Osakeyhtiölain kommentaari I, luvut 1-8. Helsinki 2003.
- Osakeyhtiölain kommentaari II, luvut 9-17. Helsinki 2004.
- Innehåller nya aktiebolagslagens stadganden för mycket dispositiva regler. Tidskrift utgiven av Juridiska Föreningen i Finland 3/2006, s. 309–318.

Ståhlberg, Pauli - Karhu, Juha: Suomen vahingonkorvausoikeus. 6. uudistettu painos. Helsinki 2013.

Tammi-Salminen, Eva: Sopimus, kompetenssi ja kolmas. Varallisuusosoikeudellinen tutkimus negative pledge -lausekkeiden sivullissitovuudesta. Helsinki 2001.

Timonen Pekka: Corporate governance. Instituutiot ja lainsäädännön merkitys. Helsinki 2000.

Toiviainen, Heikki:

- Johtajan ja tilintarkastajan vahingonkorvausvastuusta osakeyhtiössä Lakimies 8/1994, s. 1021–1056.

- Suomen yhteisöoikeuden arvoperusta. Ajatuksia oikeustaloustieteestä yksityisoikeudellisia yhteisöjä ja säätiöitä koskevassa oikeudessa. Jyväskylä 2002.
- ”Oikeat ja riittävät tiedot” tilinpäätöksessä. Tiedon ja valvonnan ongelmista erityisesti pörssiyhtiössä. Edilex 23.1.2003.
- Yrityksen yhteiskuntavastuu ja corporate Governance. Teoksessa Esa Kolehmainen (toim.): Business law forum 2004. Helsinki 2004, s. 389-435.

Vahtera Veikko:

- Vaikutusvallan väärinkäyttö ja sen seuraamukset osakeyhtiössä. Teoksessa Ari Saarnilehto (toim.): Yhtiöoikeudellisia kirjoituksia VI. Turun yliopiston, oikeustieteellinen tiedekunta. Turku 2007, s. 93-136.
- Osakeomistuksen riski ja sääntely. Hämeenlinna 2011.
- Sopimusajattelun käyttö osakeyhtiöoikeudessa. Lakimies 7-8/2012, s.1048–1069.

Villa, Seppo:

- Emoyhtiön vastuu (ulkomaisen) tytäryhtiön sitoumuksista. Teoksessa Petri Helander, Juha Lavapuro ja Tuomas Mylly (toim.): Yritys eurooppalaisessa oikeusyhteisössä. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja, A. Juhlajulkaisut. Turku 2002, s. 621-633.
- Velkojan asema osakeyhtiössä. Helsinki 2003.
- Henkilöyhtiöt ja osakeyhtiö. 4. uudistettu painos. Helsinki 2013.
- Samastaminen: KKO 2015:17. Lakimies 3–4/2015, s. 533-542.

Virtanen, Pertti: Vahingonkorvaus, Laki ja käytännöt. Porvoo 2011.

Vähätalo, Tuukka-Tapani. Oikeusvoiman objektiivinen ulottuvuus siviiliprosessissa. Edilex 15.10.2014.

Weckström, Jouni: Veronkiertosäännöksen soveltaminen osakeyhtiön purkutilanteessa. Defensor Legis 3/2004, s. 455-465.

VIRALLISLÄHTEET

HE 109/2005 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi.

HE 26/2003 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle konkurssilainsäädännön uudistamiseksi.

HE 187/2002 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle velan vanhentumista ja julkista haastetta koskevan lainsäädännön uudistamisesta.

HE 69/2000 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi osakeyhtiölain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 27/1977 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi.

HE 187/1973 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle vahingonkorvausta koskevaksi lainsäädännöksi.

Kauppa- ja teollisuusministeriö: Tilintarkastajan vahingonkorvausvastuu –kehitystarpeet de lege ferenda. Kauppa- ja teollisuusministeriö, julkaisuja 39/2006. Helsinki 2006.

Oikeusministeriö: Osakeyhtiölain muutostarve. Arviomuistio. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 20/2016. Helsinki 2016. (*Oikeusministeriö* 2016a)

Oikeusministeriö: Osakeyhtiölain muutostarve. Lausuntotiivistelmä. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja: 48/2016. Helsinki 2016. (*Oikeusministeriö* 2016b)

Työ- ja elinkeinoministeriö: OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille. Vuoden 2011 tarkistus. Käännös julkaisusta OECD Guidelines for Multinational Enterprises 2011 Edition. Työ- ja elinkeinoministeriön raportteja 5/2012. Helsinki 2012.

INTERNETLÄHTEET

Tilastokeskus: Aloittaneet ja lopettaneet yritykset vuonna 2016. Päivitetty 31.10.2017. [http://www.stat.fi/til/aly/2016/aly_2016_2017-10-31_fi.pdf] (16.1.2018)

OIKEUSTAPAUKSET

Korkein oikeus

KKO 1956 II 96

KKO 1963 II 27

KKO 1966 II 95

KKO 1967 II 78

KKO 1978 II 149

KKO 1979 II 14

KKO 1982 II 59

KKO 1982 II 103

KKO 1982 II 184

KKO 1983 II 185

KKO 1984 II 183

KKO 1989:5

KKO 1989 T 224013

KKO 1991:132

KKO 1991:186

KKO 1992:57

KKO 1992:58

KKO 1992:156

KKO 1993:160

KKO 1994:58

KKO 1996:2

KKO 1996:46

KKO 1997:17

KKO 1998:115

KKO 1999:111

KKO 2001:39

KKO 2001:122

KKO 2003:40

KKO 2003:131

KKO 2008:20

KKO 2008:64

KKO 2009:16

KKO 2009:92

KKO 2010:85

KKO 2012:36

KKO 2014:20

KKO 2015:59

KKO 2016:26

Hovioikeudet

Helsingin HO 11.11.1992 S 91/1176

Ruotsi

NJA 1947 s. 647

NJA 2014 s. 877

Norja

NRt 1996 s. 672

NRt 1996 s.742

NRt 2010 s. 306

Tanska

UfR 1997 s. 1642

Englanti

VTB Capital plc v Nutritek International Corp and Others (2013) UKSC 5

Prest v. Petrodel Resources Limited and others (2013) UKSC 34

Yhdysvallat

Dodge v. Ford Motor Company Co (170 NW 668 (1919))

LYHENNELUETTELO

JHL	laki julkisesta haasteesta 729/2003
KKO	korkein oikeus
OYL	osakeyhtiölaki 624/2006
VahL	vahingonkorvauslaki 412/1974
VOYL	osakeyhtiölaki 734/1978
VVOYL	laki osakeyhtiöistä 22/1895

1 JOHDANTO

1.1 Johdatus aiheeseen

Osakeyhtiö¹ on sekä lukumäärällisesti että liiketoiminnan laajuudessa mitattuna Suomen suosituin yhtiömuoto. Myös suurimmat yritykset ovat osakeyhtiöitä.² Osakeyhtiön olennaisin tunnusmerkki on, etteivät osakeyhtiön osakkeenomistajat ole henkilökohtaisessa vastuussa osakeyhtiön velvoitteista.³ Osakeyhtiölaissa (624/2006, OYL) säädetään yhtiön johtoon kuuluvien, osakkeenomistajien, yhtiökokouksen puheenjohtajan ja tilintarkastajien osakeyhtiöoikeudellisesta vastuusta yhtiötä, osakkeenomistajaa ja muita, kuten velkojia, kohtaan. Osakeyhtiölaissa ei säädetä yhtiön omasta vastuusta eikä yhtiön eri sidosryhmiin kuuluvien henkilöiden henkilökohtaisesta vastuusta muulla kuin osakeyhtiöoikeudellisella perusteella. Vaikka sääntelyä ei osakeyhtiölaissa olekaan, osakeyhtiöoikeudellista vastuuta koskevat säännökset eivät sulje pois muun korvausvastuun mahdollisuutta.⁴

Osakeyhtiölain nojalla syntyvä vahingonkorvausvastuu on lakisääteistä vahingonkorvausvastuuta. Yhtiöoikeudellisella perusteella syntyvä vahingonkorvausvastuu edellyttää sen, että henkilö on toiminut nimenomaan yhtiöoikeudellisessa roolissaan.⁵ Muut yhtiöön liittyvät vastuukysymykset jäävät osakeyhtiölain vahingonkorvausta koskevan 22 luvun soveltamisalan ulkopuolelle ja ne ratkaistaan muilla perusteilla, kuten yleisten sopimusoikeudellisten sääntöjen ja vahingonkorvauslain tai vahingonkorvausta koskevien erityislakien säännösten nojalla.⁶ Osakeyhtiölain 22 luvun

¹ Osakeyhtiö on yhtiömuoto. Mähönen ja Villa ja katsovat, että osakeyhtiölle on tyypillistä yhtiön täydellinen oikeushenkilöllisyys, yhtiön varallisuuden oikeudellinen erillisuus, sekä yhtiön kelpoisuus tehdä oikeustoimia omissa nimissään. Lisäksi osakeyhtiölle on tunnusomaista yhtiön osakkeenomistajien rajoitettu vastuu, osakkeenomistajille kuuluva oikeus yhtiön nettovarallisuuteen, johdon ja omistuksen erillisuus sekä osakkeiden vapaa luovutettavuus, *Mähönen – Villa* 2015, s. 33.

² *Villa* 2013, s.19 ja 34. Osakeyhtiöiden merkityksestä ks. myös *Vahtera* 2011, s. 17-21. Vuonna 2016 Suomessa aloitti 28 533 uutta yritystä toimintansa. Näistä aloittaneita osakeyhtiöitä oli 12 558 kappaletta, jotka vastasivat 44,0 prosenttia kaikista aloittaneista yhtiöistä, *Tilastokeskus* 2017, s. 4.

³ *Kyläkallio – Irola – Kyläkallio* 2012a, s. 49.

⁴ *Mähönen - Säiläkivi - Villa* 2006, s. 587.

⁵ *Savela* 2015, s. 1-2. Yleinen vahingonkorvausoikeus jakautuu kahteen osa-alueeseen: lakisääteiseen ja sopimusperusteiseen vahingonkorvaukseen. Lakisääteinen vahingonkorvausvastuu jakautuu vahingonkorvauslain mukaiseen vastuuseen ja erityislakien mukaiseen vastuuseen. Lakisääteisen ja sopimusperusteisen vahingonkorvausoikeuden välillä on muutamia merkittäviä eroavuuksia. Sopimusoikeudellisessa vahingonkorvauksessa virheellisen sopimussuorituksen tehnyt sopimusosapuoli on velvollinen näyttämään tuottamuksen puutteen, kun taas vahingonkorvauslain mukaisessa vastuussa korvauksen vaatijan on näytettävä vastapuolen tuottamus. Merkittävää on myös se, että vahingonkorvauslain mukaisessa vastuussa puhtaiden varallisuusvahinkojen korvattavuus on varsin rajoitettu, kun taas sopimusoikeudellisessa vahingonkorvausvastuussa myös puhtaat varallisuusvahingot pääsääntöisesti korvataan, *Savela* 2015, s. 1-2. Ks. *Kauppa- ja teollisuusministeriö* 2007, s. 15.

⁶ *Airaksinen – Pulkinen - Rasinaho* 2010, s. 748.

säännökset eivät esimerkiksi vastaa siihen, millainen vastuu puretun tai selvitystilassa olevan osakeyhtiön osakkeenomistajilla on yhtiön velvoitteista.

Yhtiössä toimivien henkilöiden henkilökohtaista vastuuta on perusteltu väärinkäytöksiä ehkäisevillä syillä. Yhtiöön liittyvien eri osapuolten keskinäisissä suhteissa yhtiön vastuu ei ole aina riittävä painostamaan toivottuun käyttäytymiseen ja jos ainoastaan yhtiö olisi vastuussa väärinkäytöksistään, olisi vastuun toteutumisen uhka yhtiön ollessa varaton vielä pienempi. Liian tiukka vastuu yhtiön velvoitteista on kuitenkin omiaan heikentämään yhtiöiden mahdollisuuksia esimerkiksi mahdollisimman kyvykkäiden johtajien rekrytointiin. Liiketoiminnassa tehdään paljon päätöksiä nopealla aikataululla ja osa näistä päätöksistä on virheellisiä. Etukäteen ei voida myöskään täsmällisesti määrittellä, milloin päätös on sellainen, että se aiheuttaa vahingonkorvausvelvollisuuden, sillä yhtiön johdon vastuun aktualisoituminen liittyy paljolti arvioon siitä, onko toiminnassa otettu liian suuria riskejä.⁷

Tulevaisuudessa omistajien valta suhteessa yhtiön johtoon tulee kasvamaan ja yritysten omistus on aktiivisempaa ja osaavampaa. Tätä kehitystä korostaa muun muassa se, että osakeyhtiölaissa osakkeenomistajille on annettu entistä suurempia valtuuksia yhtiön hallinnossa.⁸ Jos osakkeenomistajan vastuu on liian ankara tai vastuun syntymisen perusteet ovat liian epämääräisiä, se voi lannistaa niin tavallisten ihmisten kuin ammattisijoittajienkin halua sijoittaa osakkeisiin, sillä yhtiöoikeudellisissa tapauksissa vahingot ja sitä kautta myös vahingonkorvaukset ovat helposti varsin suuria. Vaikka osakeyhtiölain vahingonkorvausjärjestelmällä onkin väärinkäytöksiä estävä tarkoitus, ei oikeussuojajärjestelmässä saisi asettaa epävarmuustekijöitä yritystoiminnalle.⁹ Epämääräiset vastuusäännökset eivät edesauta osakkeenomistajien pitkäaikaista sitoutumista yhtiöön. Osakkeenomistajan vastuuta arvioitaessa on myös tärkeää pitää mielessä, että osakkeenomistajan toimimisvelvollisuudet ovat osakeyhtiössä huomattavan rajoitetut, sillä yhtiön asioiden hoito ei kuulu osakkeenomistajille vaan yhtiön hallintoelimille.¹⁰

Osakeyhtiön purkamisesta eli toiminnan lopettamisesta säädetään osakeyhtiölain 20 luvussa. Osakeyhtiön liiketoiminnan lopettamisen taustalla saattaa olla mitä moninaisimpia syitä, kuten esimerkiksi toiminnan kannattamattomuus tai tappiollisuus. Osakeyhtiön purkaminen toteutetaan selvitystilamenettelyn kautta. Yhtiö katsotaan puretuksi, kun selvitysmiehet ovat esittäneet

⁷ *Savela* 2015, s. 8, joka katsoo, että erityisesti yhtiön johdon ja osakkaiden välisessä suhteessa yhtiön vastuulla ei ole johtajien käyttäytymistä painostavaa merkitystä, sillä yhtiön maksama korvaus menee osakkaiden varoista,

⁸ *Mansikkamäki Edilex* 2009, s. 95.

⁹ *Vahtera* 2007, s. 96

¹⁰ *Mähönen - Säiläkivi - Villa* 2006, s. 604.

lopputilityksen yhtiökokouksessa.¹¹ Osakeyhtiö voi purkautua kolmella eri tavalla: purkaminen voi perustua yhtiökokouksen, rekisteriviranomaisen¹² tai tuomioistuimen päätökseen tilanteesta riippuen.¹³ Osakeyhtiölain mukaan purkamista edeltää yleensä selvitystila ja selvitysmenettely. Osakeyhtiölain mukaan selvitystila alkaa yleensä heti sen jälkeen, kun yhtiökokous on tehnyt sitä koskevan päätöksen. Osakeyhtiölain 20 luvun 3 §:n mukaan vapaaehtoiseen selvitystilaan asettaminen edellyttää vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä ja kokouksessa edustetuista osakkeista. Osakeyhtiö voidaan asettaa selvitystilaan myös osakkeenomistajan ajaman kanteen perusteella silloin, kun lunastusvelvollisuuden käyttäminen niin sanotuissa vaikutusvallan väärinkäyttö -tilanteissa ei tule kysymykseen.¹⁴

Yhtiön toiminta voidaan myös käytännössä tosiasiallisesti lopettaa yhtiön laillisen olemassaolon silti lakkaamatta.¹⁵ Osakeyhtiö on kuitenkin edelleen osakeyhtiö, vaikka sillä ei tosiasiallisesti ole toimialansa mukaista toimintaa tai toimintaa ylipäätään. Toimintansa lopettanut yhtiö ei siis yhtiöoikeudellisesti ”kuole”, ellei sitä pureta OYL 20 luvun mukaisessa järjestyksessä. Osakeyhtiön purkaminen onkin eräs yhtiön lakkaamisen tapa.¹⁶ Purettu yhtiö ei voi enää hankkia oikeuksia tai tehdä sitoumuksia. Yhtiölle voi kuitenkin ilmaantua varoja vielä purkamisen jälkeenkin, minkä vuoksi osakeyhtiölaissa on tehty mahdolliseksi selvitysmenettelyn jatkaminen purkautumisen jälkeen. Purkaminen ei siten kaikissa suhteissa merkitse yhtiön oikeudellisen merkityksen lakkaamista.¹⁷

Tämän tutkielman tarkoituksena on tutkia, miten osakeyhtiön purkaminen vaikuttaa osakkeenomistajan korvausvelvollisuuteen. Osakeyhtiön purkamisen ja osakkeenomistajan vahingonkorvausvastuun välisen suhteen tarkastelua ei ole kokonaisvaltaisesti oikeustieteellisessä tutkimuksessa käsitelty. Oikeustieteellisessä tutkimuksessa ei ole myöskään käsitelty sitä, millainen

¹¹ *Weckström DL 2004*, s. 456 ja 465.

¹² Rekisteriviranomainen voi OYL 20 luvun 4 §:n mukaan määrätä yhtiön selvitystilaan tai poistettavaksi rekisteristä, jos yhtiöllä ei ole rekisteriin merkittyä toimikelpoista hallitusta, jos yhtiöllä ei ole rekisteriin merkittyä elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain (122/1919) 6 §:ssä tarkoitettua edustajaa, jos yhtiö ei ole rekisteriviranomaisen kehotuksesta huolimatta ilmoittanut tilinpäätösasiakirjoja rekisteröitäviksi vuoden kuluessa tilikauden päättymisestä tai silloin kun yhtiö on asetettu konkurssiin, joka on rauennut varojen puutteeseen.

¹³ *Villa 2013*, s. 385. Pihlajarinne jakaa purkautumistilanteet myös kolmeen eri ryhmään: velkoja-aloitteisiin, osakkeenomistaja-aloitteisiin sekä passiivisuuteen liittyviin tapauksiin, ks. *Pihlajarinne LM 2011*, s. 408. *Weckström* taas jakaa selvitystilanteet kahteen eri ryhmään: vapaaehtoiseen selvitykseen ja pakkoselvitykseen, ks. *Weckström DL 2004*, s. 456.

¹⁴ *Vahtera 2007*, s. 122. Osakkeenomistajan vaikutusvallan väärinkäytöstä ks. myös *Vahtera 2007*, s. 104-126 sekä *Rantanen Edilex 2017*, s. 28-48.

¹⁵ *Koski - af Schultén 2000*, s. 356.

¹⁶ *Immonen 2015*, s. 270-271. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2016 toimintansa lopetti 24 870 yritystä. Näistä 8 303 kappaletta oli osakeyhtiötä, *Tilastokeskus 2017*, s. 4-5.

¹⁷ *Airaksinen – Pulkkinen - Rasinaho 2010*, s. 627

luonne ja tarkoitus puretulla osakeyhtiöllä on, eikä sitä, eroaako puretun tai selvitystilassa olevan osakeyhtiön luonne ja tarkoitus aktiivisesti toiminnassa olevasta osakeyhtiöstä.

Oikeusministeriö on ehdottanut osakeyhtiölain uudistusta koskevassa muistiossaan, että yksityinen osakeyhtiö voitaisiin purkaa tulevaisuudessa myös siten, että velat maksetaan toiminnan aikana, purkamispäätös ilmoitetaan ja merkitään kaupparekisteriin ja nettovarat voidaan jakaa määrääjän kuluttua purkamispäätöksen rekisteröinnistä. Lisäksi oikeusministeriö harkitsee yhden osakkaan mikroyrityksen purkamisen helpottamista siten, että purkupäätöksen rekisteröinnin jälkeen ainoa osakas ottaisi vastatakseen kaikista yhtiön velvoitteista ja saisi yhtiön varat.¹⁸ Jos tulevaisuudessa tietyntyyppiset yhtiöt voitaisiin purkaa ilman selvitysmenettelyä, on entistä tärkeämpää selventää osakkeenomistajien vastuuta kyseisissä tilanteissa. Erityisesti tämä olisi tärkeää niitä tilanteita silmällä pitäen, joissa purkupäätöksen rekisteröinnin jälkeen ainoa osakkeenomistaja saisi kaikki yhtiön varat. Lisäksi oikeuskäytännössä on vasta hiljattain otettu kantaa siihen, kuinka osakeyhtiön aiemmin saama lainvoimainen tuomio voi vaikuttaa yhtiön purkamisen jälkeen myös osakkeenomistajan vastuuseen.¹⁹

1.2 Tutkimuskysymykset ja aiheen rajaaminen

Osakeyhtiöoikeuden alaan kuuluvan tutkimukseni tutkimuskysymyksenä on, millainen vastuu puretun yhtiön osakkeenomistajalla on yhtiön aiemmasta toiminnasta osakeyhtiötä ja vahingonkorvausvastuuta koskevien säännösten perusteella ja tuleeko osakkeenomistajan vastuuta arvioida eri lailla selvitystilassa olevassa tai puretussa osakeyhtiössä kuin toiminnassa olevassa osakeyhtiössä. Tutkimus tarkastelee erityisesti tilanteita, joissa osakeyhtiö on jo purettu, ja tämän jälkeen ilmenee uusia tietoja ja seurauksia yhtiön toiminnasta ajalta ennen purkautumista ja vahingonkärsijä nostaa kanteen puretun osakeyhtiön osakkeenomistajia vastaan. Tutkimuksessa toisin sanoen tarkastellaan sitä, miten vastuu purkamista edeltävästä toiminnasta jakautuu osakkeenomistajan ja puretun osakeyhtiön välillä.

Varsinainen tutkimuskysymys voidaan jaotella kahteen alakysymykseen. Tarkastelun kohteena on se, kuinka puretun osakeyhtiön aiemmin saama lainvoimainen vahingonkorvausta koskeva tuomio voi vaikuttaa yhtiön osakkeenomistajien vastuuseen yhtiön purkamisen jälkeen. Lisäksi tutkimuksen

¹⁸Oikeusministeriö 2016a, s. 33. Arviomuistiosta annetuissa lausunnoissa todettiin nykyisen yhtiön purkamismenettelyn kuulutusaikoinen selvitystilasta kautta olevan vaivalloinen ja raskas menettely. Kevennetyn purkumenettelyn katsottiin helpottavan erityisesti mikroyritysten toiminnan lopettamista ja tosiasiallisesti toimimattomien yhtiöiden poistamista kaupparekisteristä ja parantavan siten tietojen ajantasaisuutta, Oikeusministeriö 2016b, s. 36.

¹⁹ Ks. KKO 2016:26, jossa korkein oikeus katsoi osakkeenomistajan olevan velvollinen korvaamaan kantajalle purkautuneen yhtiön aiemmin saaman tuomion perusteella korvauksia.

tarkoituksena on pohtia, kuinka osakkeenomistajan mahdollinen vastuu puretun osakeyhtiön veloista suhtautuu osakeyhtiöoikeudelliseen periaatteeseen rajoitetusta vastuusta.

Osakeyhtiön toiminta voi lakata myös muuten kuin OYL 20 luvussa tarkoitetun selvitystilan tai rekisteristä poistamisen kautta. Yleisin tapa lopettaa osakeyhtiön toiminta on sulauttaa yhtiö toiseen osakeyhtiöön, jolloin sulautuva yhtiö lakkaa. Sama koskee myös jakautumista, jolloin jakautuva yhtiö lakkaa.²⁰ Yhtiön toiminta voi päättyä myös rekisteristä poistamiseen. Kyseinen menettely on kuitenkin tarkoitettu vain tilanteisiin, joissa yhtiöllä ei ole riittävästi varoja selvitysmenettelyn läpikäymiseksi tai varoista ei saada selvyyttä, ja menettely liittyy aina rekisteritiedoissa oleviin virheellisyyksiin, kuten toimittamatta jääneeseen tilinpäätökseen.²¹ Yhtiö voi purkautua myös konkurssin kautta. Jos yhtiön varat eivät riitä yhtiön velkojen maksamiseen, yhtiö on osakeyhtiölain 20 luvun 7 §:n 2 momentin mukaan asetettava konkurssiin. Konkurssilain (2004/120) 2 luvun 2 §:n mukaan yhtiö voi joutua konkurssiin myös velkojan hakemuksesta.²²

Edellä mainitut osakeyhtiön lakkaamisen tavat on jouduttu tutkimuksen rajallisen laajuuden vuoksi rajaamaan käsittelyn ulkopuolelle. Osakkeenomistajan korvausvastuuta tutkitaan pääasiallisesti vain sellaisen osakeyhtiön osalta, joka on purettu OYL 20 luvussa tarkoitetun vapaaehtoisen selvitystilamenettelyn kautta. Tutkimuksessa ei myöskään tarkastella osakeyhtiön purkamista tilanteissa, joissa purkaminen johtuu rekisteriviranomaisen määräyksestä tai joissa purkautuminen on seurausta siitä, että vaikutusvaltaansa väärinkäyttänyt osakkeenomistaja ei ole täyttänyt lunastusvelvollisuuttaan. Tutkimuksen ulkopuolelle on myös jätetty purkamisen vero-oikeudelliset seuraukset.

Osakkeenomistajan korvausvastuusta säädetään OYL 22 luvun 2 §:ssä, jonka mukaan osakkeenomistajan on korvattava sellainen vahinko, jonka hän on myötävaikuttamalla lain tai yhtiöjärjestyksen rikkomiseen tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttanut yhtiölle, toiselle osakkeenomistajalle tai muulle henkilölle. Säännös on hyvin yleisluontoinen eikä siinä oteta kantaa siihen, tuleeko sitä soveltaa myös puretuissa ja selvitystilassa olevissa yhtiöissä. Tämän vuoksi tässä tutkimuksessa pyritään selvittämään se, miten säännöstä tulee tulkita ja soveltaa puretuissa ja selvitystilassa olevissa yhtiöissä. Kyseinen säännös ei itsessään sisällä määräyksiä vahingonkorvausvastuun yleisistä edellytyksistä kuten tahallisuudesta ja tuottamuksesta. Näiden edellytysten tarkasteluun ei ole tässä tutkimuksessa mahdollisuutta, mutta niitä käsitellään siltä osin,

²⁰ Koski & af Schultén 2000, s. 354–355; Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho 2010, s. 629; Kyläkallio – Iirola – Kyläkallio 2012b, s. 594.

²¹ Jokinen 2009, s. 1.

²² Koski & af Schultén 2000, s. 354–355.

kun katsotaan tarpeelliseksi osakkeenomistajan moitittavan käyttäytymisen tutkimiselle. Tutkimuksen ulkopuolelle on myös jätetty osakkeenomistajan korvausvastuun toteutus ja näyttökysymykset.

Tutkimus on rajattu myös siten, että se käsittelee osakkeenomistajan vastuuta osakeyhtiössä vain yhtiön ollessa selvitystilassa tai purettuna. Tutkimuksessa ei tarkastella perustettavan osakeyhtiön tai toiminnassa olevan osakeyhtiön osakkeenomistajan vastuuta, vaikkakin näitä koskevia sääntöjä käytetään tutkimuksessa tulkinta-apuna. Osakeyhtiölain korvausvastuuta koskevaa säännöstä heijastetaan tutkimuksessa puretun ja selvitystilassa olevan osakeyhtiön osakkeenomistajan roolia vasten. Tämä tarkoittaa sitä, että korvausvastuuta tarkasteltaessa tutkimuksen alkupuolella tehty analyysi selvitystilassa olevan ja puretun osakeyhtiön tarkoituksesta ja luonteesta otetaan huomioon pohdittaessa sitä, tulisiko OYL:n vahingonkorvaussäännöstä tulkita eri tavalla selvitystilassa olevissa yhtiöissä ja puretuissa yhtiöissä. Koska oikeuskäytännössä osakkeenomistajan vastuu on voinut aktualisoitua myös vastuun samastuksen ja tuomion oikeusvoiman kautta, myös näitä kahta vastuumuotoa ja niiden suhdetta yhtiön purkamiseen tutkitaan tutkimuksen loppupuolella.

Tutkimus koostuu johdannosta, kolmesta pääluvusta sekä johtopäätöksistä. Johdannossa käsitellään ensin tutkimuksen yleisestä taustaa, jonka jälkeen asetetaan ja määritellään tutkimuskysymys. Varsinainen tutkimus alkaa luvusta kaksi, jossa käsitellään sitä, kuinka yleiset osakeyhtiöoikeudelliset teoriat sopivat selvitystilassa olevaan tai purettuun osakeyhtiöön sekä sitä, mikä selvitystilassa olevan ja puretun osakeyhtiön tarkoitus on. Kolmannessa luvussa aiheena on selvitystilassa olevan ja puretun osakeyhtiön luonne. Kolmannessa luvussa käsitellään myös erikseen rajoitettua vastuuta selvitystilassa olevissa ja puretuissa osakeyhtiössä. Neljännessä luvussa keskitytään osakkeenomistajan osakeyhtiöoikeudelliseen vahingonkorvausvelvollisuuteen, sen oikeudelliseen perustaan ja osakkeenomistajan korvausvastuun perusteisiin. Neljännessä luvussa käsitellään myös sitä, kuinka osakkeenomistajan vastuu voi aktualisoitua vastuun samastuksen ja tuomion oikeusvoiman kautta. Viimeisessä kappaleessa tarkoituksena on tehdä yhteenveto aiemmin käsitellyistä asiakohdista ja esittää vastaukset johdannossa esitettyihin kysymyksiin.

1.3 Tutkimusmetodi ja keskeiset oikeuslähteet

Tutkielman metodina on lainoppi eli oikeusdogmatiikka, jonka keskeinen tehtävä on tulkita ja systematisoida oikeussäännöksiä.²³ Lainopin on katsottu tutkivan sitä, mikä on voimassaolevaa

²³ Ks. Aarnio 1989, s. 288.

oikeutta ja mikä merkitys laista ja muista oikeuslähteistä löytyvällä materiaalilla on.²⁴ Metodilla tarkoitetaan niitä tapoja, keinoja ja välineitä, joilla tieteellistä tietoa tavoitellaan, hankitaan, muodostetaan ja perustellaan.²⁵ Lainopin osalta metodia voidaan kuvata myös välineenä, jota lainoppia harjoittava käyttää siirtyessään tulkintaperusteista eli oikeuslähteistä tulkintatuloksiin eli tulkintakannanottoihin. Lainopin tutkimusmenetelmät ovat työkaluja, joita käytetään siirryttäessä oikeuslähteistä ja oikeustapauksen faktoista eli tosiasiakuvauksesta tulkintakannanottoon.²⁶ Tutkielmassa pyritäänkin esittämään argumentteja käsiteltävästä aiheesta ja tarkastelemaan asioita uudesta näkökulmasta: erityisesti siitä, vaikuttaako yhtiön elämänkaaren vaihe osakkeenomistajan vastuun arviointiin.

Oikeussäännösten systematisointi eli teorettinen lainoppi luo ja kehittää sitä käsitejärjestelmää, jonka varassa koko oikeudellinen ajattelu toimii.²⁷ Teorettinen lainoppi erittelee käsitteistöä ja jäsentää käsitteitä uudelleen.²⁸ Lainopin systematisointityössä keskeistä on tutkia ja jäsentää oikeudenalojen käsitteitä, oikeusperiaatteita ja teoreettisia rakennelmia.²⁹ Tässä tutkimuksessa teorettinen lainoppi ilmenee osakeyhtiölain 20 luvun purettua osakeyhtiötä koskevien normien ja OYL 22 luvun vahingonkorvausvastuuta koskevien normien sisällön selvittämisenä ja niiden suhteuttamisena toisiinsa. Näitä normeja tulkitaan yhdessä toistensa kanssa ottaen huomioon myös osakeyhtiöoikeuden yleinen rajoitetun vastuun periaate. Tavoitteena on siis selvittää, millä tavoin purettu osakeyhtiön osakkeenomistajan vastuuta tulisi arvioida ja poikkeako purettu osakeyhtiön osakkeenomistajan vastuun arviointi rajoitetun vastuun periaatteesta. Tältä osin otetaan huomioon myös osakkeenomistajan asema puretussa osakeyhtiössä.

Vastausta tutkimuskysymykseen on perusteltava oikeuslähteistä ilmenevillä argumenteilla. Tutkielman keskeiset oikeuslähteet voidaan ryhmitellä *Aarnion* esittämän oikeuslähteiden velvoittavuusperusteisen kolmijaon avulla. Siinä oikeuslähteet jaetaan vahvasti velvoittaviin (laki ja maantapa), heikosti velvoittaviin (lain esityöt ja tuomioistuinratkaisut) sekä sallittuihin oikeuslähteisiin (oikeustiede, yleiset oikeusperiaatteet, moraalit ja reaaliset argumentit).³⁰ Purettua osakeyhtiötä koskevat osakeyhtiölain säännökset ovat tutkielman lähtökohtana, sillä ne ovat tärkeimpiä purettuihin osakeyhtiöihin soveltuvia lain säännöksiä. Asiassa tulee kuitenkin huomioida

²⁴ Hirvonen 2011, s. 23. Muilla oikeuslähteillä tarkoitetaan esimerkiksi lainvalmisteluasiakirjoja ja Euroopan Unionin tuomioistuimen tai korkeimman oikeuden päätöstekstejä.

²⁵ Hirvonen 2011, s. 4.

²⁶ Hirvonen 2011, s. 38.

²⁷ Aarnio 1989, s. 288.

²⁸ Aarnio 1997, s. 43.

²⁹ Hirvonen 2011, s. 25.

³⁰ Ks. Aarnio 1989, s. 220–221.

myös alempiasteiset oikeuslähteet, sillä oikeusvoiman ja vastuun samastuksen osalta keskeisessä asemassa ovat korkeimpien tuomioistuinten ennakkopäätökset.

Keskeisimpänä oikeuslähteenä tässä tutkielmassa ovat voimassa olevat lait, joista tärkein on osakeyhtiölaki (624/2006). Tutkimuksessa käsitellään myös aiempaa osakeyhtiölakia (1978/734, VOYL), koska esimerkiksi osakeyhtiön purkamista koskevat säännöt ovat suurimmalta osin täysin samanlaisia sekä uudessa että vanhassa osakeyhtiölaissa. Tutkimuksen muu lähdeaineisto koostuu erityisesti lain esitöistä ja korkeimman oikeuden ennakkoratkaisuista.³¹ Korkeimman oikeuden ratkaisuista on myös käytetty soveltuvin osin hyväksi asunto-osakeyhtiöitä koskevia ennakkoratkaisuja, vaikka tutkimus käsittelee osakeyhtiön osakkeenomistajan vastuuta. Asunto-osakeyhtiötä ja osakeyhtiötä koskevat samat periaatteet. Lisäksi purkamista koskevat säännöt ovat samanlaisia sekä osakeyhtiölaissa että asunto-osakeyhtiölaissa (1599/2009), minkä vuoksi niistä voidaan hakea tulkinta-apua.

Oikeuslähteenä on käytetty hyväksi myös vanhempaa oikeuskäytäntöä. Vanhempaa oikeuskäytäntöä käytetään hyödyksi osoittamaan, kuinka korkeimman oikeuden tulkintalinjan on muuttunut tai pysynyt samana vuosien saatossa. Julkista haastetta koskeva korkeimman oikeuden oikeuskäytäntö on suurimmaksi osaksi julkaistu ennen vuotta 2000. Vuoden 2003 uudistuksessa julkista haastetta koskevia sääntöjä ei sinällään muutettu vaan tavoitteena oli täsmentää ja nykyaikaistaa säännöksiä sekä muuttaa sääntelyä siten, että julkisen haasteen edellytyksiä koskevat säännökset ilmenisivät kutakin erityisaluetta koskevasta lainsäädännöstä ja julkisesta haasteesta annettu laki olisi menettelyä koskeva yleislaki.³² Näin ollen myös vanhemmalla oikeuskäytännöllä on vielä ohjausarvoa. Oikeuslähteinä on käytetty soveltuvin osin hyväksi erityisesti VOYL:n aikaista oikeuskäytäntöä. Vuoden 2006 osakeyhtiölain uudistuksessa ei juurikaan muutettu yhtiön toimielimiä tai purkautumista koskevia säännöksiä ja myös vahingonkorvausta koskevat säännökset rakentuivat VOYL:n periaatteille.³³ Tämän vuoksi myös VOYL:n aikaisella oikeuskäytännöllä voidaan vielä katsoa olevan ohjausarvoa.

³¹ Käytettäessä ylimpien tuomioistuimien ratkaisuja lähdeaineistona on muistettava, että suomalaisessa oikeusajattelussa niillä ei ole juridisesti sitovaa ennakkopäätösvaikutusta vaan, niillä on ratkaistu jokin yksittäinen tapaus. Ratkaisuihin tutustuminen antaa kuitenkin viitteitä siitä, miten lainsäädäntöä pitäisi tulkita varsinkin silloin, kun tuomioistuimella on jossakin asiassa selkeä ja vakiintunut linja, *Husa – Mutanen - Pohjolainen* 2001, s. 40. Tuomioistuinikäytännöllä on oikeuslähteenä merkitystä kahdessa eri suhteessa. Tämä johtuu siitä, että säädettyä lakia tai muuta helposti löydettävää normia ei ole käytössä aina tai normi voi olla epämääräinen. Tuomioistuimen on kuitenkin ratkaisupakon vuoksi tehtävä päätös sen käsittelyyn saatetussa asiassa. Tuomioistuin voikin joutua ratkaisemaan kysymyksen, joka ei aikaisemmin ole ollut oikeudellisenä ongelmana esillä. Ratkaisulla voi olla merkitystä myös käsitellyn asian ulkopuolella, silloin kun sama oikeudellinen kysymys tulee uudestaan tuomioistuimelle ratkaistavaksi. Erityisesti korkeimman oikeuden ratkaisuille voi syntyä tällainen myöhempiä oikeuskäytäntöä ohjaava merkitys, *Saarnilehto* 2005, s. 1.

³² *HE 187/2002 vp*, s. 33.

³³ *HE 109/2005 vp*, s. 19, 29 ja 30.

Tulkintakannanottoja haetaan myös oikeustieteellisessä tutkimuksessa esitetyistä argumenteista, joiden osalta pääpaino on kotimaisessa yhtiöoikeudellisessa tutkimuksessa. Puretuista osakeyhtiöistä ja niiden osakkeenomistajien korvausvastuusta on kirjoitettu todella vähän verrattuna esimerkiksi hallituksen jäsenen tai toimitusjohtajan korvausvastuuseen tai toiminnassa oleviin osakeyhtiöihin, minkä vuoksi myös niitä käsittelevää kirjallisuutta käytetään hyväksi. Pohjoismaisen yhteissäätelyn ja yritystoiminnan puitteiden samankaltaisuuden johdosta oikeustila on pitkälti suomalaisen kaltainen myös muissa Pohjoismaissa, joten tulkinnan tukena on käytetty myös muita pohjoismaisia lähteitä. Osakeyhtiöitä koskevien teorioiden tarkastelun yhteydessä on käytetty hyväksi myös englantilaista ja yhdysvaltalaista oikeuskirjallisuutta, sillä niiden avulla voidaan havainnollistaa syvemmin eri teorioista käytyjen keskustelun moninaisuutta.³⁴

1.4 Tutkimuksessa käytetyistä käsitteistä

Osakkeenomistajalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka omistaa osakkeen yhtiöstä. Osakeyhtiön antaman osakkeen omistaminen ei tuota tiettyä määritettyä osaa osakeyhtiöstä tai sen omaisuudesta, vaan osakeyhtiölaista ja yhtiöjärjestyksestä johtuvat oikeudet ja velvollisuudet suhteessa yhtiöön.³⁵ Osakas-termin merkitys voidaan johtaa OYL 3: 15 §:stä ja sillä tarkoitetaan myös henkilöä, joka omistaa osakkeen. Sijoittajalla tarkoitetaan yleensä henkilöä, joka ostaa osakkeenomistajalta osakkeita.³⁶ Tässä tutkimuksessa käytetään rinnakkain käsitteitä osakkeenomistaja ja osakas. Molemmilla määritelmillä tarkoitetaan osakeyhtiön osakasta, joka omistaa yhtiöstä sellaisen osuuden, jonka perusteella hän on saanut omistusoikeuden tiettyyn määrään yhtiön osakkeista. Myös termillä sijoittaja viitataan tässä tutkimuksessa osakkeenomistajaan, ellei toisin sanota.³⁷

Osakeyhtiön selvitystilalla tarkoitetaan menettelyä, jolla yleensä tähdätään yhtiön toiminnan lopettamiseen. Selvitystilaksi voidaan kutsua myös tilaa, jossa yhtiö on normaalin toimintansa ja

³⁴ Englantilaista ja yhdysvaltalaista oikeutta arvioitaessa on muistettava, että niiden sääntelymekanismi eroaa suomalaisesta sääntelymekanismista. Yhdysvalloissa velkojien suojaaminen perustuu pääsääntöisesti oikeuskäytännön luomiin velkojiensuojapöytäkirjoihin, kun taas Suomessa velkojien ja myös vahingonkorvausvelkojien suojaaminen perustuu rakenteellisesti sääntelyyn. Näiden erojen vuoksi anglo-amerikkalaista oikeutta ei voida tulkita Suomessa analogisesti sellaisenaan voimassa olevana ja samansisältöisinä periaatteina. Niitä voidaan käyttää kuitenkin tulkinta-apuna, ks. *Villa LM 2015*, s. 539.

³⁵ *Villa 2013*, s. 201. Vrt. *Mäntysaari DL 2013*, s.589-593, joka näkee osakkeenomistajat yhtiössä liitännäispalvelujen tuottajina.

³⁶ *Toiviainen 2002*, s. 154.

³⁷ Osakkeenomistaja ja sijoittaja termien merkityksestä vrt. *Toiviainen 2002*, s. 154-156. Toiviainen kritisoi termien ”sijoittaja” ja ”osakkeenomistaja” rinnastamisen sillä perusteella, että toiselta osakkeenomistajalta osakkeita ostava henkilö ei tosiasiallisesti tee sijoitusta yhtiöön, vaan vaihdanta tapahtuu ostajan ja myyjän välillä. Toisaalta on kuitenkin niin, että jokainen osakkeita omistava henkilö on kohdeyhtiön osakkeenomistaja. Täten katson, että kaikkia kolmea käsitettä voidaan käyttää tässä tutkimuksessa rinnakkain.

purkautumisen välisenä aikana.³⁸ Tässä tutkimuksessa selvitystilalla tarkoitetaan tilaa, jossa yhtiö on selvitystilaan asettamisen ja yhtiön virallisen purkautumisen välillä.

Osakeyhtiön purkamisella tarkoitetaan yhtiön toiminnan lopullista ja kaikkinaista päättämistä.³⁹ Osakeyhtiön purkaminen voidaan nähdä myös yritysjärjestelynä, jonka tavoitteena on purettavan yhtiön elinkeinotoiminnan lopettaminen ja jolla voidaan muokata konsernirakennetta.⁴⁰ Osakeyhtiön purkautumisella ja purkamisella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa osakeyhtiön lakkaamista, joka käsittää yhtiön toiminnan, oikeushenkilöllisyyden ja olemassaolon lopullisen päättymisen.⁴¹ Puretuilla osakeyhtiöillä tarkoitetaan tässä tutkielmassa osakeyhtiöitä, jotka on purettu vapaaehtoisesti asettamalla yhtiö yhtiökokouksessa määräenemmistö päätöksellä selvitystilaan tavoitteena yhtiön elinkeinotoiminnan lopettaminen. Purkautuneilla osakeyhtiöillä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa osakeyhtiöitä, joiden purkautuminen on johtunut rekisteriviranomaisen tai tuomioistuimen päätöksestä. Tässä tutkimuksessa esitetyt kannanotot soveltuvat vain purettuihin osakeyhtiöihin, ellei toisin sanota.

³⁸ Jokinen 2009, s. 7.

³⁹ Weckström DL 2004, s. 456; Mähönen -Säiläkivi- Villa 2006, s. 371; Airaksinen – Pulkkinen - Rasinaho 2010, s. 627; Immonen 2015, s. 270.

⁴⁰ Weckström DL 2004, s. 457 ja 460. Yritysjärjestelykeinona purkaminen nähdään erityisesti vero-oikeudellisessa katsannossa. Osakeyhtiön purkaminen on verovelvollisuuden realisoiva järjestely, jossa purkuvoitto on veronalainen tulo ja purkutappio vähennyskelpoinen meno. Osakeyhtiön purkaminen onkin erityisen veroedullinen yritysjärjestelykeino silloin, kun purkajärjestelystä syntyy jako-osan saajalle verotuksessa vähennyskelpoinen purkutappio, ks. Weckström DL 2004, s. 455-456.

⁴¹ Ks. Villa 2013, s. 385, joka käyttää samaa määritelmää. Vrt. Vahtera 2007, s. 123; Immonen – Nuolimaa 2017, s. 269, jotka näkevät osakeyhtiön purkamisen myös tietyissä tilanteissa osakkeenomistajan oikeussuojakeinona.

2 OSAKEYHTIÖN PURKAMISEN VAIKUTUS OSAKEYHTIÖN TARKOITUKSEEN

2.1 Yhtiöoikeudellisten teorioiden merkitys tulkittaessa osakeyhtiölakia

Osakeyhtiölaissa ilmaistut periaatteet ovat avuksi tulkittaessa osakeyhtiölain yksityiskohtaisia säännöksiä. Yksityiskohtaiset säännökset ovat yleisten periaatteiden ilmentymiä yksittäisissä tilanteissa, joten on johdonmukaista hyödyntää niitä osakeyhtiölain tulkinnassa. Lisäksi lain yksityiskohtaiset säännökset jäävät usein varsin yleiselle tasolle toimintaympäristön muuttuessa nopeasti, jolloin periaatteet antavat hyvää tukea osakeyhtiölain yksityiskohtaisten säännösten tulkinnalle. Periaatteista voi olla myös apua tulkittaessa osakeyhtiölakia teleologisesti: vaikka muodollisesti olisikin menetelty osakeyhtiölain mukaisesti, menettely ei ole lain mukainen, jos tosiasiallisesti on menetelty esimerkiksi yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisesti.⁴²

Osakeyhtiötä tarkasteltaessa ja osakeyhtiölakia tulkittaessa on otettava ensimmäiseksi kantaa siihen, mikä on osakeyhtiön toiminnan tarkoitus. Vastaus on tärkeä, koska silloin otetaan kantaa siihen, ketä osakeyhtiön muodossa harjoitettavan yritystoiminnan tuloksen on tarkoitus viime kädessä hyödyttää.⁴³ Nykyään osakeyhtiön tarkoitusta koskevassa keskustelussa koulukunnat voidaan jakaa kahteen eri leiriin.⁴⁴ Osakkeenomistajakeskeisen lähestymistavan edustaja katsoo, että osakeyhtiön ensisijaisena tehtävänä on toimia osakkeenomistajien intressien mukaisesti. Sidosryhmäkeskeisen lähestymistavan kannattaja puolestaan painottaa yrityksen muidenkin intressitahojen kuin osakkeenomistajien etujen huomioon ottamisen merkitystä yhtiön toiminnassa.⁴⁵

⁴² Määttä 2005, s. 70.

⁴³ Mähönen – Villa 2015, s. 319. Mähönen ja Villa katsovat, että viimeisen sadan vuoden aikana vallalla olleet yhtiöoikeudelliset käsitykset voidaan tiivistää neljään perusmalliin: 1) johtokeskeiseen, 2) työntekijäkeskeiseen, 3) valtiokeskeiseen ja 4) omistajakeskeiseen malliin. Johtokeskeinen ajattelu on ollut tyypillistä Yhdysvalloissa, missä sen kultakausi kesti 1930-luvulta 1950-luvulle. Johtokeskeisen ajattelun taustalla on ajatusmalli, jonka mukaan osakkeenomistajista riippumattomalla teknokraattisella ja ammattimaisella yritysjohdolla on parhaat mahdollisuudet johtaa yritystä yleisen yhteiskunnallisen edun parhaaksi. Työntekijäkeskeisessä mallissa keskiöön nostetaan työvoima, tarkemmin sanottuna ammattiliitot ja niiden intressit. Valtiokeskeisessä mallissa korostetaan nimensä mukaisesti julkisen vallan suoran ohjausvaikutuksen merkitystä yritystoiminnan kontrolloinnissa. Tämän käsityksen mukaan yritystoimintaa ohjaa tehokkaimmin teknokraattinen virkamieskoneisto. Kaikki kolme edellä mainittua mallia menettivät asemiaan 1980- ja ennen kaikkea 1990-luvulle tultaessa. Yhtiöoikeudellista keskustelua on hallinnut 1980-luvulta lähtien yleinen kriittisyys kaikenlaista julkisen vallan sääntelyä kohtaan. Painopiste siirtyi kohti osakkeenomistajan erityisasemaa, sopimustoimintaan perustuvia järjestelyjä ja itsesääntelyä korostavaa ajattelutapaa, Mähönen – Villa 2015, s. 319-321.

⁴⁴ Pönkä LM 2011, s. 1265-1266. Pönkä toteaa myös, että tähän niin sanottuun shareholder or stakeholder value -keskusteluun jokainen osakeyhtiöoikeuden tutkija joutuu väistämättä ottamaan kantaa. Yhtiöoikeudellisen teorian vaikutuksesta laintulkintaan ks. myös Nyström 2016, s. 101-113.

⁴⁵ Ks. Mäntysaari 2015, s. 166-168.

2.1.1 Osakkeenomistajakeskeinen lähestymistapa

Yhtiöoikeudessa tällä hetkellä maailmanlaajuisesti hallitseva ajattelumalli on osakkeenomistajakeskeinen. Erityisesti oikeustaloustieteelliseen argumentaatioon nojaavan osakkeenomistajalähtöisen ajattelutavan mukaan osakeyhtiön tärkein tehtävä on tuottaa voittoa osakkeenomistajille ja yrityksen toimia arvioidaan nimenomaan osakkeenomistajien intressien ja voiton tuottamisen näkökulmasta.⁴⁶

Myös Suomen osakeyhtiölain perustana on osakkeenomistajalähtöinen ajattelu, joka näkyy OYL 1:5 §:ssä. OYL 1:5 §:n mukaan osakeyhtiön toiminnan tarkoitus on voiton tuottaminen osakkeenomistajille. Jos yhtiön toiminnalle halutaan jokin muu tarkoitus, siitä tulee määrätä yhtiöjärjestyksessä. Voiton tuottamista osakkeenomistajille tarkastellaan pitkällä aikavälillä ja se voi tapahtua varojen jaon muodossa tai pyrkimyksenä mahdollisimman korkeaan osakkeen arvoon.⁴⁷ Osakeyhtiölaissa ei ole nimenomaisia säädöksiä yritysten yhteiskuntavastuusta tai muiden sidosryhmien huomioon ottamisesta. Lain esitöissä on kuitenkin todettu, että voiton tuottaminen pitkällä tähtäyksellä ja osakkeen arvon kasvattaminen edellyttävät usein yhteiskunnallisesti hyväksyttävien menettelytapojen noudattamista sellaisissakin tilanteissa, joissa lainsäädäntö ei siihen pakota. Esimerkiksi yhtiön julkinen kuva saattaa vaikuttaa merkittävästi yritystoimintaan ja yhtiön osakkeiden arvoon.⁴⁸ Tästä huolimatta osakeyhtiölaissa on omaksuttu valtavirtaoikeustieteen mukainen osakkeenomistajalähtöinen ajattelu, eikä lain esitöistä löydy tukea muiden sidosryhmien kuin osakkeenomistajien intressien erityiselle huomioimiselle yrityksen päätöksenteossa.⁴⁹

Osakkeenomistajien erityisaseman perusteena on pidetty osakkeenomistajien residuaaliasemaa. Osakkeenomistajat ovat yhtiön maksunsaantijärjestyksessä viimeisenä, ja näin ollen he kantavat viime kädessä taloudellisen riskin yrityksen kannattamattomuudesta. Koska osakkeenomistajat kantavat viimekätisen riskin yhtiön menestymisestä tai menestymättömyydestä, ovat he myös kaikkein haavoittuvaisimpia johdon opportunistille, ja vastaavalla tavalla vähemmistöosakkeenomistajat enemmistöosakkeenomistajien opportunistille. Tämän riskin vastapainoksi heillä on oikeus yrityksen residuaalituottoon eli siihen voittoon, joka jää jäljelle, kun

⁴⁶ *Kuosmanen* HLR 2017, s. 111 ja 113. Vrt. *Mäntysaari* DL 2013, s. 581, joka katsoo, että osakeyhtiölain tarkoitus on edistää yhtiön intressejä, eikä osakkeenomistajien.

⁴⁷ *Määttä* 2005, s. 72.

⁴⁸ *HE 109/2005 vp*, s. 39.

⁴⁹ *Kuosmanen* HLR 2017, s. 112. Kuuluu esimerkiksi omistajakeskeisestä ajattelutavasta on Yhdysvalloissa annettu tuomioistuinratkaisu tapauksessa *Dodge v. Ford Motor Company Co.* Kyseisessä ratkaisussa Yhdysvaltain korkein oikeus totesi ratkaisussaan, että: “*A business corporation is organized and carried on primarily for the profit of the stockholders. The powers of the directors are to be employed for that end. The discretion of directors is to be exercised in the choice of means to attain that end and does not extend to a change in the end itself, to the reduction of profits, or to the nondistribution of profits among stockholders in order to devote them to other purposes.*”

maksunsaantijärjestyksessä etusijalla olevat tahot ovat saaneet heille kuuluvan osuuden.⁵⁰ Osakkeenomistajien oikeutta jäljelle jäävään tuottoon on perusteltu myös sillä, että muiden intressitahojen vaatimukset yhtiötä kohtaan perustuvat sopimukseen tai erityislainsäädäntöön, mutta osakkeenomistajien vaade yhtiötä kohtaan on luonteeltaan puhtaasti yhtiöoikeudellinen. Osakkeenomistajien vaade perustuu heidän sijoitukseensa yhtiössä ja heidän siitä kantamaansa riskiin. Osakkeenomistajien oikeuden yhtiön tuottoon on myös nähty parhaiten kannustavan taloudellista yritteliäisyyttä yhteiskunnassa.⁵¹

Väitöskirjassaan *Vahtera* julistautuu osakkeenomistajakeskeisen ajattelutavan kannattajaksi. *Vahtera* katsoo, että edistämällä osakkeenomistajien etuja yhtiö samalla myötävaikuttaa yrityksen muidenkin intressitahojen etujen toteutumiseen.⁵² Noudattamalla esimerkiksi työ-, ympäristö-, kilpailu-, kuluttaja- ja verolakeja yhtiö osallistuu yrityksen yhteiskuntavastuun toteuttamiseen. Julkisen vallan tehtävänä on valvoa, että yritysten eri intressitahojen väliset pelisäännöt ovat riittävän kattavat ja siltä osin kuin nämä säännöt ovat aukollisia, yhtiön johdon on liiketoiminnallisessa päätöksenteossään ajateltava osakkeenomistajien, ei esimerkiksi yhtiön työntekijöiden tai asiakkaiden etuja. Tästä huolimatta yrityksen erilaisten intressitahojen etujen huomioiminen on usein yhtiön maineen ja tätä mainetta korreloivan osakkeen arvon takia myös osakkeenomistajien etujen mukaista.⁵³

Toiviaisen mielestä omistajien voiton maksimointi tai optimointi on käytännössä ongelmallinen yrityksen toiminnan päämääränä siitä syystä, että yrityksen elinkaari on periaatteessa ikuinen, kun taas omistajat elävät rajoitetun ajan. Tämän takia *Toiviaisen* mukaan osakkeenomistajat eivät voi oikeutetusti vaatia, että pitkän ajan voiton tai hyödyn maksimoitumisen pitäisi tapahtua heidän elinaikanaan. *Toiviaisen* mielestä pelkästään osakkaiden taloudellisia etuja korostava ajattelutapa onkin liian yksinkertainen. Se johtaa henkilöstön motivaation alenemisen seurauksena huonoon tuottavuuteen, sillä työntekijät eivät koe mielekkääksi tehdä työtä pelkästään sitä varten, että omistajat saavat suuren osingon, ja he itse ovat koko ajan vaarassa menettää ”tehostamisen” nimissä työpaikkansa.⁵⁴

⁵⁰ *Mähönen – Villa* 2015, s. 183 ja 321. OYL 1:8:ssä on määritelty johdon tehtäväksi huolellisesti toimien edistää yhtiön etua. Lain esitöiden mukaan määritelmä voidaan jakaa kahteen osaan: ensimmäinen osa käsittää johdon velvollisuuden toimia huolellisesti ja toinen velvollisuuden toimia yhtiön edun mukaisesti. Ensiksi mainitussa velvollisuudessa on kyse yhtiöoikeudessa vakiintuneesta huolellisuusvelvollisuudesta. Velvollisuus toimia yhtiön edun mukaisesti sisältää sekä johdon lojaliteettivelvollisuuden suhteessa yhtiöön että sen kaikkiin osakkeenomistajiin, ks. *HE 109/2005 vp*, s. 40.

⁵¹ *Kuosmanen HLR* 2017, s. 112.

⁵² *Vahtera* 2011, s. 148

⁵³ *Pönkä LM* 2011, s. 1266. Ks. *Armour – Hansmann – Kraakman* Harvard Law School Discussion Paper 2009, s. 25-26, jossa kannatetaan myös samaa ajattelua.

⁵⁴ *Toiviainen* 2004, s. 427.

Vahtera kritisoi Toiviaisen ajattelua sillä, että se ei ota huomioon sitä, kuinka asiakkaat hyötyvät ostaessaan itselleen yrityksen hyödykkeitä. Henkilöstö sekä muut sidosryhmät saavat yritystoimintaan asettamastaan panoksesta yleensä myös kiinteän korvauksen.⁵⁵ Yhtiön sidosryhmistä ainoa sidosryhmä, jonka hyöty on yrityksen voitosta riippuvainen, ovat osakkeenomistajat. Vahtera kysyykin, miksi tätä osakkeenomistajille kuuluvaa osuutta, joka on viimesijainen, tulisi jakaa niille tahoille, jotka ovat ennen osakkeenomistajia saaneet osuutensa osakeyhtiön tuottamasta hyödystä yleensä kiinteänä korvauksena. Jos yhtiön toiminnan tarkoitusta toteuttamalla saatavaa voittoa jaetaan osakkeenomistajien ulkopuolelle, tulisi tehokkaan riskin jakamista koskevan teorian mukaan osa mahdollisista tappioistakin siirtää näiden osakkeenomistajien ulkopuolisten intressitahojen kannettavaksi. Vahtera toteaa, että riskin siirtämistä henkilöstölle ja asiakkaille ei voisi toteuttaa, mutta käytännössä ajatus merkitsisi sitä, että saadessaan osan tuotosta olisi muiden intressitahojen kannettava osansa myös riskistä.⁵⁶

2.1.2 Sidosryhmäkeskeinen lähestymistapa

Sidosryhmäkeskeiset mallit voidaan jakaa kahteen ryhmään sen mukaan, painotetaanko yhtiön johdon lojaliteetti- ja huolellisuusvelvoitteita kaikkia yhtiön sidosryhmiä kohtaan, vai korostetaanko yhtiön sidosryhmien aktiivista osallistumista yhtiön hallintoon. Näissä malleissa yhtiön johdon päämiehenä nähdään yleensä osakkeenomistajien sijasta koko yhtiö ja sitä kautta yhtiön eri sidosryhmät. Aktiivista osallistumisoikeutta yhtiön johtoon sidosryhmillä ei kuitenkaan ole, minkä vuoksi keskustelun keskiössä on yhtiön toiminnan tarkoitus ja johdon velvollisuuksien määrittely.⁵⁷

Edellä mainittuun niin sanottuun Shareholder–stakeholder -debattiin liittyy usein myös kysymys yhtiöiden yhteiskuntavastuusta, jolla tarkoitetaan yritysten taloudellista, sosiaalista ja ympäristöllistä vastuuta yhteiskuntaa kohtaan. Yhtiön kannalta yhteiskuntavastuussa on kysymys siitä, onko yhtiön johdolla muita velvollisuuksia kuin osakkeenomistajiin kohdistuvia fidusiarivelvollisuuksia ja lakiin

⁵⁵ Vahtera 2011, s. 149.

⁵⁶ Vahtera 2011, s. 149-150.

⁵⁷ Mähönen – Villa 2015, s. 331. Yksi sidosryhmämalleja kehittäneistä on Margaret Blair, joka korostaa johdon itsenäisyyttä osakkeenomistajista. Blair korostaa yhtiön johdon johtavan yhtiötä työtiiminä. Tässä tiimissä osakkeenomistajat ovat sekundäärisessä asemassa, koska he eivät osallistu tuotantoon. Heillä tulisi tästä syystä myös olla rajoittunut päätösvalta yhtiön asioihin, jotta johdolla olisi mahdollisuus tehokkaasti johtaa yhtiötä ja käyttää yhtiön resursseja sen toimintaan osallistuvien yhteiseksi hyväksi. Osakkeenomistajien kannattaa kuitenkin sijoitustensa turvaamiseksi luopua päätösvalloistaan, koska yhtiön menestys koituu heidänkin hyvinvointinsa lisäykseksi, ks. Blair Wake Forest Law Review 2003, s. 898 ja 900–901.

perustuvia yhtiön muihin sidosryhmiin sekä yritystä ympäröivään yhteiskuntaan ja muuhun ympäristöön kohdistuvia velvollisuuksia.⁵⁸

Toiviainen on kunnostautunut sidosryhmäkeskeisen lähestymistavan edustajaksi ja korostaa erityisesti yritysten yhteiskuntavastuuta. Toiviaisen mukaan osakeyhtiö on väline, jota ihmiset käyttävät taloudellisen toiminnan harjoittamiseen yhteiskunnassa, ja sen tuottamalla hyödykkeillä on merkityksellinen osuus yhteiskunnan taloudelle ja ihmisten elämälle. Täten osakeyhtiö osallistuu yhteiskuntaan tuottamalla ihmisten käytettäväksi tavaroita ja palveluita.⁵⁹ Koska yrityksen tarkoituksena on tuottaa hyödykkeitä, voidaan Toiviaisen mukaan pitää ilmeisenä, että yrityksen tarkoitus on palvella asiakkaita.⁶⁰ Toiviaisen mielestä kaikkien sidosryhmien tyydyttäminen ei ole mahdollista ja hänen mielestään tulisikin katsoa, että yhtiö toteuttaa yhteiskunnallista tehtäväänsä eräällä tavalla jo tuottamalla hyödykkeitä. Toiviainen katsoo kuitenkin, että mietittäessä, millä tavalla yritys osana yhteiskuntaa voi kantaa kokonaisuuden kannalta tehokkaimmalla tavalla sosiaalisen vastuunsa, on vastattava siihen kysymykseen, ketä varten yritys on olemassa.⁶¹

Rantakari on käsitellyt myös yhtiön yhteiskuntavastuun ja voiton tuottamisen osakkeenomistajille välistä suhdetta. Rantakari toteaa, että on selvää, että osakeyhtiö ei ole mikään yhteiskunnasta erillinen yksikkö, vaan sen on otettava huomioon useita sidosryhmiä toiminnassaan. Rantakarin mukaan kysymykseksi nouseekin, kuinka laajalle yhteiskunnallinen vastuu tulee ulottaa.⁶² Mikäli olettaisi, että osakeyhtiön toiminnan tarkoitus on pääsääntöisesti jokin muu kuin voiton tuottaminen osakkeenomistajille, sijoittajien löytäminen yritystoiminnan pyörittämiseksi voisi olla laajassa mittakaavassa jokseenkin mahdotonta. Tuolloin liiketoiminta vaikeutuisi huomattavasti, mikä puolestaan vähentäisi myös yhteiskunnan hyvinvointia. Vastaus siihen, onko yhteiskuntavastuu ristiriidassa osakeyhtiön toiminnan tarkoituksen kanssa, riippuu Rantakarin mukaan useasta tekijästä. Oleellista tässä on Rantakarin mukaan yhteiskuntavastuukäsitteen sisältö. Lähtökohta

⁵⁸ *Mähönen – Villa* 2015, s. 332-333. OECD on julkaissut vuonna 2011 toimintaohjeet monikansallisille yrityksille, joiden mukaan yritysten tulee ottaa asianmukaisella tavalla huomioon tarve suojata ympäristöä, terveyttä ja turvallisuutta ja muutoinkin toimia kestäväää kehitystä toteuttavasti. Samalla yritysten on otettava huomioon toiminnan kohdemaissa sovellettavat lait ja alemman asteiset normit sekä hallinnolliset käytänteet sekä merkitykselliset kansainväliset sopimukset, periaatteet, tavoitteet ja standardit, ks. *Työ- ja elinkeinoministeriö* 2012, s. 11-12.

⁵⁹ *Toiviainen* 2004, s. 407.

⁶⁰ *Toiviainen* 2004, s. 426, joka katsoo kuitenkin, että koska omistajat ovat sijoittaneet yhtiöön pääomaa, heillä on myös legitiimi vaade saada sijoitukselleen tuottoa,

⁶¹ Ks. *Toiviainen* 2004, s. 425-426, joka katsoo, että yrityksen tärkeimmät sidosryhmät ovat asiakkaat, omistajat ja henkilöstö.

⁶² *Rantakari* HLR 2012, s. 167. Rantakarin mukaan liiketoimintaa tehdään valtavassa suhteiden verkostossa, joka koostuu useista tahoista, joilla on erilaiset intressit. Yhtiön toiminnan tulee olla vastuullista ja eettistä, mutta yhtiön johdon on kuitenkin aina pidettävä mielessään yhtiön toiminnan tarkoitus päätöksenteossaan. Vaikka johdon onkin huomioitava useita sidosryhmiä strategisessa päätöksenteossaan, sen on kuitenkin myös aina arvioitava päätöksissään niiden vaikutus yhtiön markkina-arvoon, ks. *Rantakari* HLR 2012, s. 167.

nykykäsityksen mukaan on, että yhteiskuntavastuullinen yhtiö ei tyydy pelkkään lain minimivaatimusten täyttämiseen, vaan toteuttaa sidosryhmiin ja koko ympäröivään yhteiskuntaan kohdistuvia yhteiskuntavastuullisia toimenpiteitä laajemmin. Rantakari mielestä voitaneen ajatella, että jos toimenpiteet vaikuttavat positiivisesti yhtiön tuottoon, esimerkiksi tehokkaamman toiminnan ja uusien asiakkuuksien kautta, eivät toimenpiteet ole ainakaan ristiriidassa voitontuottamistarkoituksen kanssa olettaen, että yhteiskuntavastuuseen sijoitettu panos ei ole suurempi kuin saavutettu hyöty.⁶³

Rantakari katsookin, että yhteiskuntavastuun toteuttaminen on yksi osa voitontuottamistarkoituksen toteuttamista. Hänen mukaansa yhtiön muiden sidosryhmien tai muun yhteiskunnan tai ympäristön etu ei voi olla yhtiön ensisijainen päämäärä ja siten asettua voitontuottamistarkoituksen edelle. Etusijalle on asetettava taloudellisen vastuun kantaminen. Yhtiön tulee tuottaa taloudellista lisäarvoa yhteiskunnalle ja vastata omistajien tuotto-odotuksiin. Vastuullinen yritys pyrkii kuitenkin tähän tavoitteeseen kestäväen kehityksen ehdoilla, ei hinnalla millä hyvänsä. Tällaisen toimintatavan on sanottu myös tuottavan osakkeenomistajille parhaan mahdollisen tuloksen pitkällä aikavälillä.⁶⁴

Mähönen ja *Villa* ovat kritisoineet yhteiskuntavastuun ulottamista yhtiön tarkoitukseen ilman yhtiökokouksen hyväksyntää. Mähönen ja Villa katsovat, että jos yrityksen johto alkaa omatoimisesti noudattaa yhtiön päätöksenteossa yhteiskuntavastuuperusteita, yhtiön toiminnan todellinen tarkoitus vaihtuu joksikin muuksi kuin voiton tuottamiseksi osakkeenomistajille. Mikäli johto alkaa painottaa yhtiön toiminnassa yhteiskuntavastuuta tai sidosryhmänäkökulmaa, ilman että yhtiöjärjestystä on yhtiökokouksen eli osakkeenomistajien päätöksellä muutettu, voidaan katsoa, että yhtiön toiminnan todellinen tarkoitus onkin salainen. Tällöin johdon voidaan Mähösen ja Villan mukaan katsoa rikkovan OYL 1:8:n mukaista lojaliteettivelvollisuuttaan osakkeenomistajia kohtaan.⁶⁵

⁶³ *Rantakari* HLR 2012, s. 167-168.

⁶⁴ *Rantakari* HLR 2012, s. 169-170.

⁶⁵ *Mähönen – Villa* 2015, s. 336-337. Mähönen ja Villa tuovat esiin myös sosiaalista tarkoitusta ajavan yhtiön valvontaongelman. Tilanteessa, jossa yrityksen tavoitteena on tuottaa taloudellista voittoa osakkeenomistajille, tavoitteen onnistumista on varsin helppoa mitata numeerisilla taloudellisilla mittareilla, kuten osakekurseilla. Kun sen sijaan yrityksen tavoitteena on taloudellisen voiton maksimoinnin lisäksi tai sen sijasta jokin muu, tavoitteiden täyttymisen mittaaminen on vaikeampaa. Myös vahingonkorvausvastuun arvioiminen on Mähösen ja Villan mielestä hankalampaa tällaisissa yhtiöissä. Mähönen ja Villa nostavat esille kysymyksen siitä, miten arvotetaan osakkeenomistajien kärsimys heidän saatuaan selville, että yhtiö on sijoittanut vastoin heidän eettistä vakaumustaan, varsinkin kun sijoitus on osoittautunut voitolliseksi, *Mähönen – Villa* 2015, s. 337.

2.1.3 Puretun osakeyhtiön tarkoitus

Edellä mainitut teoriat käsittelevät yleensä osakeyhtiön tarkoitusta vain silloin, kun se on aktiivisesti toiminnassa. Kuten voimme huomata, kyseiset teoriat eivät ota huomioon sitä, mikä on puretun ja selvitystilassa olevan osakeyhtiön tarkoitus ja tulisiko esimerkiksi selvitystilassa olevan osakeyhtiön, tai sitä edustavien osakkeenomistajien, ottaa toiminnassaan huomioon yhtiön muut sidosryhmät. Kuten aiemmin on jo kappaleessa 2.1.1 todettu, ei lain esitöistä löydy tukea muiden sidosryhmien kuin osakkeenomistajien intressien erityiselle huomioimiselle yrityksen päätöksenteossa.

Tarkasteltaessa sitä tulisiko puretun tai selvitystilassa olevan yhtiön ottaa huomioon toiminnassaan yhtiön muut sidosryhmät kuin osakkeenomistajat, voidaan vastausta hakea purkamista koskevista osakeyhtiölain säännöksistä. Osakeyhtiölain 20 luvun 7 §:n mukaan selvitysmenettelyn tarkoituksena on yhtiön varallisuusosien selvittäminen, tarpeellisen omaisuusmäärän muuttaminen rahaksi, velkojen maksaminen sekä ylijäämän suorittaminen osakkeenomistajille tai muille tahoille sen mukaan kuin yhtiöjärjestyksessä määrätään. Lain esitöissä on todettu, että selvitysmenettely on tarkoitettu vain tilanteisiin, joissa yhtiön varat ylittävät sen velat, eikä sen tarkoituksena ole yhtiön olemassaolon pitkittäminen.⁶⁶

Osakeyhtiölain 20 luvun 14 §:n mukaan selvitysmiesten on haettava julkinen haaste yhtiön velkojille, jossa heitä kehoitetaan ilmoittamaan saatavansa määräpäivään mennessä sen uhalla, että tuntemattomiksi jääneet velat lakkaavat. Haastetta haetaan rekisteriviranomaiselta, joka merkitsee haasteen antamisen rekisteriin viran puolesta. Julkisesta haasteesta säädetään julkisesta haasteesta annetussa laissa (729/2003, JHL). Yhtiön tunnetut velat eivät kuitenkaan lakkaa määräpäivänä ja ne tulee ottaa huomioon automaattisesti lopputilitystä tehtäessä. Julkisen haasteen antamisen tarkoituksena onkin selvittää vain yhtiön tuntemattomat velat, jotta ne voidaan suorittaa ja yhtiön toiminta lopettaa. Samalla yhtiön selvitystila tulee myös tehokkaasti muidenkin sidosryhmien tietoon.⁶⁷ Velkojan julkisen haasteen vuoksi toimittamasta, JHL 6 §:ssä tarkoitettu ilmoituksesta on käytävä ilmi velan peruste, velan pääoman määrä kohtuudella vaadittavalla tarkkuudella, velkoja ja tämän yhteystiedot.⁶⁸ Julkisesta haasteesta annetun lain 8 §:n 1 momentin mukaan tuntemattomaksi jäänyt velka lakkaa määräpäivän päätyttyä. Tällaista velkaa ei voida periä eivätkä selvitysmiehet saa sellaista maksaa.

⁶⁶ Ks. HE 109/2005 vp, s. 184. Toisaalta hallituksen esityksessä tuodaan esille, että mikäli parhaan likvidaatiotuloksen saaminen edellyttää yhtiön liiketoiminnan jatkamista, yhtiön olemassaolon pitkittäminen on mahdollista, HE 109/2005 vp, s. 184.

⁶⁷ Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho 2010, s. 670.

⁶⁸ Kyläkallio – Irola – Kyläkallio 2012b, s. 615.

Julkisesta haasteesta annetun lain esitöissä on todettu, että julkisen haasteen tarkoituksena on velallisen tuntemattomien velkojen tietoon saaminen ja tuntemattomiksi jääneiden velvoitteiden lakkaaminen. Esimerkiksi yhtiötä purettaessa on tarpeellista saada kokonaiskuva velallisen varallisuusasemasta. Kun velkojia on julkisesti kehotettu ilmoittamaan vaatimuksensa, julkisen haasteen hakija ja muut oikeudenhaltijat voivat luottaa näin saatuun kokonaiskuvaan ja toimia sen edellyttämällä tavalla.⁶⁹ Julkisen haasteen tarkoituksena ei ole velvoittaa velallista selvittämään ennen hakemuksen jättämistä laajemmin velkasuhteita ja niiden sisältöä vaan sen tarkoituksena on velvoittaa velkojia ilmoittamaan aktiivisesti saatavansa, jotka puuttuvat julkisesta haasteesta tai jotka poikkeavat siinä ilmoitetusta.⁷⁰

Julkista haastetta käsiteltäessä kysymykseksi nousee, milloin velkaa voidaan pitää tunnettuna. Lain esitöiden mukaan ratkaiseva ajankohta, jonka mukaan velan tuntemattomaksi jäämistä arvioidaan, on määräpäivä. Lain esitöissä todetaan, että velka on tunnettu, jos se on mainittu julkista haastetta koskevassa hakemuksessa. Velka on tunnettu myös, jos velkoja on ilmoittanut siitä yhtiölle, tai jos velkoja osoittaa, että velallinen tai tähän samastettava henkilö on tiennyt velasta ennen määräajan umpeutumista. Lain esitöiden mukaan velallisella ei ole aktiivista selonottovelvollisuutta, joten velkojan on osoitettava, että velallinen tai velallisen lakisääteinen edustaja todella tiesi velan perusteesta ja että velka on edelleen maksamatta. Esitöiden mukaan velkaa pidetään tunnettuna myös, jos saatavan vanhentuminen on määräaikana katkaistu. Koska yhteisön hallitus ja muut toimielimet lakkaavat selvitystilan alkaessa, ei aikaisempien toimielinten jäsenten tietoisuudella ole lain esitöiden mukaan enää merkitystä arvioitaessa velan tunnettavuutta.⁷¹

Velan tunnettavuutta on käsitelty myös korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä.

Korkein oikeus katsoi ratkaisussaan *KKO 2009:16* ettei velkaa ei voitu pitää tunnettuna, ellei velallinen tai siihen samastettava henkilö ole tiennyt sopimusrikkomuksen perustana olevia konkreettisia tosiseikkoja. Korkein oikeus totesi ratkaisussaan, että julkinen haaste velkojen selvittämisen keinona menettäisi huomattavilta osin merkityksensä, jos velkaa pidettäisiin tunnettuna pelkästään sillä perusteella, että velallinen tietää sen toiminnassa mahdollisesti myöhemmin ilmenevien sopimusrikkomusten voivan johtaa korvausvastuuseen.

⁶⁹ HE 187/2002 vp, s. 31.

⁷⁰ HE 187/2002 vp, s. 78.

⁷¹ HE 187/2002 vp, s. 81-82. Tätä lähtökohtaa voidaan pitää jossakin määrin ongelmallisena ja se näyttäisi kannustavan mahdollisimman tietämättömän selvitysmiehen valitsemiseen. Oikeuskirjallisuudessa onkin suhteuduttu kriittisesti siihen, että tällainen tietyssä määrin sattumanvarainen seikka vaikuttaa siihen, pidetäänkö velkaa tunnettuna, *Airaksinen – Pulkkinen - Rasinaho* 2010, s. 672.

Ratkaisussa *KKO 1987:59* korkein oikeus katsoi, ettei velallisen pelkkä yleinen tietoisuus vahvistettavaksi tulevasta verosta yksinään riittänyt edellytetyksi velallisen tiedoksi velasta. Koska velallinen oli tilinpäätökseensä merkinnyt verovarauksen, joka oli määrältään vastannut lopullista veroa, oli hän näin kuitenkin osoittanut varautuneensa veron maksuun ja olleensa tietoinen veronmaksuvelvollisuudestaan ja sen määrästä. Korkein oikeus katsoi siten veron olleen ennen haasteessa määrätyn ajan päättymistä velallisen tiedossa.

Ratkaisussa *KKO 1956 II 96* korkein oikeus katsoi, ettei haastetta edeltävää aikaa koskeneen verovelan voitu katsoa olleen velallisen tiedossa. Tapauksessa verovelka oli johtunut siitä, että velallisen omistamien tilojen pinta-ala oli ollut suurempi kuin miksi veroviranomaiset olivat sen maarekisterin mukaan arvioineet.

Julkisesta haasteesta annetussa laissa ei ole säännöstä, joka oikeuttaisi velkojan esittämään määräpäivän jälkeen vaatimuksia sellaisen saatavan perusteella, josta velkoja ei ollut eikä tämän pitänytkään olla määräpäivänä tietoinen. Myös OYL 20 luvun 15 §:n mukaan selvitysmiesten tulee ottaa huomioon yhtiön varallisuutta jakaessa huomioon vain ne tunnetut velat, jotka on ilmoitettu julkisen haasteen määräpäivään mennessä. Lisäksi JHL:n esitöissä on todettu selkeästi se, että selvitystilassa olevan yhtiön ei tarvitse alkaa selvittää laajemmin velkasuhteita ja niiden sisältöä ennen hakemuksen jättämistä, vaan vastuu velkojen saattamiseksi tunnetuksi on velkojilla.⁷²

Purettujen osakeyhtiöiden osalta huomattavaa on myös se, että OYL 20 luvun 18 §:n mukaan yhtiön on itse jatkettava selvitystilaa vain silloin, jos purkamisen jälkeen ilmaantuu uusia varoja, yhtiötä vastaan nostetaan kanne tai muutoin tarvitaan selvitystoimenpiteitä. Yhtiön ei tarvitse itse jatkaa selvitystilaa, jos tuntemattomia velkoja ilmaantuu lopputilityksen jälkeen. Edellä mainituilla JHL:n esitöihin ja osakeyhtiölakiin liittyvillä perusteilla katson, ettei yhtiöllä ole lähtökohtaisesti selvitystilassa ollessaan tai purettuna erityistä velvollisuutta ottaa huomioon yhtiön muiden sidosryhmien, kuten velkojen, etua.

Selvitystilassa olevan ja purettu osakeyhtiön tarkoitusta arvioidessa täytyy kuitenkin tehdä ero tunnettujen ja tuntemattomien velkojen välillä. Kuten aiemmin on jo todettu julkisesta haasteesta annetun lain säännösten mukaan yhtiöllä ei ole velvollisuutta ottaa huomioon sen tuntemattomia velkoja vaan vastuu velkojen saattamiseksi tunnetuksi on velkojilla itsellään. Selvitystilaa koskevassa menettelyssä aktiivinen toimimisvelvollisuus onkin asetettu tuntemattomille velkojille osakkeenomistajien ja selvitysmiesten sijaan. Tästä periaatteesta on kuitenkin poikkeus, sillä OYL 20 luvun 15 §:n mukaan selvitysmiesten on otettava huomioon yhtiön purkamisessa ja lopputilitystä

⁷² HE 187/2002 vp, s. 78.

tehdessään kaikki yhtiön tunnetut velat. Lisäksi JHL 8 §:n mukaan yhtiön tunnetut velat eivät lakkaa määräpäivänä kuten tuntemattomat velat. Velkojan ei myöskään JHL 6 §:n mukaan tarvitse ilmoittaa selvitysmiehille sellaista velkaa, jota koskevat tiedot eivät poikkeaa julkisen haasteen hakemuksessa mainitusta. Näin ollen selvitystilassa olevalla yhtiöllä on velvollisuus toiminnassaan ottaa huomioon sen tunnetut velkojat.

Puretussa osakeyhtiössä tunnettujen tai tuntemattomien velkojien etua ei tarvitse ottaa huomioon, sillä lähtökohtaisesti puretulla osakeyhtiöllä ei ole enää velkoja. OYL 20 luvun 15 §:n mukaan yhtiö voidaan purkaa vasta kun kaikki tunnetut velat on maksettu yhtiön varoista pois. Tuntemattomat velat taas ovat lakanneet, ellei niitä ole ilmoitettu yhtiölle määräpäivään mennessä.

Julkista haastetta ja velan tunnettavuutta koskevilla säännöksillä voi olla myös vaikutusta arvioitaessa osakkeenomistajan vastuuta puretun yhtiön aiemmasta toiminnasta. Kuten aiemmin on todettu, jos velkaa ei voida pitää tunnettuna ja velkoja ei ole sitä määräpäivään mennessä ilmoittanut rekisteriviranomaiselle, ei velkaa voida periä enää jälkikäteen, vaan sen jää velkojan vahingoksi. Katson, että tilanteet, joissa puretun yhtiön aiemman toiminnan haitat ilmenevät vasta purkamisen jälkeen, ovat rinnastettavissa tuntemattomiin velkoihin, sillä molemmissa tapauksissa kyseessä on vastuista, jotka eivät ole suoraan velallisen tai osakkeenomistajan tiedossa. Lisäksi oikeuskirjallisuudessa on esitetty, että velvollisuus maksaa vahingonkorvausta rinnastuu tavan velkoihin.⁷³

Tilanteissa, joissa yhtiön aiemman toiminnan haitat ilmenevät vasta purkamisen jälkeen eikä osakkeenomistajalla ole ollut siitä tietoa, eli velkaa ei ole voitu pitää tunnettuna, ei mielestäni osakkeenomistajaa voida velvoittaa korvaamaan kyseistä vahinkoa tai velkaa. Julkista haastetta koskevien säännösten mukaan, jos velkaa on voitu pitää tunnettuna, mutta sitä ei ole otettu huomioon lopputilityksessä, se voidaan periä myös jälkikäteen. Katsonkin, että jos yhtiön aiemman toiminnan aiheuttama vahinko on ollut osakkeenomistajalla tiedossa tai hänen olisi pitänyt tietää siitä, voi vahingonkorvausvastuu aktualisoitua myös yhtiön purkamisen jälkeen. Vahingon tunnettavuutta arvioitaessa voidaan hakea tulkinta-apua julkista haastetta koskevista säännöistä sekä korkeimman oikeuden ratkaisukäytännöstä. Näin ollen vahingonkärsijän tulisi näyttää toteen, että osakkeenomistaja tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää vahingosta. Korkeimman oikeuden ratkaisusta *KKO 2009:16* voidaan päätellä, että velkaa voidaan pitää tunnettuina, jos velallinen on tiennyt vahingon perustana olleet konkreettiset tosiseikat. Näin ollen, jos purettu yhtiö on saanut aiemmin lainvoimaisen vahingonkorvaus- tai velkomistuumion, ei siitä myöhemmin ilmeneviä vastuuta voida

⁷³ Ks. *Kaisto – Lohi* 2013, s. 200.

pitää tuntemattomina. Sama koskee myös tilanteita, joissa osakeyhtiön yhtiökokous on selkeästi tehnyt osakeyhtiölain vastaisen päätöksen, sillä myös osakkeenomistajien on noudatettava osakeyhtiölakia, vaikkei heidän tarvitsisikaan ottaa huomioon yhtiön muita sidosryhmiä.

2.2 Sopimusverkkomalli purettua osakeyhtiötä kuvaavana teoriana

Osakeyhtiötä kuvaavissa teorioissa on myös kysymys siitä, onko osakeyhtiö julkinen vai yksityinen instituutio, vai jotain siltä väliltä.⁷⁴ Osakeyhtiötä selittäviä teorioita on monia ja erilaiset teoriat soveltuvat kuvaamaan osakeyhtiötä yhdestä tai useammasta näkökulmasta. Mikään teoria ei kuitenkaan ole tyhjentävä vaan usein tarvitaan useampia teorioita kuvaamaan osakeyhtiötä.⁷⁵ Näiden teorioiden ydinkysymys kuuluu, onko osakeyhtiö entiteetti vai aggregaatti. Entiteetti ajattelussa osakeyhtiötä pidetään sidosryhmistään erillisenä toimijana, kun taas sopimusajattelussa osakeyhtiö on yhtä kuin sen toimintaan osallistuvien tahojen summa. Aggregaatti- eli sopimusteoriassa osakeyhtiö nähdäänkin erilaisten sijoittajien muodostamana "sopimusmassana".⁷⁶

Osakeyhtiöoikeuden yksi klassinen kysymys on, missä määrin osakeyhtiö voidaan nähdä sen intressitahojen välisenä sopimuksena tai tästä johdettuna, sekä voidaanko ja missä määrin osakeyhtiölain tulkinnassa tai osakkeenomistajien välisissä suhteissa tukeutua sopimusoikeuden yleisiin oppeihin ja periaatteisiin. Vastaukset vaikuttavat keskeisesti siihen, minkä sisältöisenä instituutioon osakeyhtiö näyttäytyy ja miten osakeyhtiölakia tulkitaan erilaisissa tilanteissa.⁷⁷ Yksi tärkeimmistä näistä teorioista on niin sanottu sopimusverkkomalli, jonka juuret ovat Englannin perinteisessä yhtiöoikeudessa, mistä se levisi Yhdysvaltain yhtiöoikeuteen.⁷⁸ Sopimusverkkomalli rakentuu lähtöajatukselle siitä, että osakeyhtiöoikeudellisen sääntelyn tavoitteena on yksityisen taloudellisen hyödyn maksimointi.⁷⁹ Seuraavissa kappaleissa on tarkoitus tutkia sitä, miten purettu osakeyhtiö on nähtävissä sopimusteorian eli sopimusverkkomallin kautta.

⁷⁴ Nyström 2016, s. 19. Ks. myös *McGaughey* The Modern Law Review 2015, s. 1061.

⁷⁵ Vahtera LM 2012, s. 1049. Ks. myös *Villa* 2002, s. 622. Mäntysaari on kritisoinut nykyisiä teorioita siitä, etteivät ne kuvaa yhtiöoikeuden kentän tapahtumia riittävän kattavasti ja luotettavasti. Mäntysaaren mukaan yhtiöoikeuden kenttä tulisi määritellä neljän osakentän matriisina, sillä yhtiöoikeudessa pyritään ratkaisemaan oikeudellisilla välineillä 1) yrityksen hallintoon liittyviä kysymyksiä, 2) yritysrahoitukseen liittyviä kysymyksiä, 3) eksistentiaalisia kysymyksiä, kuten perustaminen ja lakkaaminen sekä 4) valtion intresseihin liittyviä kysymyksiä, *Mäntysaari* 2015, s. 180.

⁷⁶ Nyström 2016, s. 21. Veikko Vahtera kutsuu aggregaattiteoriaa sopimusteoriaksi, ks. *Vahtera* 2011, s. 82 ja *Vahtera* LM 2012, s. 1049. Sopimusverkkomallissa yritystä lähestytään korostamalla osakkeenomistajien ja yrityksen muiden intressitahojen välisten sopimusten sekä yhtiöoikeuden sopimusoikeudellisen liitynnän merkitystä. Osakeyhtiötä koskevaa sääntelyä on vuoden 2006 uudistuksessa kehitetty sopimusvapautta korostavaan suuntaan (OYL 1:9 ja HE 109/2005 vp, s. 41). Kehitys ilmenee osakeyhtiölain niiden säännösten määrän lisääntymisenä, jotka ovat luonteeltaan tahdonvaltaisia. Yhtiölain pakottavien säännösten tehtävänä on säännellä lähinnä institutionaalisen viitekehyksen ylläpitämiseen tarvittavia asioita ja toimijoiden välisiä sellaisia suhteita, jotka eivät ole tehokkaasti ratkaistavissa sopimisella, ks. *Mähönen – Villa* 2015, s. 180.

⁷⁷ *Mähönen – Villa* 2015, s. 118.

⁷⁸ *Mäntysaari* 2015, s. 172. Suomessa sopimusverkkomallia ovat kannattaneet muun muassa Kaisanlahti ja Timonen ks. *Kaisanlahti* 1999, s. 62-65 ja *Timonen* 2000, s. 34-40.

⁷⁹ *Nikkilä* 2006, s. 45.

2.2.1 Sopimusverkkomalli

Sopimuksen ja osakeyhtiön välistä yhteyttä voidaan tutkimuksellisesti lähestyä tarkastelemalla osakeyhtiön ja osakeyhtiöoikeuden sopimuksellisia elementtejä. Sopimusajattelun pohjalla on kysymys sen arvioimisesta, missä laajuudessa osakeyhtiö instituutiona on konstruoitavissa sopimusajattelun kautta.⁸⁰ Sopimus- ja yhtiöoikeus jakavat laajasti saman arvoperustan ja kummallakin oikeudenalalla toimijoiden sopimusvapaus on suuressa roolissa. Konkreettisina esimerkkeinä yhteisistä tekijöistä voidaan mainita esimerkiksi osakeyhtiön perustaminen ja yhtiöjärjestyksen sovittelu.⁸¹

Sopimusajattelun soveltuminen osakeyhtiöoikeuteen voidaan johtaa osakeyhtiön syntymisestä, sillä yhtiön perustamiseksi on laadittava kirjallinen perustamissopimus, jonka kaikki osakkeenomistajat allekirjoittavat.⁸² Oikeustoimen välittömästi sitomien oikeussubjektien välistä, oikeustoimella perustettua normien sääntelemää suhdetta voidaan kutsua oikeussuhteeksi.⁸³ Tämän varallisuus oikeudellisen lähtökohdan voidaan katsoa soveltuvan lähtökohdiltaan myös osakeyhtiön perustamiseen.⁸⁴ Kun tämä suhde perustuu osapuolten väliseen sopimukseen, puhutaan sopimussuhteesta.⁸⁵ Silloin kun tätä suhdetta määrittelevät normit pohjautuvat osakeyhtiölakiin ja kun oikeussuhde koskettaa paitsi siihen sitoutuneita osakkeenomistajia myös itsenäisenä oikeushenkilönä olevaa yhtiötä, puhutaan yhtiösuhdesta. Peruseriaatteiltaan siis sopimussuhteen ja yhtiösuhteen syntyminen ovat samankaltaisia. Siinä, missä sopimussuhdetta määrittää yleisten varallisuus oikeudellisten normien lisäksi mahdollinen erityislainsäädäntöön pohjautuva sääntely, rakentuu osakeomistuksen synnyttämä yhtiösuhde osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen varaan.⁸⁶ Osakeyhtiötä voidaan siis pitää osakkeenomistajien välisenä sopimuksena.⁸⁷

⁸⁰ Vahtera LM 2012, s. 1048, Vahtera tuo kirjoituksessaan esille myös, että sekä sopimusoikeudelle että osakeyhtiöoikeudelle yhteistä on se, että ne molemmat rakentuvat modernin markkinatalousyhteiskunnan keskeisten instituutioiden – edellinen sopimuksen ja jälkimmäinen osakeyhtiön – varaan. Näille kahdelle instituutiolle ja niistä säänteleville oikeudenalaille löytyy lukuisia määriä yhteisiä nimittäjiä, mutta myös erottavia tekijöitä on useita. Yhteisiä tekijöitä etsittäessä osakeyhtiötä voitaisiin Vahteran mukaan jopa pitää jonkinlaisena sopimuksen erityismuotona. Tästä huolimatta Vahtera katsoo, että osakeyhtiötä on mielekkäintä pitää markkinaistuneessa yhteiskunnassa vakiintuneena, sopimuksesta selvästi erillisenä instituutiona.

⁸¹ Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho 2015, s. 115 ja 117. Af Schultén on kritisoinut sopimusvapauden kasvanutta merkitystä osakeyhtiölaissa. Hänen kritiikkinsä mukaan lain liiallinen tahdonvaltaisuus sekä yleisten periaatteiden, erityisesti yhdenvertaisuusperiaatteen ja lain yleislausekkeiden laimeus, saattavat johtaa vähemmistöosakkeenomistajien oikeuksien loukkaamiseen, ks. af Schultén JFT 2006, s. 309–318.

⁸² Vahtera LM 2012, s. 1050. Timonen on myös katsonut, että jopa yritysmuodon valinta ja siihen liittyvät yksityiskohdat ovat osapuolten vapaaehtoista keskinäistä järjestäytymistä, ks. Timonen 2000, s. 34.

⁸³ Aho 1968, s. 40.

⁸⁴ Vahtera LM 2012, s. 1050.

⁸⁵ Aho 1968, s. 40.

⁸⁶ Vahtera LM 2012, s. 1050.

⁸⁷ Nyström 2016, s. 25. Määritelmässä sopimuskuoppeneihin viitataan laajassa merkityksessä, jolloin niihin luetaan osakkeenomistajien lisäksi yhtiön muutkin sidosryhmät. Pöyhönen on sanonut osakeyhtiön olevan ”juridinen sommitelma

Sopimusteorian mukaan yhtiö on sopimuskumppaniensa summa eikä erillinen entiteetti ja lainsäädäntö vain ilmaisee samat ”ehdot”, joihin rationaaliset sopimuskumppanit olisivat joka tapauksessa sitoutuneet. Mikäli osapuolet poikkeavat osakeyhtiölain asettamasta mallista, esimerkiksi yhtiöjärjestyksen määräyksillä, on heidän itsensä kannettava olettamasaännöksistä poikkeamisen kustannukset. Näihin kustannuksiin kuuluvat muun muassa määräysten suunnittelusta, sopimisesta ja täytäntöönpanosta aiheutuvia transaktiokustannuksia.⁸⁸ Sopimusteorian taustalla on ajatus siitä, että sopimuksen osapuolilla on tieto tulevaisuuden tapahtumista sekä täydellinen kyky ja ymmärrys arvioida tulevien tapahtumien vaikutusta heidän etuihinsa ja haittoihinsa erilaisilla sopimusjärjestelyillä.⁸⁹

Kun osakeyhtiötä tarkastellaan sopimusajattelun kautta, määritelmään ei sisälly täsmällistä tai yhtenäistä sopimuskäsitettä, vaan jokaista suhdetta tarkastellaan sen ja sitä määrittävän oikeudenalan omista lähtökohdista. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen sekä mahdollisen osakassopimuksen ja muiden sopimussuhteiden sisällön sekä niihin liittyvän sääntelyn tarkastelemista. Osakkeenomistajien, yhtiöorganien ja itse yhtiön oikeussuhteiden osalta kunkin oikeudet ja velvollisuudet suhteessa toisiinsa määräytyvät lähtökohtaisesti osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen määräysten perusteella. Lisäksi muu sääntely ja oikeussuhdetta täsmentävät erillissopimukset saattavat täydentää näitä oikeussuhteita.⁹⁰

Osakeyhtiölain säännökset vaikuttavat vastavuoroisesti yhtiön velvoiteoikeudellisiin sopimuksiin, sillä osakeyhtiön ja kolmannen tahon välisten sopimusten osalta ei voida sivuuttaa osakeyhtiölain säännöksiä. Osakeyhtiölain säännökset määrittelevät oikeussuhteen sisältöä, vaikka tämä ei aina tule osapuolten mieleen tehtäessä oikeustoimia osakeyhtiön ja sen sopimuskumppanin välillä. Näihin suhteisiin vaikuttavien osakeyhtiölain säännösten tehtävänä on suojata sekä yhtiön

omistusta, sopimusta ja vahingonkorvausta”. Osakeyhtiömuodon juridinen erityispiirre ja ydin, osakkaiden rajoitettu vastuu omistamansa yhtiön sitoumuksista, toteutuu Pöyhösen mukaan tietynsisältöisenä linjauksena muutoin vallitsevissa sopimus- ja vahingonkorvaussuhteissa. Yhtiön varallisuuspiirin erillisuus on taloudellisesti pelkkää yhteisomistusta kehittyneempi muoto sitä kautta, että yhtiökin voi omistaa omaisuutta samalla, kun itse yhtiön omistaminen säilytetään osakkailla. Vasta sitten, kun yhtiön osakkeiden omistamiseen liitetään erityinen taloudellinen ja hallinnollinen asema, osakeyhtiöstä tulee taloudellisesti toimintakykyinen kokonaisuus, ks. *Pöyhönen 2000*, s. 2-3.

⁸⁸ *Vahtera LM 2012*, s. 1051. Transaktiokustannus-termiä ei ole taloustieteessä määritelty kattavasti. Yleisesti ottaen niiden katsotaan olevan kustannuksia varallisuusosoikeuksien siirtämisestä ja niihin perustuvien oikeuksien täytäntöönpanosta. Käytännössä kaikki vaihdanta aiheuttaa erilaisia transaktiokustannuksia, jotka ovat yleensä sitä suurempia, mitä useampia yksittäisiä sopimuksia on tehtävä. Keskeisiä kustannustekijöitä ovat epävarmuus, riskit, informaation rajallisuus ja valvonta ongelmat, ks. *Timonen 2000*, s. 25 ja 34. Ks. myös *Armour – Hansmann – Kraakman Harvard Law School Discussion Paper 2009*, s. 2.

⁸⁹ *Nikkilä 2006*, s. 49.

⁹⁰ Ks. *Vahtera LM 2012*, s. 1052. Esimerkiksi tilintarkastajan ja yhtiön toimitusjohtajan asemaa voivat määritellä osakeyhtiölain lisäksi erillinen tilintarkastusta koskeva sopimus ja johtajasopimus. Myös osakkeenomistajat ovat voineet sopia keskinäisistä suhteistaan osakassopimuksella, ks. *Vahtera LM 2012*, s. 1052.

sopimuskumppaneita että itse yhtiötä ja sen osakkeenomistajia.⁹¹ Osakeyhtiölain säännökset vaikuttavat eri osapuolten välisiin suhteisiin myös yhtiön ollessa selvitystilassa sekä yhtiön purkamisen jälkeen.

Sopimusverkkoajattelun mukaan osakeyhtiön intressitahoja ja sopimusverkon keskeisiä jäseniä ovat muun muassa osakeyhtiöön oman tai vieraan pääoman ehdoin varojaan sijoittaneet sijoittajat (osakkeenomistajat ja velkojat), yhtiön työntekijät, tavarantoimittajat, asiakkaat ja kilpailijat. Sopimusverkkomallin mukaisessa ajattelussa yksittäisen toimijan asema on sidoksissa kunkin verkon jäsenen neuvottelukykyyneen saada järjestettyä itselleen suojaa suhteessa sopimusverkkoon ja sen muihin toimijoihin joko erikseen sopimalla tai jättäytymällä institutionaalisen kehikon malli- ja vakiosopimusratkaisujen varaan. Osakkeenomistajien asema poikkeaa kuitenkin yrityksen muista intressiryhmistä siinä, että heillä on osakeyhtiötä määrittävän institutionaalisen kehikon perusteella oikeus määrätä yhtiön toiminnasta ja sen tuottamasta lisäarvosta ja että he kantavat viimesijaisen riskin yhtiön taloudellisesta asemasta.⁹²

Sopimusverkon muiden toimijoiden, kuten velkojien, oikeus yrityksen tuottoon on yleensä kiinteä ja heidän saamisensa ovat paremmassa maksunsaantiasemassa kuin osakkeenomistajien yrityksen varallisuuteen kohdistamat vaateet eikä heidän sijoitukseensa liity kontrollioikeutta. Velkojien riskinä on osakkeenomistajien rajoitetun vastuun johdosta riskin mahdollinen siirtyminen omistajilta velkojalle. Velkojat voivat yrittää pienentää osakeyhtiölain alhaiseen pääomavaatimukseen⁹³ liittyvää riskiä sopimusperusteisesti. He voivat vaatia vakuuksia tai velan takaisinmaksuun sekä yrityksen valvontaan liittyviä erityisehtoja. Tästä aiheutuu puolestaan laaja-alaista sopimista ja siten transaktiokustannuksia. Kustannuksia pyritään minimoimaan lainsäädännöllä. Osakeyhtiölaki sisältääkin lukuisia riskinhallintasäännöksiä, joista velkojat muutoin edellyttäisivät sovittaviksi. Esimerkkeinä voidaan mainita osakeyhtiölain pääoman pysyvyyttä ja varojen jakamista koskevat säännökset.⁹⁴ Yksittäisen velkojan omalla toiminnalla on vielä suurempi merkitys yhtiön ollessa

⁹¹ Vahtera LM 2012, s. 1052. Vahtera tuo kirjoituksessaan esille, että esimerkiksi yhtiön sopimuskumppanit voivat vaatia vahingonkorvausta, mikäli osakeyhtiön johto tai osakkeenomistajat ovat osakeyhtiölakia tai yhtiöjärjestyksen määräyksiä rikkomalla aiheuttaneet vahinkoa kolmannelle taholle. Lisäksi lain velkojainsuojasäännökset ovat keskeisiä sopimuskumppaneita yleisesti suojaavia mekanismeja.

⁹² Mähönen – Villa 2015, s. 178-179.

⁹³ Voimassa olevan osakeyhtiölain 1 luvun 3 §:n mukaan yksityisen osakeyhtiön vähimmäisosakepääoma on 2 500 euroa ja julkisen osakeyhtiön 80 000 euroa. Oikeusministeriön toukokuussa 2016 julkaiseman arviomuistion yksi ehdotuksista oli yksityisen osakeyhtiön vähimmäispääomavaatimuksen poistaminen tai alentaminen yhteen euroon, ks. *Oikeusministeriö 2016a*, s. 25. Muistio oli lausunnoilla kesällä 2016 ja marraskuussa 2016 oikeusministeriö julkaisi lausuntokierroksen tulokset. Lähes kaikki vähimmäispääoma koskevaa ehdotusta kommentoineet lausunnonantajat olivat sitä mieltä, että yksityisen osakeyhtiön vähimmäispääomavaatimus tulisi poistaa tai alentaa yhteen euroon, ks. *Oikeusministeriö 2016b*, s. 16.

⁹⁴ Mähönen – Villa 2015, s. 179.

selvitystilassa, sillä vastuu tuntemattomien velkojen ilmoittamisesta selvitysmiehille on velkojalla itsellään. Huomattavaa kuitenkin on, että velkojalla selvitystilassa oleva ilmoitusvelvollisuus ei sinällään vähennä transaktiokustannuksia, vaan päinvastoin se lisää niitä velkojalle.

Oikeuskirjallisuudessa on todettu, että sopimusverkkomalli antaa toimivan välineen hahmottaa yrityksen organisoitumiseen ja toiminnan harjoittamiseen liittyvien transaktiokustannusten sisältöä, rakennetta ja muodostumista. Sopimusverkkoajattelun soveltaminen osakeyhtiöoikeudessa loppupeleissä tukeutuu ajatukseen siitä, ettei yrityksen ja siihen panoksiaan sijoittaneiden välillä ole absoluuttisesti oikeaa yhtä suhdetta vaan variaatioita on lukuisia. Lainsäädäntökehikko antaa ilmaiseksi välineen hallita osapuolten välisiin sopimuksiin liittyviä transaktiokustannuksia. Tällöin sopimusverkkomallissa lainsäädäntö nähdään vakio- tai mallityyppisenä raamisopimuksena, joka tarjoaa vakioratkaisun ilmaiseksi kaikille ja antaa osapuolille mahdollisuuden sopia suhteistaan yksityiskohtaisemmin niin halutessaan. Sopimusverkkoajattelu kytkeytyy taustaltaan edellä käsiteltyyn sopimusajatteluun sekä teoreettiselta viitekehykseltään päämies – agenttinäkökulmaan⁹⁵, jossa on viime kädessä kysymys siitä, kenellä on määräysvalta yrityksen varallisuuteen.⁹⁶ Huomattavaa on kuitenkin se, että myös puretulla osakeyhtiöllä voi olla varoja, minkä vuoksi samat määräysvaltakysymykset ja päämies – agenttinäkökulma koskien yhtiön omaisuutta voivat aktualisoitua myös puretuissa osakeyhtiöissä, joiden teoreettisessa tutkimisessä sopimusverkkomallista voi olla hyötyä.

2.2.2 *Sopimusverkkomallin kritiikki*

Sopimusteoria ei kuitenkaan pysty vastaamaan kaikkiin kysymyksiin. Oikeuskirjallisuudessa sopimusverkkomallia onkin pidetty lähinnä apuvälineenä hahmottamaan osakeyhtiön institutionaaliseen järjestelyyn osallistuvia etutahoja.⁹⁷ Sen sijaan tarkasteltaessa yksittäisen etutahon asemaa ei mallista ole usein hyötyä, vaan intressitahon asemaa arvioitaessa se jättää oikeussuhteen yksityiskohtaisen luonteen varsin abstraktiksi. Tämä onkin ollut sopimusverkkomalliin kohdistuvan kritiikin lähtökohta. Sopimusverkkomallissa ei kerrota osakeyhtiöön liittyvän oikeussuhteen syvyydestä tai siihen sovellettavasta normistosta juuri mitään.⁹⁸

Nyström tuo esille väitöskirjassaan kolme eri tilannetta, jossa sopimusteorian selitysvaikutus on kiistanalainen. Ensimmäiseksi *Nyström* tuo esille osakkeenomistajien päätösvallan: jos osakeyhtiö

⁹⁵ Päämies- agentti -suhteella tarkoitetaan yhtiön johdon asemaa yhtiön etuja hoitavana asiamiehenä, *Immonen – Nuolima* 2017, s. 285.

⁹⁶ *Mähönen – Villa* 2015, s. 176-177.

⁹⁷ *Mähönen – Villa* 2006, s. 185 ja 210, jossa he pitävät sopimusverkkoajattelua pitkälti opetuksellisena välineenä.

⁹⁸ *Vahtera LM* 2012, s. 1053.

nähdään edellä mainittuna sopimuksena, yksimielisten osakkeenomistajien päätävällän pitäisi olla nykyistä laajempi. Tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa, sillä edes yksimieliset osakkeenomistajat eivät voi vapauttaa yhtiön johtoa kokonaan vahingonkorvausvelvollisuudesta yhtiötä kohtaan. Samankaltainen tilanne on tarkasteltaessa osakassopimusten sitovuutta. Jos osakeyhtiö nähdään osakkeenomistajien välisenä sopimuksena, kaikkien osakkeenomistajien hyväksymän osakassopimuksen tulisi olla yhtiöoikeudellisesti sitova ainakin osakkeenomistajien välillä sekä suhteessa yhtiöön, oli yhtiö mukana sopimuksessa tai ei. Oikeuskirjallisuudessa ja -käytännössä on kuitenkin puollettu kantaa, jonka mukaan osakassopimuksella ei ole yhtiöoikeudellista sitovuutta.⁹⁹

Nyströmin mukaan sopimusteorian selitysvaikutus on heikko myös silloin, kun tarkastellaan osakkeenomistajien rajoitettua vastuuta yhtiön sopimusten ulkoisia velkojia kohtaan. Jos osakeyhtiö ei ole entiteetti, vaan ainoastaan erilaisten sijoittajien sopimuksista koostuva massa, ei voida puhua yhtiön sopimusten ulkoisista tai sopimusperusteisista velkojista. Jos yhtiö ei ole oma entiteettinsä, ei ole myöskään yhtiötä, jonka kanssa tehdä voisi tehdä sopimuksia.¹⁰⁰

Tämä nostaa esiin myös kysymyksen siitä, kuinka rajoitettu vastuu ja sopimusteoria sopivat yhteen. Jos yhtiön ei katsota olevan entiteetti, eikä siten pystyvän tekemään sopimuksia, voiko se silloin olla vastuussa velkojille? Jos ajatellaan, että yhtiö ei voi olla vastuussa velvoitteistaan, koko pohja rajoitetun vastuun periaatteelta yhtiöoikeudessa putoaisi pois. Katsonkin, että jos sopimusajattelu vietäisiin kyseisessä tilanteessa aivan äärimmilleen, voitaisiin osakkeenomistajien katsoa olevan vastuussa kaikista yhtiön velvoitteista. Tilanne on hieman erilainen puretuissa osakeyhtiöissä, sillä jo osakeyhtiölain mukaan yhtiö ei purkamisensa jälkeen voi hankkia oikeuksia eikä tehdä sitoumuksia. Tätä kuvastaa erittäin hyvin OYL 20:17 §, jonka mukaan yhtiön puolesta sen purkamisen jälkeen tehdystä toimesta vastaavat toimesta päättäneet ja tekijät yhteisvastuullisesti. Kyseistä pykälää

⁹⁹ Ks. Nyström 2016, s. 27. Ks. Vahtera LM 2012, s. 1054. Korkein oikeus on käsitellyt osakassopimuksen yhtiöoikeudellista sitovuutta tapauksessa *KKO 1994:95*. Osakeyhtiön osakkaat A ja B olivat vuonna 1978 sopineet, että he saivat samat palkkaedut työstään yhtiössä, jossa A oli toimitusjohtajana ja B talousjohtajana. Yhtiö oli A:n päätöksellä vuonna 1990 taloudellisten ja tuotannollisten syiden perusteella irtisanonut B:n työsuhteen. Korkein oikeus totesi ratkaisussaan, että osakassopimus, jonka mukaan osapuolilla on ollut tasavertaiset asemat yhtiön johdossa ja samat taloudelliset edut yhtiössä, on tarkoittanut myös sitä, että osapuolet kantavat samalla tavalla riskin yhtiön taloudesta ja tuloksesta. Irtisanoessaan osakassopimuksen taloudellisiin ja tuotannollisiin syihin vedoten A oli käyttäen hyväksi toimitusjohtajan asemaansa siirtänyt vastuun yhtiön tappiosta pääasiallisesti B:n vastattavaksi. Osakassopimuksen tarkoitus ja sisältö huomioon ottaen A:lla ei ollut tähän korkeimman oikeuden mukaan oikeutta. Korkein oikeus velvoitti A:n suorittamaan B:lle vahingonkorvausta osakassopimukseen liittyneiden etujen menetyksestä. Korkein oikeus katsoi myös, että asiassa ei oltu näytetty, että osakeyhtiö olisi osakassopimuksen osapuoli tai että osakkaiden keskinäinen sopimus sitoisi yhtiötä.

¹⁰⁰ Nyström 2016, s. 27. Nyström katsoo, että vahingonkorvausvelkoja ei ole osakeyhtiön muodostavan sopimuksen tai sopimusverkon jäsen. Täten hän ei ole hyväksynyt ennakoitua sellaista sopimusta, jonka yhtenä osana on osakkeenomistajan rajoitettu vastuu vahingonkorvausvelkoja kohtaan. Kyseinen velkoja ei välttämättä ole edes tietoinen osakeyhtiön olemassaolosta ennen kuin vahinko on tapahtunut ja ilmennyt. Tämän unohtamisesta sopimusteoriassa on myös Nyströmin mukaan sopimusteorian heikkous, Nyström 2016, s. 27.

tulkittaessa voidaan *e contrario* päätellä, että ennen purkamista tehdystä toimesta vastaa yhtiö. Näin ollen yhtiön täytyy olla oikeustoimikelpoinen ja siten sillä täytyy olla oma oikeushenkilöllisyys.

Myös *Vahtera* on kritisoinut sopimusajattelumallia. *Vahtera* tuo esiin sen, että sopimusajattelu näyttäytyy erilaiselta sen pohjalta minkälainen yhtiö kyseessä. Jos kyse on pienestä suppeasti omistetusta yhtiöstä, yhtiö näyttäytyy pitkälti kahdenvälisenä sopimuksena. Vastaavasti laajasti omistetulle pörssiyritykselle ei löydy vastaavalla tavalla sopimuksellista vastinkappaletta, vaan tällöin omistus kytkeytyy eräänlaiseen toimijoiden verkostoon. Yhtiöiden eron tarkastelemisessa kyse onkin pikemmin sopimuksen luonteen erilaisuudesta kuin tarkastelutapojen välisistä poikkeavuuksista. Lähtökohdiltaan osakeyhtiö ja sen päätöksentekosäännöt tulkintoineen ovat pitkälti samanlaisia riippumatta siitä, minkä kokoinen osakeyhtiö on tai minkälainen sen omistusrakenne on. Osakeyhtiön toiminta nojautuu sopimuskontekstissakin pitkälti toiminnan tarkoitukseen, yhdenvertaisuusperiaatteeseen ja johdon huolellisuusvelvollisuuteen kaikissa tapauksissa. Vastaavasti enemmistöllä on lähtökohtainen oikeus päättää toiminnan tarkoituksen toteuttamistavasta osakeyhtiön yksityiskohtaisista piirteistä riippumatta.¹⁰¹

Sopimusajattelua on kritisoinut myös *Mäntysaari*, jonka mukaan osakeyhtiötä ei voida pitää sopimuksena. *Mäntysaari* perustaa argumenttinsa siihen, että Suomessa sovelletaan lähinnä saksalaisen oikeusfilosofi von Gierken teoriaa oikeushenkilöistä. Tämän teorian mukaan oikeushenkilöt ovat olemassa ja niihin voidaan lähtökohtaisesti soveltaa samoja oikeusnormeja kuin luonnollisiinkin henkilöihin.¹⁰² Sopimusajattelu ja siihen liittyvä omistusoikeusteoria ovat *Mäntysaaren* mukaan ristiriidassa osakeyhtiön itsenäisen oikeushenkilöllisyyden kanssa. Koska osakeyhtiö on itsenäinen oikeushenkilö, sen sidosryhmien välillä ei ole osakeyhtiöoikeuteen perustuvia sopimuksia. Mahdolliset sopimukset tehtäisiin osakeyhtiön kanssa. Samasta syystä osakeyhtiötä ei periaatteessa omista kukaan, sillä osakkeenomistajat omistavat pelkästään osakkeensa. Osakkeenomistajat eivät myöskään omista osakeyhtiön varoja ja varojen jako osakkeenomistajille on rajoitettu osakeyhtiölaissa.¹⁰³

Jos yhtiön eri toimijoiden välillä katsotaan olevan sopimussuhde, on sillä vaikutusta esimerkiksi siihen, katsotaanko vastuun syntyvän sopimusoikeudellisen vastuun vai

¹⁰¹ *Vahtera* 2011, s. 156–159. Vrt. *Nikkilä* 2006, s.49- 53, joka katsoo, että sopimusteorian suurin puute on se, että sopimuskumppaneilla oleva tieto tulevaisuuden tapahtumista on todellisuudessa epätäydellisempää, kuin mitä sopimusteoriassa oletetaan.

¹⁰² *Mäntysaari* LM 2013, s. 118.

¹⁰³ *Mäntysaari* LM 2013, s. 120.

vahingonkorvausoikeudellisen vastuun kautta. Näitä kysymyksiä on sivuttu osaltaan myös korkeimman oikeuden ratkaisuisissa.

Tapauksessa *KKO 2003:131* asunto-osakeyhtiön osakkeenomistajat olivat teettäneet hallinnassaan olleissa tiloissa muutostöitä. Yhtiö oli osakkeenomistajien puolesta hakenut töiden suorittamiseen rakennusluvan. Rakennustyöt olivat kohdistuneet osaltaan myös sellaisiin talon rakenteisiin, joiden osalta kunnossapitovastuu kuului yhtiölle ja yhtiö oli suostunut siihen, että osakkaat huolehtivat töiden toteutuksesta. Myöhemmin rakennuksessa oli havaittu homevaurioita, joiden oli katsottu aiheutuneen siitä, että osakkaiden teettämät työt oli suoritettu virheellisesti. Asunto-osakeyhtiö vaati osakkeenomistajilta korvausta sille aiheutuneesta vahingosta. Keskeisimmäksi oikeuskysymykseksi tapauksessa nousi se, sovelletaanko tällaiseen vastuuseen vahingonkorvauslakia vai sopimusoikeudellista vastuuta.

Korkeimman oikeuden mukaan osakkailla oli ollut velvollisuus rakennustyötä suorittaessaan ottaa huomioon asunto-osakeyhtiön edut, mutta yhtiöllä oli myös oikeus valvoa ja edellyttää, että rakennustyö tulee asianmukaisesti tehdyksi. Korkein oikeus katsoikin, että kyseisessä tapauksessa asunto-osakeyhtiön ja osakkeenomistajan välinen suhde oli ollut sopimussuhteeseen rinnastettava ja osakkeenomistajien korvausvastuun määräytyvän sopimussuhteissa noudatettavien periaatteiden mukaisesti.

Savela on kritisoinut kyseitä korkeimman oikeuden ratkaisua todeten, että jos sopimusvastuun tulkitaan syntyvän laajalti yhtiöympäristössä, johtaisi se monien kanneoikeuksien pitkään avoinna oloon. Koska yhtiöympäristössä vastapuolet eivät useinkaan ole kovin tarkkaan perillä yhtiön asioista, käytännössä vastuun rajaksi jäisi usein kymmenen vuotta.¹⁰⁴

Savelan mukaan tapauksesta *KKO 2003:131* voidaan johtaa se johtopäätös, että korkein oikeus katsoi sopimusvastuun olemassaolon syrjäyttävän vahingonkorvauslain soveltamismahdollisuuden. Muutoin korkeimman oikeuden olisi tullut ottaa kantaa asunto-osakeyhtiön kanteessaan käyttämän vahingonkorvauslain soveltuvuutta tapaukseen. Korkein oikeus on myöhemmin ratkaisussa *KKO 2009:92* todennut, että sopimusvastuun mahdollisuus lähtökohtaisesti syrjäyttää vahingonkorvauslain soveltamismahdollisuuden.¹⁰⁵

¹⁰⁴ *Savela* 2015, s. 397 ja 399. Savelan mukaan tapauksen *KKO 2003:131* oikeusohjeille tulisi antaa suppea merkitys. *Savela* rajoittaisi soveltamisen vain sellaisiin tilanteisiin, joissa on selvä, konkreettinen ja välitön sopimukseen rinnastuva suhde, jota koskevaa vastuuta ei ole säännelty yhtiöoikeudellisin säännöin, ks. *Savela* 2015, s. 399.

¹⁰⁵ Korkein oikeus totesi kuitenkin tapauksessa *KKO 2009:92*, että kysymys rikkomusperusteisen ja sopimusperusteisen vastuun keskinäisestä suhteesta on monimutkainen eikä sitä voida arvioida yksiselitteisin tai kaavamaisin tavoin. Jos kysymyksessä on sopimuksesta riippumatta voimassa olevan velvollisuuden rikkominen, velvollisuus vahingon korvaamiseen sen kärsijälle voi syntyä vahingonkorvauslain nojalla. Vahingonkorvauslain soveltamista ei kuitenkaan sulje pois pelkästään se seikka, että vahinko kohdistuu omaisuuteen, joka on saatu sopimukseen vahingon aiheuttajalta

Savela pitää myös ongelmallisena ajatusta, että yhtiön velkojan tai sopimuskumppanin ja yhtiön osakkaan, johtajan tai tilintarkastajan kesken voisi vallita sellainen erityissuhde, joka voisi perustaa sopimusvastuun. Tällainen vastuu johtaisi Savelan mukaan osakeyhtiömuodolle keskeisen rajoitetun vastuun periaatteen laajaan murenemiseen. Savela katsoo, että vaikka osakkaiden, johtajien ja tilintarkastajien kesken vallitsee monessa suhteessa voimakas erityissuhde, pääsääntöisesti ei voida katsoa toimitusvastuulla tarkoitettua ulottavaa sopimusvastuuta johtajan tehtävään. Jos erityissuhteen ja sitä myötä sopimusvastuun katsotaan syntyvän osakkaaseen nähden, menettäisi OYL:n vastuunrajoitus OYL:n tai yhtiöjärjestyksen rikkomisvaatimuksesta olennaisesti merkitystään.¹⁰⁶

Huomattavaa kuitenkin on, että esimerkiksi osakeyhtiölain esitöissä on johdon ja yhtiön välillä on katsottu olevan sellainen sopimussuhde, jotta johdon vastuuta yhtiölle voidaan rajoittaa yhtiöjärjestyksessä. Hallituksen esityksessä todetaan, että osakeyhtiölain oikeussuojajärjestelmän tietty ydinalue on pakottavaa oikeutta, eikä yhtiöjärjestyksessä voida poiketa lain säännöksistä. Tämä koskee pääsääntöisesti myös vahingonkorvaussäännöksiä. Osakeyhtiölaissa ei kuitenkaan ole katsottu perustelluksi kokonaan sulkea pois yksimielisten osakkeenomistajien mahdollisuutta yhtiöjärjestyksessä rajoittaa yhtiön johdon vastuuta suhteessa yhtiöön. Tässä suhteessa vastuu voidaan rinnastaa sopimusoikeudelliseen vahingonkorvausvastuuseen, minkä vuoksi myös vastuun rajoittamisen tulee olla mahdollista samalla tavoin kuin sopimusoikeudessa. Siten yhtiöjärjestyksessä voitaisiin määrätä johdon vastuun rajoittamisesta yhtiötä kohtaan. Vahingonkorvausvastuuta suhteessa muihin tahoihin kuin yhtiöön taas ei voitaisi yhtiöjärjestyksessä rajoittaa.¹⁰⁷

2.2.3 *Sopimusverkkomallin sopivuus purettuja osakeyhtiöitä selittävänä teoriana*

Myös purettua osakeyhtiötä voidaan pitää osakkeenomistajien välisenä sopimuksena. Osakeyhtiö on purettu, kun osakkeenomistajat ovat hyväksyneet selvitysmiesten tekemän lopputilityksen, aivan kuten sopimus lakkaa sopimuksen osapuolten sopimuksessa sopimalla tavalla. Sopimusoapuolet voivat ottaa myös sopimukseensa ehdon, joka koskee sopimuksen purkamista ja sen edellytyksiä.

vaan siihen vaikuttaa esimerkiksi se, minkä luontoisen velvollisuuden rikkomisesta on kysymys. Tapauksessa *KKO 2008:64* korkein oikeus katsoi vanhan asunto-osakeyhtiölain (809/1991) ajalta, että lunastusuhun alaisten osakkeiden ostajan vastuu huoneiston kunnosta määräytyy esine- ja lunastusoikeudellisten periaatteiden nojalla eikä vahingonkorvauslain säännösten pohjalta.

¹⁰⁶ Savela 2015, s. 399. Oma ongelmansa Savelan mukaan on myös se, mikä on yhtiöoikeudellisten "sopimusten" sisältö. Esimerkiksi johtajien ei yleensä voida katsoa sitoutuneen tiettyyn tulokseen, vaan vain esimerkiksi toimitusjohtajan tehtävän hoitamiseen. Pelkkä työn tuloksen tappiollisuus ei tällöin ole sopimusrikkomus ja tuskin edes huolimattomuutta tehtävässä voitaisiin katsoa sellaiseksi sopimusrikkomukseksi, josta syntyisi sopimusvastuu. Tällainen tulkinta johtaisi Savelan mukaan varsin ankaraan vastuuseen, ks. Savela 2015, s. 399.

¹⁰⁷ Rajoitus ei kuitenkaan olisi tehokas, jos on rikottu pakottavia säännöksiä. Sopimusoikeudellisten periaatteiden mukaisesti rajoitus ei myöskään olisi tehokas, jos vahinko on aiheutettu tahallisesti tai törkeästi tuottamuksesta, ks. *HE 109/2005 vp*, s. 32.

Erona näiden kahden välillä on se, että sopimuksen lakkaamista koskevat säännökset pohjautuvat sopimuskumppaneiden väliseen sopimukseen, kun taas osakeyhtiön purkamisesta säädetään osakeyhtiölaissa.

Sopimusverkkomalli selittää osaltaan purettuja osakeyhtiöitä paremmin kuin toiminnassa olevia, sillä osakeyhtiölaki ei lähtökohtaisesti säätele puretun osakeyhtiön eri orgaanien ja sidosryhmien välisiä suhteita. Puretun osakeyhtiön ja yhtiön eri sidosryhmien väleistä ei säädetä osakeyhtiölaissa ollenkaan, joten sopimusvapaus korostuu erityisesti niissä. Tällöin esimerkiksi osakkeenomistajien ja velkojien välisiä suhteita sääntelevät vain yleiset sopimusta koskevat normit. Erityisen vahvana sopimusteoria toimii silloin, kun tarkastellaan osakkeenomistajien rajoitettua vastuuta yhtiön puolesta tehdyistä oikeustoimista. Osakeyhtiölain 20 luvun 17 §:n 2 momentin mukaan yhtiön puolesta sen purkautumisen jälkeen tehdystä toimesta vastaavat toimesta päättäneet ja tekijät yhteisvastuullisesti. Näin ollen osakkeenomistajien vastuu on täysin verrattavissa perinteisiin sopimusvastuuseen.

Purettu osakeyhtiö ei myöskään ole samalla tavalla itsenäinen oikeushenkilö kuin toiminnassa oleva osakeyhtiö, sillä lähtökohtaisesti purettu yhtiö lakkaa olemasta, eikä sillä ole varoja, velkaa, toimielimiä tai toimintaa. Osakeyhtiölain 20:17 §:n 2 momentin mukaan yhtiö ei voi myöskään purkamisen jälkeen hankkia oikeuksia eikä tehdä sitoumuksia. Myös korkein oikeus on lausunut ratkaisussaan *KKO 2016:26*, että yhteyttä puretun osakeyhtiön ja sen osakkeenomistajan välillä on pidettävä vahvana.

Sopimusverkkomallin heikkous selittäessä purettuja osakeyhtiöitä on siinä, että osakeyhtiölain 20 luvun purkamista koskevat säännökset ovat pakottavaa sääntelyä, eivätkä yhtiö ja sen osakkeenomistajat voi poiketa siitä halutessaan. Kun yritystä tarkastellaan sopimuskeskeisistä lähtökohdista käsin sopimuksenomaisten suhteiden muodostamana ja ulottuvuudeltaan monitahoisena verkkona, käytettävissä ei ole täsmällistä ja yksiselitteistä verkon sisällön tai sen perustana olevien sopimusten määritelmää, vaan jokaista yrityksen kokonaisjärjestelyyn liittyvää ja oikeudellista merkitystä sisältävää sopimussuhdetta tarkastellaan sen ja sitä määrittävän oikeudenalan lähtökohdista käsin.¹⁰⁸

Sopimusverkkomallissa yrityksen käsitettä ei hahmoteta yksinomaan yhtiölain näkökulmasta, vaan hahmottaminen tapahtuu ottamalla huomioon myös yrityksen toimintaympäristöön liittyvä muu sääntely. Oikeuskirjallisuudessa on todettu, että sopimusverkkomallissa sopimuksen käsite on ongelmallinen siinä mielessä, että se on erilainen riippuen siitä, mistä näkökulmasta sitä hahmotetaan.

¹⁰⁸ Villa 2003, s. 28–29.

Taloustieteen näkökulmasta sopimuskäsitteellä ymmärretään laveasti mitä tahansa osapuolien välistä järjestelyä, jolla luodaan vaihdantaa sekä järjestäytymisen välinettä. Yhtiöoikeudellisessa kontekstissa korostuu sopimuksen rooli toimijoiden organisoitumisessa yrityksen ja osakeyhtiön muotoon.¹⁰⁹

Ongelmallisena voidaan pitää myös ajatusta, että yhtiön velkojan tai sopimuskumppanin ja yhtiön osakkaan, välillä olisi sellainen erityissuhde, joka voisi perustaa sopimusvastuun osakkaalle yhtiön aiemmasta toiminnasta. Kuten aiemmin on tällainen vastuu johtaisi rajoitetun vastuun periaatteen laajaan murenemiseen. Jos erityissuhteen ja sitä myötä sopimusvastuun katsotaan syntyvän osakkaaseen nähden, menettäisi OYL:n vastuunrajoitus OYL:n tai yhtiöjärjestyksen rikkomisvaatimuksesta olennaisesti merkitystään.¹¹⁰ Tämä olisi omiaan lannistamaan niin tavallisten ihmisten kuin ammattisijoittajienkin halua sijoittaa osakkeisiin, sillä yhtiöoikeudellisissa tapauksissa vahingot ja sitä kautta myös vahingonkorvaukset ovat helposti varsin suuria.¹¹¹

¹⁰⁹ Mähönen – Villa 2015, s. 177.

¹¹⁰ Ks. Savela 2015, s. 399.

¹¹¹ Vahtera 2007, s. 96

3 PURETUN OSAKEYHTIÖN OMINAISUUDET

3.1 Puretun osakeyhtiön luonne

Yhtiön ominaisuudet ovat riippuvaisia sen yleisestä luonteesta. Esimerkiksi rekisteröidyllä toiminnassa olevalla osakeyhtiöllä on yleensä tiettyjä ominaisuuksia. Tyypillisinä tällaisina tunnuspiirteinä pidetään: 1) yhtiön oikeushenkilöllisyyttä, 2) yhtiön ajallisesti rajoittamatonta voimassaoloa, 3) osakkeenomistajien rajoitettua vastuuta, 4) osakkeiden vaihdannan vapautta, 5) yhtiön sisäistä toimivallanjakoa, 6) päätösten tekoa osake-enemmistöllä, sekä 7) voitontuottamistarkoitusta.¹¹² Tässä kappaleessa on tarkoitus selvittää, sopivatko kyseiset ominaisuudet myös purettuun osakeyhtiöön. Puretun osakeyhtiön luonteen selvittäminen on tärkeää, jotta voidaan selvittää, tuleeko osakkeenomistajan vastuuseen soveltaa samoja normeja kuin sovelletaan toiminnassa olevan osakeyhtiön osakkeenomistajan vastuuseen.

Lähtökohtaisesti purettu yhtiö lakkaa olemasta, eikä sillä ole varoja, velkaa, toimielimiä tai toimintaa. Käytännössä on kuitenkin mahdollista, että puretulla yhtiöllä on varoja tai velkaa, mikä on otettu huomioon OYL 20 luvun 17 §:n 2 momentissa. Momentin mukaan yhtiö ei purkamisen jälkeen voi hankkia oikeuksia eikä tehdä sitoumuksia. Selvitysmiehet voivat kuitenkin ryhtyä toimenpiteeseen selvitystoimien aloittamiseksi tai hakea yhtiön asettamista konkurssiin.

3.1.1 Purkamisen vaikutus yhtiön päätöksentekoon

Selvitystilän välitön oikeusvaikutus on yhtiön hallituksen, toimitusjohtajan ja hallintoneuvoston korvautuminen selvitysmiehellä tai -miehillä. OYL 20 luvun 9 §:n mukaan tehtäessä päätöstä selvitystilasta on samalla valittava yksi tai useampi selvitysmies hallituksen sekä mahdollisen toimitusjohtajan ja hallintoneuvoston tilalle. Selvitysmiesten tehtävänä on hoitaa yhtiön asioita selvitystilan aikana. Heidän tulee mahdollisimman pian muuttaa rahaksi selvitystä varten tarvittava määrä yhtiön omaisuutta ja maksaa yhtiön velat. Yhtiön liiketoimintaa saadaan jatkaa selvitystilan aikana ainoastaan siinä määrin kuin tarkoituksenmukainen selvitys sitä vaatii. Selvitysmiesten toimikausi jatkuu toistaiseksi.¹¹³

¹¹² *Mäntysaari* 2015, s. 162-163, joka myös kritisoi kyseisiä luetteloita muun muassa siksi, että luettelo ei vastaa siihen, mikä yhtiön tunnuspiirteiden välinen suhde on. Lisäksi monista luettelon tunnusmerkeistä on poikkeuksia tai ne eivät ole ominaisia pelkästään osakeyhtiöille.

¹¹³ OYL 20 luvun 9 § mukaan rekisteriviranomaisen on määrättävä toimikelpoinen selvitysmies yhtiölle, jolla ei sitä ole. Määräämistä voi hakea se, jonka oikeus voi riippua siitä, että yhtiöllä on edustaja. Jos yhtiön varat eivät riitä selvityskulujen maksamiseen tai varojen määrästä ei saada tietoa eikä osakkeenomistaja, velkoja tai muu ilmoita ottavansa vastatakseen selvitysmenettelyn kustannuksista, rekisteriviranomaisen on selvitysmiehen määräämisen sijasta poistettava yhtiö rekisteristä.

Yhtiön ollessa selvitystilassa yhtiön organisaatio muodostuu siten yhtiökokouksesta, mahdollisista tilintarkastajista sekä yhdestä tai useammasta selvitysmiehestä. Selvitysmenettelyn tarkoitus ja siitä johtuvat rajoitukset selvitysmiesten tehtävissä rajoittavat selvitysmiesten tehtäviä ja edustuskelpoisuutta suhteessa esimerkiksi hallituksen tehtäviin ja kelpoisuuteen yhtiön normaalin toiminnan aikana. Yhtiön sopijapuoli ei aina pysty erottamaan, mitkä toimet ovat perusteltuja esimerkiksi hyvän realisaatituloksen saamiseksi ja missä toimissa on kysymys selvityksen epäasiallisesta pitkittämisestä. Tästä johtuen voi olla, että selvitysmiesten edustamiskelpoisuus vastaa käytännössä hallituksen yleistä edustamiskelpoisuutta. Todellisuudessa selvitysmiesten toimivalta on kuitenkin rajoittuneempi kuin hallituksen toimivalta yhtiön normaalin toiminnan aikana. Tämä ilmenee esimerkiksi siitä, että jos yhtiön vastapuoli tietää tai tämän pitäisi tietää, että selvitysmiesten toimet tähtäävät yhtiön toiminnan asiattomaan pitkittämiseen, yhtiö voi vedota toimivallan ylitykseen.¹¹⁴

Vaikka selvitystila vaikuttaa yhtiön hallituksen, toimitusjohtajan ja hallintoneuvoston rooliin yhtiön toiminnassa, ei sillä ole samanlaisia vaikutuksia koskien yhtiökokousta. Yhtiökokouksen asema, toiminta ja siihen sovellettavat säännökset eivät muutu silloin, kun yhtiö asetetaan selvitystilaan. Yhtiökokous jatkaa siten selvitystilassa toimintaansa tavanomaiseen tapansa. Tämä tarkoittaa sitä, että varsinainen yhtiökokous on pidettävä kunkin tilikauden jälkeen ja jos ylimääräisiä yhtiökokouksia pidetään, ne on pidettävä samoin edellytyksin kuin muutenkin yhtiön toiminnan aikana. Yhtiökokous voi myös päättää lähes kaikista samoista asioista kuin tavanomaisen toiminnan aikana. Ainoa rajoittava tekijä on se, että päätösten tulisi joko edistää yhtiön selvittämistä tai selvitystilan lopettamista.¹¹⁵ Osakeyhtiölain esitöissä todetaan selvästi, että yhtiökokous voi selvitystilan aikana myös jakaa voittoa osakkeenomistajille.¹¹⁶

¹¹⁴ *Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho* 2010, s. 657.

¹¹⁵ *Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho* 2010, s. 664. Yhtiö voi selvitystilan aikana päättää esimerkiksi sulautua toiseen yhtiöön, jakautua tai päättää osakeannista. Yhtiö voi myös muuttaa yritysmuotoaan selvitystilassa. Yhtiökokous voi myös ryhtyä mihin tahansa toimiin, joiden tehtävänä on lisätä yhtiön tai sen omaisuuden arvoa parhaan mahdollisen realisaatituloksen saavuttamiseksi, *Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho* 2010, s. 664-665.

¹¹⁶ *HE 109/2005 vp*, s. 185. Voitonjakamisen on katsottu oikeuskirjallisuudessa olevan lähellä jako-osan suorittamista. Voitonjakoa koskevaan päätökseen ei liity riskejä silloin, kun yhtiöllä ei ole velkaa. Päätös lienee muutenkin mahdollinen tilanteissa, joissa yhtiön taloudellinen tilanne on vakaa. Sitä vastoin tilanteissa, joissa yhtiön varat ja velat ovat suurin piirtein samansuuruiset, päätös saattaa olla riskialtis ja saattaa johtaa laittoman varojen jaon säännösten soveltamiseen, mikäli käy ilmi, että jaon takia yhtiön velat ylittävät varat ja yhtiö joudutaan asettamaan konkurssiin. Oikeuskirjallisuudessa on todettu, että käytännössä voiton jako voi osakkeenomistajien kannalta olla perusteltua silloin, kun selvitystilassa olevan yhtiön toimintaa jatketaan pitkään. Myös vero syyt voivat puoltaa voitonjakoa, *Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho* 2010, s. 665. Näin ei kuitenkaan ollut VOYL:n aikana. Tällöin katsottiin, että yhtiökokouksen toimivalta oli selvitystilan aikana rajoittunut, koska yhtiön kaikki toiminta tähtäsi toiminnan lopettamiseen, minkä vuoksi VOYL:n aikana yhtiökokous ei esimerkiksi voinut päättää voitonjaosta, *af Schultén* 2004, s. 426.

Muutokset yhtiön hallinnossa tarkoittavat käytännössä sitä, että vastuu yhtiön ja selvitysmiesten tekemien päätösten oikeellisuudesta siirtyy hallitukselta ja toimitusjohtajalta yhtiökokoukselle ja sitä kautta osakkeenomistajille. Voidaankin siis kysyä, tulisiko osakkeenomistajan vastuuta arvioida ankarammin yhtiön ollessa selvitystilassa kuin sen ollessa normaalisti toiminnassa.

Osakkeenomistajan vastuun arvioimista samanlaisena riippumatta siitä, onko yhtiö selvitystilassa vai toiminnassa tukee se, että vaikka yhtiön hallitus ja toimitusjohtaja eivät selvitystilassa enää olekaan toiminnassa, korvautuvat ne selvitysmiehillä. Selvitysmiehiin sovelletaan pääasiassa, mitä hallituksen jäsenistä ja hallituksesta on säädetty. Myös selvitysmiesten kelpoisuusehdot ovat samanlaiset kuin hallituksen jäsenen ja heidän vastuuseen sovelletaan hallituksen jäsenen vastuuta koskevia säännöksiä.¹¹⁷

Selvitysmiesten tehtävät ovat yleensä selviä, ja ne tähtäävät omaisuuden realisoimiseen, velkojen maksamiseen ja ylijäämän jakamiseen osakkeenomistajille. On mahdollista, että selvitysmiehet pyrkivät selvitystilassa olevan yhtiön liiketoiminnan kehittämiseen joko likvidaatiotuloksen parantamiseksi tai selvitystilan lopettamiseksi ja yhtiön toiminnan jatkamiseksi. Tällaisissa tilanteissa selvitysmiesten tehtävät ja samalla kyky tehdä päätöksiä ja edustaa yhtiötä suhteessa kolmansiin lähestyvät hallituksen asemaa yhtiön normaalin toiminnan aikana. Oikeuskirjallisuudessa onkin todettu, että koska selvitysmiesten tehtävät voivat olla hyvin monenlaisia ja monen tyyppisiä, on suhtauduttava varauksella siihen, että selvitysmiesten edustamiskelpoisuus katsottaisiin kovin rajoittuneeksi. Ulkopuolinen ei aina pysty arvioimaan, mitkä tehtävät ovat missäkin tilanteessa yhtiön kannalta perusteltuja.¹¹⁸ Täten koko yhtiön edustus ja päätösvalta ei siirtyisi osakkeenomistajille vaan hallituksen sijaan yhtiön juoksevia asioita hoitaisivat selvitysmiehet. Erona selvitysmiesten ja hallituksen tehtävissä on se, että selvitysmiesten tehtävät tähtäävät yhtiön omaisuuden realisoimiseen ja selvitystilan loppuunsaattamiseen.

Osakkeenomistajan vastuun ankarampaa arviointia tukee kuitenkin se, että selvitystilassa vastuu päätöksenteosta siirtyy käytännössä yhtiön hallitukselta yhtiökokoukselle. Koska yhteisön hallitus ja muut toimielimet lakkaavat, kun selvitystila alkaa, ei aikaisempien toimielinten jäsenten tietoisuudella ole lain esitöiden mukaan enää merkitystä arvioitaessa velan tunnettavuutta. Tällöin vastuu siitä, että kaikki tunnetut velat on otettu huomioon lopputilityksessä, on selvitysmiehillä ja osakkeenomistajille yhtiökokouksen välityksellä. Tästä kertoo esimerkiksi se, että velkojan ei tarvitse

¹¹⁷ *Kyläkallio – Irola – Kyläkallio* 2012b, s. 609 ja 611, Kyläkallio, Irola ja Kyläkallio katsovat kuitenkin, että yhtiöjärjestyksen hallitusta tai sen jäseniä koskevia määräyksiä ei sovellettaisi selvitysmiehiin.

¹¹⁸ *Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho* 2010, s. 659.

ilmoittaa sellaista velkaa, jota koskevat tiedot eivät poikkea julkisen haasteen hakemuksessa mainitusta. Koska yhtiön aiempien toimielinten tietoisuudelle ei anneta velan tunnettavuuden arvioinnissa merkitystä, voisi yhtiö yrittää kiertää velkojensa maksua valitsemalla mahdollisimman tietämättömät selvitysmiehet. Tämän estämiseksi yhtiökokouksella tulisi olla vastuu huolehtia siitä, että kaikki tunnetut velat ovat mukana lopputilityksessä.

Osakkeenomistajan vastuun ankarampaa arviointia tukee myös se, että osakkeenomistajilla on osakeyhtiölain mukaan mahdollisuus hylätä selvitysmiesten tekemä lopputilitys ja tarvittaessa nostaa kante selvitysmiehiä vastaan. Huomattavaa on, että puretussa osakeyhtiössä, joka on käynyt läpi selvitystilamenettelyn, ei ole hallitusta, toimitusjohtajaa taikka selvitysmiehiä. Tällöin yhtiötä voivat edustaa vain osakkeenomistajat.

Osakeyhtiölain 20 luvun 16 §:n mukaan suoritettuaan tehtävänsä selvitysmiesten tulee ilman aiheetonta viivytystä antaa lopputilitys hallinnostaan laatimalla kertomus koko selvitysmenettelystä. Lopputilitys laaditaan ja annetaan sen jälkeen, kun velat on suoritettu, netto-omaisuus jaettu ja se annetaan yhtiökokouksen tarkastettavaksi. Lopputilitykseen tulee sisältyä selostus yhtiön omaisuuden jaosta. Kertomukseen on liitettävä tilinpäätökset, toimintakertomukset ja mahdolliset tilintarkastuskertomukset selvitystilan ajalta. Lopputilitys on myös annettava tilintarkastajille tilintarkastuskertomuksen antamista varten, jos yhtiö on tilintarkastusvelvollinen.

Kun selvitysmiehet ovat saaneet tilintarkastuskertomuksen, heidän on viivytyksettä kutsuttava yhtiökokous koolle. Yhtiökokouksessa osakkeenomistajien on tarkastettava lopputilitys. Tämä tarkoittaa sitä, että yhtiökokouksen on tehtävä päätös siitä, hyväksyykö vai hylkääkö se lopputilityksen.¹¹⁹ Koska selvitystilassa hallituksen ja toimitusjohtajan roolit korvautuvat selvitysmiehillä, mutta yhtiökokouksen asema ja toiminta säilyvät samana, katson sen asettavan osakkeenomistajille suuremman vastuun päätösten oikeellisuudesta selvitystilaa koskevassa yhtiökokouksessa kuin tavallisessa yhtiökokouksessa. Täten selvitystilassa olevan yhtiön, aiemmin kappaleessa 2.1.3 todettu, velvollisuus ottaa toiminnassaan huomioon yhtiön tunnetut velkojat on yhtiökokouksella ja osakkeenomistajilla. Näin ollen osakkeenomistajien tulee varmistaa, että kaikki yhtiön tunnetut velat on otettu huomioon selvitysmiesten tekemässä lopputilityksessä ja että selvitysmiehet ovat tehneet työnsä lakien ja säädösten mukaisesti. Osakkeenomistajilla ei kuitenkaan ole velvollisuutta alkaa tutkia tai etsiä mahdollisia tuntemattomia velkoja, jotka voisivat vaikuttaa

¹¹⁹ *Kyläkallio – Irola – Kyläkallio* 2012b, s. 626-627.

lopputilitykseen. Näissä tilanteissa vastuu olisi edelleen tuntemattomilla velkojilla saattaa velka yhtiölle tiedoksi.

Yhtiö katsotaan puretuksi, kun selvitysmiehet ovat esittäneet lopputilityksen yhtiökokouksessa, eikä purkamisen voimaan tuloa ole sidottu purkautumisen rekisteröimiseen.¹²⁰ Oikeuskirjallisuudessa on esitetty, että yhtiö purkautuu lopputilityksen esittämisellä riippumatta osakkeenomistajan tahdosta. Ainoa tapa estää yhtiön purkaminen olisi kanteen nostaminen selvitysmiehiä vastaan, jolloin selvitystilän jatkamista koskevista säännöksistä johtuisi, että selvitystilaa olisi jatkettava.¹²¹

Oikeuskirjallisuudessa on tuotu myös esiin, että osakkeenomistajat voivat torjua lopputilityksen vastaanottamisen, jatkaa selvitystä ja esimerkiksi vaihtaa selvitysmiehiä siinä yhtiökokouksessa, jossa lopputilitys on tarkoitus esittää. Päätös voidaan todeta tehdyksi lisäselvityksen saamiseksi, jolloin selvitystilän jatkamista koskevat vaatimukset näyttäisivät täyttyvän.¹²² Toisaalta oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että lopputilityksen hylkääminen sisältäisi sen, että yhtiö ei purkaannu¹²³. Jos yhtiökokous on päättänyt olla ottamatta lopputilitystä vastaan tai päättänyt olla hyväksymättä sitä tarkoituksena, että yhtiö ei purkautuisi, selvitysmiehillä ei ole oikeutta tehdä purkamisesta kaupparekisteri-ilmoitusta.¹²⁴ Koska osakkeenomistajilla on velvollisuus yhtiön selvitystilassa ottaa huomioon yhtiön tunnetut velat. Katson, että tilanteessa, jossa osakkeenomistaja huomaa tunnetun velan jääneen pois lopputilityksessä, on osakkeenomistajilla velvollisuus hylätä lopputilitys ja vaatia selvitystä jatkettavan, sillä lopputilityksen hyväksyminen merkitsee samalla myös vastuuvapauden myöntämistä selvitysmiehille. Yhtiö ei myöskään tällöin purkautuisi vaan yhtiön selvitystila jatkuisi.

3.1.2 Purkamisen vaikutus kolmanteen henkilöön

Yleisenä lähtökohtana on, että purettu yhtiö on oikeuskelpoinen, mikä tarkoittaa sitä, että sillä voi olla esimerkiksi omaisuutta. Yhtiöllä voi myös olla velkaa, jos esimerkiksi myöhemmin todetaan tietty velka tunnetuksi velaksi, joka ei siten ole lakannut julkisen kuulutuksen määräpäivänä.¹²⁵ Lähtökohtana on myös, että tällaisen yhtiön selvitystoimia on jatkettava tai ne on aloitettava, mikäli

¹²⁰ Airaksinen – Pulkkinen - Rasinaho 2010, s. 685. Huomaa ero esimerkiksi yhtiön perustamiseen, jolloin yhtiön katsotaan olevan perustettu vasta rekisteriviranomaisen kirjauksen jälkeen.

¹²¹ af Schultén 2004, s. 449.

¹²² Airaksinen – Pulkkinen - Rasinaho 2010, s. 685.

¹²³ Kyläkallio – Irola – Kyläkallio 2012b, s. 626-627.

¹²⁴ Airaksinen – Pulkkinen - Rasinaho 2010, s. 685-686.

¹²⁵ Airaksinen – Pulkkinen - Rasinaho 2010, s. 687.

tähän ilmaantuu tarve.¹²⁶ Yhtiö omistaisi edelleen sen omaisuuden ja sillä on ne veloitteet, jotka sillä asianomaisella hetkellä oli.¹²⁷ Yhtiö voidaan myös asettaa konkurssiin silloinkin, kun se on purettu.¹²⁸ Purettua yhtiötä, jolla on omaisuutta tai veloitteita, on sanottu lain esitöissä eräänlaiseksi yhtymäksi, jonka oikeustoimikelpoisuus on rajoitettu.¹²⁹ Esitöissä on todettu myös, että rekisteristä poistettu yhtiö säilyttäisi oikeushenkilöllisyyden poistamisesta huolimatta. Näin ollen myös puretun yhtiön voitaisiin ajatella säilyttävän oikeushenkilöllisyyden.¹³⁰

Yhtiön velat eivät eräänny automaattisesti selvitystilassa, eikä selvitystila anna yhtiölle oikeutta olla maksamatta velkoja. Jos velka on riitainen erääntymätön tai sitä ei voida muusta syystä maksaa, on tarpeelliset varat pantava erilleen jaettavasta netto-omaisuudesta.¹³¹ Jos velan maksaminen ennen eräpäivää ja ennen velkojille asetettua määräpäivää aiheuttaa muille velkojille vahinkoa, voi selvitysmies joutua korvausvastuuseen. Oikeuskirjallisuudessa on arvioitu, että vahingonkorvausvastuu aktualisoituisi vain, jos selvitysmiehen olisi pitänyt ymmärtää, etteivät yhtiön varat riitä sen maksuhetkellä tunnettujen velkojen suorittamiseen. Jos yhtiö halutaan purkaa ennen velkojen erääntymistä, erääntymättömiä velkoja varten on pantava erilleen riittävä määrä omaisuutta. Tämä koskee myös riitaisia velkoja.¹³²

Puretun osakeyhtiön oikeustoimikelpoisuus on kuitenkin rajoitettu. Yhtiö ei purkamisen jälkeen voi hankkia oikeuksia eikä tehdä sitoumuksia. Yhtiön puolesta sen purkamisen jälkeen tehdystä toimesta vastaavat toimesta päättäneet ja tekijät yhteisvastuullisesti. Purettu osakeyhtiö ei voi tehdä oikeustoimia, joilla hankitaan lisää omaisuutta tai olemassa olevaa omaisuutta myydään.¹³³ Purettu yhtiö ei myöskään voi sulautua toiseen yhtiöön, jakautua, hankkia tai luovuttaa omia osakkeitaan, päättää lainan ottamisesta tai antamisesta, osakeannista, osakepääoman korottamisesta tai alentamisesta tai perustaa uutta osakeyhtiötä, sopia osakepääomasijoituksesta, muuttaa yhtiöjärjestystä tai yritysmuotoaan.¹³⁴ Oikeuskirjallisuudessa on myös todettu, että purettu yhtiö ei voi esiintyä asianosaisena tuomioistuimessa tai viranomaisessa.¹³⁵ Jos yhtiölle tulee tarve tehdä

¹²⁶ HE 69/2000 vp, s. 10. HE 109/2005 vp, s. 189.

¹²⁷ Kyläkallio – Irola – Kyläkallio 2012b, s. 645.

¹²⁸ Ks. konkurssilain (120/2004) 1:3 §. Puretun yhtiön konkurssikelpoisuutta on perusteltu sillä, että yhtiöllä voi olla varallisuutta ja velkaa, vaikka se ei voi enää hankkia oikeuksia tai tehdä sitoumuksia, ks. HE 26/2003 vp, s. 23.

¹²⁹ HE 69/2000 vp, s. 20, HE 109/2005 vp, s. 187.

¹³⁰ HE 69/2000 vp, s. 21.

¹³¹ Koski - af Schultén 2000, s. 411. Mikäli selvitysmies voi vaikuttaa velan maksupäivään, tulisi velan maksun tapahtua vasta julkisen haasteen määräpäivän jälkeen, koska vasta tuolloin tiedetään, mitä velkoja yhtiöllä on. Jos velkoja on maksettu ja jos myöhemmin käykin ilmi, että yhtiö olisi asetettava konkurssiin, voivat takaisinsaantilain (758/1991) säännökset tulla sovellettaviksi.

¹³² Airaksinen – Pulkkinen - Rasinaho 2010, s. 675.

¹³³ HE 69/2000 vp, s. 10.

¹³⁴ Kyläkallio – Irola – Kyläkallio 2012b, s. 645.

¹³⁵ Airaksinen – Pulkkinen - Rasinaho 2010, s. 687.

oikeustoimia taikka esiintyä tuomioistuimissa tai viranomaisessa, selvitystä on jatkettava OYL 20 luvun 18 §:ssä säädetyllä tavalla.

Vastuu yhtiön puolesta tehdystä oikeustoimesta alkaa heti sen tekemisen jälkeen. Puretun yhtiön puolesta toimineiden vastuu on riippumaton siitä, tiesikö kolmas henkilö oikeustoimen tehdessään yhtiön purkautuneen tai ei. Vastuun suhteen samassa asemassa ovat sekä asiasta päättäneet että tekijät. Päätökseen osallistuneiksi voidaan katsoa selvitysmiehet sekä OYL:n 20 luvun 21 §:ssä tarkoitettut edustajat, jotka nimenomaisesti ovat osallistuneet päätöksen täytäntöönpanoon. Vastuu ei kuitenkaan kohtaa pelkkiä teknisiä avustajia.¹³⁶

Osakeyhtiölain 20 luvun 17 §:n 2 momentin mukaan yhtiön puolesta sen purkamisen jälkeen tehdystä toimesta vastaavat toimesta päättäneet ja tekijät yhteisvastuullisesti. Jos yhtiölle hankintaan omaisuutta, se tulee toimesta päättäneiden ja toimen tekijöiden yhteiseen omistukseen. Edellä mainittuun sääntöön on kuitenkin poikkeus, sillä selvitysmiehet voivat ryhtyä toimenpiteeseen selvitystoimien aloittamiseksi tai hakea yhtiön asettamista konkurssiin ilman henkilökohtaisen vastuun vaaraa.¹³⁷

Sopimus, jonka yhtiön edustaja on tehnyt osakeyhtiön purkamisen jälkeen yhtiön puolesta, sitoo yhtiön sopimuskumppania, jos yhtiön sopimuskumppani on ollut tietoinen yhtiön purkautumisesta.¹³⁸ Siinä tapauksessa että yhtiön sopimuskumppani ei sopimuksen solmiessaan tiennyt, eikä hänen katsottu tienneen, että yhtiö oli purettu, voi hän luopua sopimuksesta OYL 20 luvun 17 §:n mukaisesti. Osakeyhtiölaissa ei ole säädetty, missä ajassa sopimuskumppanin tultuaan tietoiseksi yhtiön purkamisesta, on ilmoitettava sopimuksesta luopumisestaan. Mikäli yhtiön sopimuskumppani haluaa vedota oikeuteensa, on se tehtävä viivytyksettä tai kohtuullisessa ajassa sen jälkeen, kun hän on saanut tiedon asiasta, sen uhalla, ettei sopimuskumppani voi enää sen jälkeen luopua sopimuksesta.¹³⁹

Huomattavaa on, että osakeyhtiölain säädökset, jotka säätelevät vastuita puretussa osakeyhtiössä, eivät ota suoraan kantaa siihen, kuinka vastuut jakautuvat yhtiön ja osakkeenomistajan kesken, jos purkamisen jälkeen ilmenee vaateita, jotka ovat seurausta yhtiön aiemmasta toiminnasta. Oikeuskirjallisuudessa purettu osakeyhtiö on rinnastettu perustettavaan yhtiöön. Tältä osin analogiaa voidaan hakea perustettavan yhtiön lukuun tehtäviä toimia koskevista säännöksistä ja niiden

¹³⁶ *Kyläkallio – Irola – Kyläkallio* 2012b, s. 649.

¹³⁷ *HE 69/2000 vp*, s. 21. *HE 109/2005 vp*, s. 187.

¹³⁸ *Kyläkallio – Irola – Kyläkallio* 2012b, s. 650.

¹³⁹ *HE 69/2000 vp*, s. 21; *HE 109/2005 vp*, s. 187. Ks. *Kyläkallio – Irola – Kyläkallio* 2012b, s. 650.

tulkinnasta.¹⁴⁰ Seuraavassa kappaleessa tarkastellaan tarkemmin sitä, mitkä osakeyhtiölain perustettavaa yhtiötä koskevat säännöt soveltuvat myös purettuun osakeyhtiöön.

3.1.3 Perustettavan osakeyhtiön ja purettuun osakeyhtiön samankaltaisuus

OYL 1 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan osakeyhtiöstä tulee osakkeenomistajista erillinen oikeushenkilö vasta sen rekisteröinnillä. Ennen rekisteröintiä yhtiön lukuun tehdyistä toimista syntyvät oikeudet ja velvollisuudet kuuluvat tällaisista toimista päättäneille tai toimiin osallistuneille ja ne voivat siirtyä yhtiölle yhtiön rekisteröinnillä.¹⁴¹ Tämä eroaa purkamista koskevasta sääntelystä, jossa yhtiö katsotaan puretuksi lopputilityksen hyväksymisen hetkellä eikä lopputilityksen rekisteröimisellä ole oikeusvaikutuksia.

Perustamissopimuksen laatimisen ja yhtiön rekisteriin merkitsemisen välisenä aikana perustamistilassa oleva yhtiötä on oikeuskirjallisuudessa kutsuttu esiyhtiöksi.¹⁴² Osakeyhtiölaissa ei ole säännelty esiyhtiötä yhtään sen enempään kuin on ollut välttämätöntä osakeyhtiön lopullista syntymistä ajatellen. Koska esiyhtiölle ei ole annettu itsenäistä oikeussubjektin asemaa, osakeyhtiölaissa on suhtauduttu torjuvasti ennen osakeyhtiön rekisteröimistä sen puolesta ulospäin suuntautuviin oikeustoimiin.¹⁴³ Yhtiön toiminnasta ennen rekisteröintiä säädetään OYL 2 luvun 10 §:ssä. Säännöksen mukaan ennen rekisteröimistä yhtiö ei voi hankkia oikeuksia eikä tehdä sitoumuksia eikä myöskään olla asianosaisena tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa. Rekisteröimisellä on katsottu olevan myös oikeuspaikan valintaan liittyviä seurauksia.¹⁴⁴

Yhtiön puolesta ennen sen rekisteröimistä tehdyistä toimista vastaavat toimesta päättäneet ja siihen osallistuneet yhteisvastuullisesti. Perustettavan yhtiön lukuun hankittu omaisuus on yleensä myös ulosmitattavissa yhtiön puolesta toimineen veloista.¹⁴⁵ OYL 2 luvun 10 §:n mukaan vastuu toimista siirtyy yhtiölle, kun yhtiö rekisteröidään. Hallitus ja toimitusjohtaja voivat kuitenkin ilman henkilökohtaista vastuuta käyttää puhevaltaa yhtiön perustamista koskevissa asioissa ja ryhtyä toimenpiteisiin osakkeista suoritettavan maksun saamiseksi. Perustettavan osakeyhtiön puolesta

¹⁴⁰ Airaksinen – Pulkkinen - Rasinaho 2010, s. 687-688.

¹⁴¹ Ks. HE 109/2005 vp, s. 38. Rekisteröinnistä, sen oikeusvaikutuksista ja ennen yhtiön rekisteröintiä tehdyistä toimista säädetään osakeyhtiölain 2 luvun 8—12 §:ssä. Myös Ruotsissa ennen rekisteröintiä yhtiön lukuun tehdyistä toimista syntyvät oikeudet ja velvollisuudet kuuluvat tällaisista toimista päättäneille tai toimiin osallistuneille, Moberg 1998, s. 48.

¹⁴² Kyläkallio – Iirola – Kyläkallio 2012a, s. 117.

¹⁴³ Ks. Kyläkallio – Iirola – Kyläkallio 2012a, s. 117.

¹⁴⁴ Tapauksessa KKO 1991:132 A oli tilannut X Oy:n nimissä B:ltä tavaraa. Yhtiötä ei oltu merkitty kaupparekisteriin. A:n kotipaikka oli toinen, kuin mikä oli tarkoitettu yhtiön kotipaikaksi. Kun A:n tavaratilausta ei oltu tehty X:n tuomiopiirissä harjoittamaa liiketoimintaa varten vaan eri kunnassa kuin A:n tai X:n kotipaikka suoritettua rakentamista varten, B ei voinut ajaa tilaukseen perustuvaa velkomiskannetta A:ta vastaan X:n kotipaikan oikeudessa. Sitä oli ajettava A:n kotipaikassa.

¹⁴⁵ HE 109/2005 vp, s. 49.

tehtyjen oikeustoimien vastuun sääntely on melkein identtinen purettua osakeyhtiötä koskevan sääntelyn kanssa. Yhtiön puolesta sen purkamisen jälkeen tehdystä toimesta vastaavat toimesta päättäneet ja tekijät yhteisvastuullisesti aivan kuten perustettavan yhtiön tapauksessa.

Osakeyhtiölaissa on kokonaan jäänyt sääntelemättä se, missä määrin osakkeenomistajat tai muut henkilöt voivat muuten kuin tulevaa osakeyhtiötä velvoittavasti toimia omissa nimissään mutta perustettavan yhtiön lukuun ja hoitaa esiyhtiön asioita.¹⁴⁶ Sen jälkeen, kun yhtiön hallitus on valittu, yhtiön asianomaiset edustajat, jotka toimivat tulevan osakeyhtiön puolesta tai nimissä, saavat aikaan yhtiön sidonnaisuuden niiden periaatteiden mukaan, kuin OYL 6 luvun 25-28 §:ssä säädetään, jos yhtiö sittemmin merkitään kaupparekisteriin.¹⁴⁷ Myös korkein oikeus on vahvistanut tämän tulkinnan.

Tapauksessa *KKO 1982 II 59* asunto-osakeyhtiön perustajana ollut yhtiö A oli ennen asunto-osakeyhtiön kaupparekisteriin merkitsemistä ja osakekirjojen antamista tekemällään sitoumuksella pantannut merkitsemänsä asunto-osakeyhtiön osakkeet B:lle velkojensa vakuudeksi. A oli saanut osakekirjan haltuunsa ja joutunut sen jälkeen konkurssiin. Panttaus katsottiin konkurssipesää sitovaksi, sillä yhtiö A:n hallituksen puheenjohtaja, joka oli allekirjoittanut panttaussitoumuksen, oli panttauksen tapahtuessa toiminut myös asunto-osakeyhtiön hallituksen puheenjohtajana. Asunto-osakeyhtiön katsottiin näin saaneen ilmoituksen panttauksesta.

Tapauksessa *KKO 1992:156* korkein oikeus katsoi, että yhtiöllä oli oikeus jatkaa osakeyhtiön perustajien nostamaa kannetta, jonka osakeyhtiön perustajat olivat omissa nimissään panneet vireille kiinteistöstä. Osakeyhtiön perustajat olivat ostaneet kiinteistön perustettavana olleen yhtiön lukuun. Yhtiö oli merkitty kaupparekisteriin ennen haasteen tiedoksiantoa, mutta se oli vasta kaupparekisteriin merkitsemisen jälkeen hyväksynyt kaupan yhtiötä sitovaksi.

Jos sopimuskumppani sopimusta solmittaessa tiesi toisen osapuolen olevan kaupparekisteriin merkitsemätön yhtiö, yhtiön rekisteröimättömyys ei sinänsä oikeuta sopimuskumppania luopumaan sopimuksesta. Sopimus sitoo häntä yleensä samoin edellytyksin kuin sopimus muutenkin sitoo sopimuksen osapuolia. Jollei ilmoitusta yhtiön rekisteröimiseksi ole tehty kolmen kuukauden

¹⁴⁶ Korkein oikeus on kuitenkin oikeuskäytännössään tarkastellut sitä, missä määrin perustettavan osakeyhtiön osakkeenomistajat voivat toimia muuten kuin tulevaa osakeyhtiötä velvoittavasti. Korkein oikeus on todennut tapauksessaan *KKO 1967 II 78*, että henkilöllä A, joka oli vuokrannut tontin perustettavan asunto-osakeyhtiön lukuun, oli oikeus ennen yhtiön perustamista saada haltijavelkakirjan sisällön maksamisen vakuudeksi kiinnitys vuokraoikeuteen ja tontilla oleviin rakennuksiin sekä luovuttaa velkakirja pantiksi.

¹⁴⁷ *Kyläkallio – Irola – Kyläkallio 2012a*, s. 118.

kuluessa perustamissopimuksen allekirjoittamisesta, sopimuskumppani voi luopua sopimuksesta. Samoin hän voi tehdä, jos yhtiön rekisteröinti evätään tai hylätään.¹⁴⁸

Osakeyhtiölain 2 luvun 11 §:n mukaan, jos sopimuskumppani ei tiennyt, ettei yhtiötä ollut rekisteröity, hän voi luopua sopimuksesta, kunnes yhtiö on rekisteröity. Tämän ajankohdan jälkeen hän ei voi luopua sopimuksesta, sillä perusteella, että hän oli tietämätön sopimusta solmittaessa yhtiön rekisteröimättömyydestä. Luopumisvaatimukselle ei ole esitetty määräaika. Periaatteessa luopumista voi vaatia niin kauan, kun yhtiö on rekisteröimätön. Oikeustoimesta luopumista ei estä yleensä pelkästään se, että sopimuskumppani on jo vaatinut rekisteröimättömän yhtiön puolesta toiminutta henkilökohtaisesti täyttämään kyseiseen sopimukseen perustuvan velvoitteen. Toisinaan velvoitteen täyttämiskaavan esittämisen voidaan tosin katsoa sisältävän luopumisvaatimuksesta luopumisen.¹⁴⁹

Tapauksessa *KKO 1994: 58* Pankki Oy oli tarjonnut X Oy:lle 200 000 markan määräisen valuuttaluoton, minkä tarjouksen henkilö C oli X Oy:n puolesta hyväksynyt. D ja E olivat antaneet Pankki Oy:lle omavelkaisen takauksen X Oy:n vastuiden ja sitoumusten takaisinmaksamisesta, sitoutuneet tämän puolesta omavelkaiseen takaukseen. D ja E olivat antaessaan takauksen X Oy:n puolesta tietämätön, että yhtiötä ei ollut merkitty kaupparekisteriin. Yhtiötä ei myöhemminkään merkitty kaupparekisteriin ja sen perustaminen oli näin ollen rauennut. Yhtiötä velvoittavaa sitoumusta ei siten syntynyt. Korkein oikeus totesi, että tällöin takaajat vastaavat sitoumuksestaan vain, jos he ovat sitoutuessaan takaukseen tienneet, ettei yhtiö ollut rekisteröity. Tapauksessa ei kuitenkaan korkeimman oikeuden mukaan ollut selvitetty D:n ja E:n olleen tietoisia siitä, että X Oy oli ollut rekisteröimätön. Täten korkein oikeus katsoi, ettei takaus sitonut heitä.

Myös tässä kohtaa purettua ja perustettavaa yhtiötä koskevat säännöt ovat osittain samankaltaiset. Kuten aiemmin on jo todettu sopimus, jonka yhtiön edustaja on tehnyt osakeyhtiön purkautumisen jälkeen yhtiön puolesta, sitoo yhtiön sopimuskumppania, jos yhtiön sopimuskumppani on ollut tietoinen yhtiön purkautumisesta. Jos yhtiön sopimuskumppani ei sopimuksen solmiessaan tiennyt, eikä hänen katsottu tienneen, että yhtiö oli purettu, voi hän luopua sopimuksesta.

Vastuu perustettavan yhtiön lukuun tehdyistä toimista on luonteeltaan täyttämistä vastuuta. Vastuu on sama, kuin mitä yhtiö olisi joutunut perustamisen jälkeen suorittamaan. Toisin sanoen vastuussa olevan on suoritettava esimerkiksi koko kauppahinta, eikä vain korvattava saamatta jäänyttä voittoa. Sillä, olisiko yhtiö ollut kykenevä suorituksen tekemään, ei ole tämän vastuun kannalta merkitystä.

¹⁴⁸ *Kyläkallio – Irola – Kyläkallio* 2012a, s. 123-124. Ks. HHO 11.11.1992 S 91/1176, jossa takaus oli annettu perustettavan osakeyhtiön velasta. Takaus ei rauennut sen johdosta, että yhtiö merkittiin kaupparekisteriin ja että yhtiö vastasi tämän jälkeen velasta.

¹⁴⁹ *Kyläkallio – Irola – Kyläkallio* 2012a, s. 125.

Oikeuskirjallisuudessa on todettu, että vastuu perustettavan yhtiön toimimisesta kattaa kaikenlaiset toimenpiteistä seuraavat vastuut. Täten se voi olla esimerkiksi sopimusvastuuta, mutta myös sopimuksen ulkoista vahingonkorvausvastuuta joko tuottamusperusteisesti tai perustuen ankaraan vastuuseen. Yhtiön edustajien vastuuta voidaan kuitenkin rajoittaa tai heidän vastuunsa voidaan poistaa kokonaan ottamalla tästä ehto perustettavan yhtiön lukuun tehtäviin sopimuksiin. Perustettavan yhtiön lukuun toimineiden vastapuoli voi vapauttaa yhtiön puolesta toimineet vastuusta. Tämä vastuusta vapauttaminen voi tapahtua myös konkludenttisesti.¹⁵⁰

Tapauksessa *KKO 1993:160* korkein oikeus katsoi, että pelkästään vastaanottamalla vuokrasuoritukset perustetulta yhtiöltä ei vuokranantajan katsottu vapauttaneen perustettavan yhtiön puolesta vuokrasopimuksen tehneitä henkilöitä vastuusta.

Tapauksessa *KKO 2003:40* oli alkuperäinen vuokrasopimus tehty perustettavan yhtiön lukuun. Myöhemmin perustettava yhtiö oli rekisteröity ja merkitty osapuoleksi vuokrasopimuksen lisäykseen, joka oli tehty vuokranantajan kanssa. Korkein oikeus katsoi, että perustettavan yhtiön lukuun toimineiden vastuu oli lisäystä laadittaessa ollut voimassa. Vuokranantajan ei myöskään todettu nimenomaisin määräyksin tällä lisäyksellä vapauttaneen perustettavan yhtiön lukuun toimineita vastuusta. Perustettavan yhtiön lukuun toimineiden katsottiin kuitenkin vapautuneen vastuusta, kun näiden vastuusta ei ollut mainintaa vuokrasopimuksen lisäyksessä eikä näiden vastuun jatkumista ollut asetettu edellytykseksi vuokrasopimuksen jatkamiselle. Siten vuokranantajan katsottiin hyväksyneen uuden yhtiön sopimuskumppanikseen ja samalla vapauttaneen perustettavan yhtiön lukuun toimineet vastuusta. Tätä ei korkeimman oikeuden mukaan muuttanut se, että vuokrasopimuksen lisäys oli laadittu uuden yhtiön aloitteesta.

Jos vastapuoli ei ole vielä täyttänyt omaa osuuttaan sopimuksesta ja yhtiön puolesta toiminut joutuu vastuuseen yhtiön velvoitteesta, hänelle syntyy vastaava oikeus saada hyväksen ne etuudet, jotka yhtiölle olisivat tulleet tämän velvoitteen täyttämisestä. Muutoinkin oikeuskirjallisuudessa on todettu, että vastuun kääntöpuolena on, että perustettavan yhtiön lukuun toimivat saavat oikeuden yhtiön lukuun hankittuun omaisuuteen ja oikeuksiin.¹⁵¹

Korkein oikeus on myös vahvistanut tämän tulkinnan tapauksessa *KKO 2001:122* todeten, että ”*Osakeyhtiö, jota ei ole säädettyssä järjestyksessä perustettu ja rekisteröity, ei tule oikeuskelpoiseksi. Yhtiön puolesta tehdystä toimesta aiheutuneesta velvoitteesta vastaavat toimeen osallistuneet tai siitä*

¹⁵⁰ *Savela* 2015, s. 418-419.

¹⁵¹ *Savela* 2015, s. 420. Vrt. *Kyläkallio – Irola – Kyläkallio* 2012a, s. 126, jossa *Kyläkallio, Irola ja Kyläkallio* katsovat, että perustettavan osakeyhtiön puolesta toimineella olisi vain sopimuksesta johtuva vastuu mutta ei siihen liittyviä oikeuksia.

päättäneet. Tämän käänköpuolena on, että yhtiön nimiin hankitut oikeudet kuuluvat niille, jotka oikeustoimia ovat olleet tekemässä."

Osakeyhtiölain esitöissä on todettu, että yhtiön perustajaosakkeenomistajien välisiin suhteisiin sovelletaan ennen yhtiön rekisteröimistä pääasiassa sopimusoikeudellisia sääntöjä. Tämä koskee esimerkiksi perustamissopimuksen tai siihen liittyvien asiakirjojen, kuten yhtiöjärjestyksen muuttamista sekä osakemerkinnän ehtoja. Ehdon pätevyuden edellytyksenä on tavallisesti se, että kaikki perustajaosakkaat hyväksyvät sen.¹⁵²

Kuten aiemmin on jo todettu, on purettua osakeyhtiötä ja perustettavaa osakeyhtiötä koskevat säännöt hyvin samankaltaiset. Katsonkin, että sekä purettua ja perustettavaa yhtiötä voidaan pitää samankaltaisina toiminnassa olevaa yhtiötä muistuttavina orgaaneina¹⁵³, joissa osakkeenomistajan vastuu on korkeampi yhtiön puolesta tehdyistä toimista kuin yhtiön ollessa toiminnassa. Tätä tulkintaa tukee se, että sekä purettua ja perustettavaa yhtiötä koskevassa sääntelyssä vastuu yhtiön puolesta tehdyistä toimista on osakkeenomistajalla. Lisäksi yhtiön purkautuessa lopputilityksen hyväksymisestä vastaavat osakkeenomistajat yhtiökokouksen välityksellä. Jos perustajaosakkeenomistajien välisiin suhteisiin sovelletaan ennen yhtiön rekisteröimistä sopimusoikeudellisia säännöksiä, tulisi samaa analogiaa soveltaa myös puretun osakeyhtiön osakkeenomistajien välisiin suhteisiin.

Osakeyhtiölaki ei sisällä erityisiä säännöksiä perustajista eikä myöskään perustamisessa toimivien tahojen vahingonkorvausvastuusta. Sama koskee myös puretun osakeyhtiön osakkeenomistajia. Perustajana olevien osakkaiden vastuu määräytyy osakkaita koskevien vastuusäännösten mukaan. Perustettavan yhtiön lukuun toimineiden hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan vahingonkorvausvastuu määräytyy hallituksen jäseniä ja toimitusjohtajaa koskevien sääntöjen mukaan. OYL 2 luvun 10 §:n 3 momentin säännös siitä, että hallitus ja toimitusjohtaja voivat ilman henkilökohtaista vastuuta käyttää puhevaltaa perustamista koskevissa asioissa ja toimia osakkeista suoritettavan maksun saamiseksi, ei rajoita OYL 22 luvun mukaista vahingonkorvausvastuuta.¹⁵⁴

Jos puretun ja perustettavan osakeyhtiön katsotaan olevan luonteeltaan samanlaisia olisi lain sisäisen loogisuuden ja yhdenmukaisen tulkinnan kannalta perusteltua, että sekä puretun osakeyhtiön että perustettavan osakeyhtiön osakkeenomistajiin sovellettaisiin myös samankaltaista vahingonkorvaussäännöstöä. Tällöin puretun osakeyhtiön osakkeenomistajien

¹⁵² HE 109/2005 vp, s. 41.

¹⁵³ Kyläkallio kutsuu perustettavaa osakeyhtiötä esi-yhtiöksi, ks. *Kyläkallio – Irola – Kyläkallio 2012a*, s. 117. Purettua osakeyhtiötä voidaan mielestäni samoin jälki-yhtiöksi.

¹⁵⁴ *Savela 2015*, s. 425.

vahingonkorvausvastuuseen tulisi soveltaa myös osakeyhtiölain 22 luvun vahingonkorvaussäännöksiä. Täten osakkeenomistajan vahingonkorvausvastuu olisi samanlaista riippumatta siitä, missä kohtaa ”elämänkaarta” yhtiö olisi. Tällöin osakkeenomistaja voisi ennakolta arvioida, millainen hänen vastuunsa olisi eri vaiheissa yhtiön elämänkaarta, mikä loisi varmuutta yhtiötä ja osakkeenomistajia koskevaan sääntelyyn. Oikeussuojajärjestelmä ei saisi asettaa epävarmuustekijöitä yritystoiminnalle ja varmuus vastuiden perusteista ja tilanteista, jolloin vastuu laukeaisi osakkeenomistajalle voisi lisätä myös mahdollisten sijoittajien halukkuutta ostaa yhtiön osakkeita. Lisäksi jos katsotaan, että puretun yhtiön tarkoitus ei ole juurikaan erilainen toiminnassa olevan yhtiön tarkoituksesta, ei ole olemassa erityistä syytä, kuten velkojansuoja, minkä vuoksi osakeyhtiölain vahingonkorvausta koskevista säännöksistä tulisi poiketa.

Tämän luvun alussa todettiin, että osakeyhtiön tunnuspiirteinä pidetään yhtiön oikeushenkilöllisyyttä, yhtiön ajallisesti rajoittamatonta voimassaoloa, osakkeenomistajien rajoitettua vastuuta, osakkeiden vaihdannan vapautta, yhtiön sisäistä toimivallanjakoa, päätösten tekoa osake-enemmistöllä sekä voitontuottamistarkoitusta.¹⁵⁵ Kuten olemme huomanneet purettuihin osakeyhtiöihin eivät sovi kaikki edellä mainitut ominaisuudet. Puretulla osakeyhtiöllä ei ole esimerkiksi tarkoituksena tuottaa voittoa sen osakkeenomistajille. Yhtiön toimivallan jako muuttuu myös, sillä puretuissa osakeyhtiöissä ei ole hallitusta, toimitusjohtajaa tai hallintoneuvostoa, vaan ne korvautuvat selvitysmiehillä. Yhtiökokouksen asema säilyy kuitenkin samana selvitystilan aikana, ja päätökset tehdään lähtökohtaisesti enemmistöperiaatteella. Puretun osakeyhtiön osakkeitakaan ei voi vaihtaa vapaasti. Osa osakeyhtiöistä koskevista tunnuspiirteistä säilyy myös purkamisen jälkeen. Purettu yhtiö on edelleen oikeuskelpoinen ja sillä voi olla esimerkiksi varoja, minkä vuoksi voidaan väittää, että myös purettu osakeyhtiö on oma oikeushenkilönsä. Osakkeenomistajan rajoitettua vastuuta puretuissa osakeyhtiöissä tarkastellaan tarkemmin seuraavassa luvussa.

¹⁵⁵ Mäntysaari 2015, s. 162–163.

3.2 Osakkeenomistajan rajoitettu vastuu puretuissa osakeyhtiöissä

Tutkiessa sitä, millainen vastuu puretun osakeyhtiön osakkeenomistajilla on yhtiön toiminnasta, on otettava huomioon myös osakkeenomistajan rajoitetun vastuun periaate eli osakkaiden henkilökohtaisen vastuun puuttuminen.¹⁵⁶ Tästä periaatteesta on kuitenkin poikettu tietyissä tilanteissa. Näitä tilanteita tarkastellaan tarkemmin kappaleissa 4.2. ja 4.3.¹⁵⁷

Osakeyhtiölain 1 luvun 2 §:n mukaan osakeyhtiö on osakkeenomistajistaan erillinen oikeushenkilö eivätkä osakkeenomistajat vastaa henkilökohtaisesti yhtiön velvoitteista. Osakeyhtiön oikeushenkilöllisyys sisältää niin oikeuskelpoisuuden kuin oikeustoimikelpoisuuden. Oikeuskelpoisuudella tarkoitetaan sitä, että yhtiöllä voi olla oikeuksia ja velvollisuuksia ja oikeustoimikelpoisuudella tarkoitetaan osakeyhtiön kykyä määrätä itse oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Osakkeenomistajien velkoja ei voida periä osakeyhtiöltä eikä osakeyhtiön velkoja osakkeenomistajilta. Erillinen oikeushenkilöllisyys heijastuu myös osakeyhtiön päätöksentekoa ja toimielimiä koskevissa säännöksissä. Tätä periaatetta kutsutaan osakkeenomistajan rajoitetuksi vastuuksi.¹⁵⁸ Rajoittamaton vastuu on luotavissa sopimuksin, mikäli osakkeenomistaja sitoutuu vastuuseen yhtiön veloista. Osakkeenomistajan vastuu yhtiön veloista voi syntyä myös, jos osakas käyttäytymisellään antaa ymmärtää vastaavansa yhtiön velvoitteista.¹⁵⁹ Osakkaan vastuu voi

¹⁵⁶ Moberg 1998, s. 24; Savela 2015, s. 402. Tässä suhteessa osakeyhtiö eroaa esimerkiksi avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä, joissa yhtiömiehillä on henkilökohtainen vastuu yhtiönsä sitoumuksista. Kommandiittiyhtiössä tällainen vastuu tosin on vain vastuunalaisilla yhtiömiehillä, Kyläkallio – Iirola – Kyläkallio 2012a, s. 49.

¹⁵⁷ Korkein oikeus on oikeuskäytännössään samaistanut osakeyhtiön ja osakkeenomistajan, jolloin se on poikennut yhtiön ja sen osakkeenomistajan tai osakkeenomistajien oikeudellisesta erillisyydestä. Eräänä samastuksen muotona voi olla vastuunsamastus, jolloin osakkeenomistaja on vastuussa yhtiön velvoitteista. Korkein oikeus on käsitellyt samastusta esimerkiksi ratkaisuisaan *KKO 1982-II-184*, *KKO 1983-II-185*, *KKO 1989:5*, *KKO 1997:17* sekä *KKO 2008:20*. Ks. myös *KKO 2010:85*, jossa oli kyse kahden osakeyhtiön rikosoikeudellisesta samaistamisesta. Kyseisessä tapauksessa korkein oikeus kuitenkin katsoi, että Y Oy ei ollut samastettavissa X Oy:öön.

¹⁵⁸ *HE 109/2005 vp*, s. 37- 38. Ks. osakeyhtiön oikeushenkilöllisyydestä *Armour – Hansmann – Kraakman* Harvard Law School Discussion Paper 2009, s. 6-9 sekä *Immonen – Nuolima* 2017, s. 11. Vrt. *Bergkamp – Pak* Maastricht Journal of European and Comparative Law 2001, s. 180, jossa Bergkamp ja Pak kritisoivat rajoitettu vastuu -termin käyttöä ja katsovat, että rajoitettu vastuu tarkoittaa vain yhtiön erillisen oikeushenkilöllisyyden tunnustamista.

¹⁵⁹ *Mähönen – Villa* 2015, s. 290-291, Mähönen ja Villa toteavat, että osakkeenomistajan rajoitettu vastuu toimii osakeyhtiöinstituution keskeisenä riskinkantamismekanismin välineenä, koska osakkeenomistajalla ei ole osakeyhtiölaista johtuvaa velvollisuutta vastata yhtiön velvoitteista tai tehdä lisäsijoituksia yhtiöön edes silloin, kun yhtiö on maksukyvytön. Rajoitettuun vastuuseen perustuva riskinjako johtaa siihen, että osakeyhtiön sopimuskumppanien on harkittava, mikä merkitys rajoitetulla vastuulla on heidän riskiinsä, missä määrin he voivat jäädä osakeyhtiölain tarjoaman suojamekanismien varaan ja missä määrin heidän on käytettävä riskiä rajoittavia keinoja. Ks. myös *Armour – Hansmann – Kraakman* Harvard Law School Discussion Paper 2009, s. 9-10.

perustua myös erityislainsäädäntöön.¹⁶⁰ Myös vahingonkorvauksista aiheutuneet vastuut kuuluvat rajoitetun vastuun soveltamisalan sisälle.¹⁶¹

Se, etteivät osakeyhtiön osakkeenomistajat ole vastuussa yhtiön velvoitteista, tarkoittaa sitä, ettei yhtiön velkoja, sopimuskumppani tai kukaan muukaan voi vaatia suoraan yhtiön osakkeenomistajalta yhtiön velvoitteen täyttymistä. Normaalitytapauksessa osakeyhtiön osakkeenomistajat eivät ole myöskään siten välillisesti vastuussa yhtiön velvoitteista, niin että he olisivat osakkeidensa merkintähinnan maksettuaan velvollisia antamaan yhtiölle lisävaroja, jotta yhtiö selviäisi velvoitteistaan.¹⁶²

Rajoitetun vastuun periaate tarkoittaa nimenomaan yhtiöoikeudellisen vastuun puuttumista. Osakkaan rajoitettua vastuuta on käsitelty myös korkeimman oikeuden oikeuskäytännössä.

Tapauksessa *KKO 1999:111 X Oy* solmi sopimuksen henkilön A kanssa eräiden omistamiensa Y Oy:n osakkeiden myymisestä A:lle. Tämän jälkeen henkilö K osti X:ltä saman yhtiön Y:n osakekannan, myös ne osakkeet, jotka X oli esisopimuksella sitoutunut myymään A:lle. K oli Y:n osakkeet ostaessaan tietoinen X:n ja A:n välisestä esisopimuksesta. K ei suostunut solmimaan A:n kanssa esisopimuksen mukaisilla ehdoilla lopullista kauppaa Y:n kyseisistä osakkeista. A vaati oikeudessa K:n velvoittamista tekemään esisopimuksen mukaisen kaupan ja vahingon korvauksia K:n sopimusrikkomuksen perusteella. Korkein oikeus hylkäsi A:n kanteen, koska K ei ollut hyväksynyt esisopimusta itseään sitovaksi ja koska K X Oy:n ainoana osakkeenomistajana ei ole vastuussa X:n mahdollisen sopimusrikkomuksen X:n sopimuskumppanille aiheuttamasta vahingosta.

Lähtökohtaisesti rajoitettu vastuu koskee vain aikaa, jolloin yhtiö on aktiivisesti toiminnassa. Rajoitetun vastuun periaatteesta poiketaan purettua osakeyhtiötä koskevassa sääntelyssä. Kuten aiemmin on todettu, yhtiön purkautumisen jälkeen sen puolesta tehdystä toimesta vastaavat toimesta päättäneet ja tekijät yhteisvastuullisesti. Jos yhtiön puolesta toiminut on osakkeenomistaja, on hän vastuussa yhtiön puolesta tekemästä toimesta itse. Vastuu purkamisen jälkeen tehdyistä

¹⁶⁰ *Villa* 2002, s. 627. Muuta lainsäädäntöä on aina tulkittava itsenäisesti ja se missä määrin lainsäädäntöä tulkittaessa pitää ottaa huomioon osakeyhtiölaki, määräytyy muun lainsäädännön sanamuodon ja tarkoituksen perusteella, *Mäntysaari* 2002, s. 47.

¹⁶¹ *Bergkamp – Pak* Maastricht Journal of European and Comparative Law 2001, s. 180. Näissä tilanteissa rajoitetulla vastuulla on vielä suurempi merkitys, sillä osakkeenomistajat eivät voi sopimuksellisesti suojata itseään ja omaisuuttaan kyseisiä vaateita vastaan.

¹⁶² *Kyläkallio – Irola – Kyläkallio* 2012a, s. 50. Lainanantajan kannalta on lähtökohtaisesti merkityksentöntä, onko yrittäjällä henkilökohtainen vastuu yhtiön vastuista vai ei. Vaikka rajoitettu vastuu siirtää riskiä yhtiöltä ja sen osakkailta vieraan pääoman sijoittajille, lainanantajat voivat kuitenkin ottaa tämän etukäteen huomioon omassa tuottovaatimuksessaan, *Kaisanlahti* 1999, s. 111. Huomattavaa on, että yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä, että osakkeenomistaja on velvollinen maksamaan lisämaksuja yhtiölle. Tämä on yleistä esimerkiksi asunto-osakeyhtiöissä, *HE 109/2005 vp*, s. 38.

oikeustoimista yhtiön puolesta poikkeaa siis siitä periaatteesta, jonka mukaan osakkeenomistajat eivät lähtökohtaisesti ole henkilökohtaisesti vastuussa yhtiön tai sen puolesta tehdyistä toimista. Tätä poikkeusta ei kuitenkaan ole perusteltu lain esitöissä.

Oikeuskirjallisuudessa rajoitettua vastuuta on perusteltu erityisesti markkinoiden toimivuuden kannalta.¹⁶³ Suurissa yhtiöissä, joissa on useita osakkeenomistajia, omistus ja liiketoiminnan johtaminen on eriytynyt.¹⁶⁴ Eriytyminen perustuu osittain riskin karttamiseen. Arvopaperimarkkinoilla toimiva sijoittaja hyötyy omistustensa hajauttamisesta eri kohteisiin, useiden eri yhtiöiden osakkeisiin. Hajauttamisella voidaan välttää yksittäiseen yhtiöön liittyvä yritysrisi, sillä tietyn osakkeen tuoton pienenemistä kompensoi jonkin muun osakkeen tuoton kasvaminen. Hajauttamisella voi siis saada suojaa pääomalleen.¹⁶⁵ Oikeuskirjallisuudessa rajatulla vastuulla on katsottu olevan vaikutusta myös osakkaiden keskinäisiin suhteisiin.¹⁶⁶ Vastuun on katsottu myös vaikuttavan osakkeiden hinnoitteluun.¹⁶⁷ Rajoitetun vastuun avulla sijoittaja voi etukäteen määritellä omistuksensa riskin enimmäismäärän ja siten myös yhtiön toiminnan vaikutuksen omaan riskipositioon.¹⁶⁸ Rajoitetun vastuun on toisaalta myös katsottu kannustavan liialliseen riskinottoon yhtiön toiminnassa.¹⁶⁹

¹⁶³ *Bergkamp – Pak* Maastricht Journal of European and Comparative Law 2001, s. 181–183; *Vahtera* 2011, s. 139.

¹⁶⁴ *Kaisanlahti* 1996, s. 197. Kaisanlahti on katsonut, että eriytyminen on tarkoituksenmukaista, koska siitä on enemmän hyötyä kuin haittaa osakkaille. Yrityksen johtaminen edellyttää ominaisuuksia, joita sen omistajilla ei välttämättä ole. Omistuksen ja johdon eriytymisessä on kysymys erikoistumisesta: ne, joilla on pääomia, voivat käyttää niitä tehokkaasti hyväkseen palkatun yritysjohtajan avulla, *Kaisanlahti* 1996, s. 197. Yhdysvaltalainen *Manne* taas on katsonut, että rajallinen vastuu osakeyhtiössä on sijoitusten hajauttamisen edellytys, sillä se mahdollistaa sen, että tavalliset yksityishenkilöt voivat toimia sijoittajina. Jos vastuu olisi rajaton, pieniä sijoituksia tekisivät vain henkilöt, joilla ei juuri olisi muuta omaisuutta, jonka rajaton vastuu voisi vaarantaa. Toisaalta *Manne* väittää, että rajoittamattoman vastuun tilanteissa varakkaat henkilöt eivät yleensä suostuisi olemaan vähemmistöomistajina yhtiössä. *Mannen* mukaan he olisivat vain halukkaita enemmistöosakkeenomistajiksi, jotta he voisivat olla mahdollisimman varmoja siitä, että yhtiössä tehtäisiin vain sellaisia päätöksiä, jotka eivät saattaisi heidän muuta omaisuuttaan vastuun alaiseksi, *Manne* Virginia Law Review 1967, s. 262.

¹⁶⁵ *Mäntysaari* 2002, s. 45.

¹⁶⁶ *Kaisanlahti* 1996, s. 198–199. Toisin kuin pörssi-yhtiössä tai muussa julkisesti noteeratussa osakeyhtiössä, henkilöyhtiön yhtiömiehet lähes poikkeuksetta tuntevat toisensa. Siten yksittäinen yhtiömies voi periaatteessa ottaa huomioon muiden varallisuusaseman. Eri asia on, kuinka tarkasti käytännössä yhtiömiehet seuraavat toisiaan. Yhtiömies voi kuitenkin tehdä tätä koskevan valinnan ja näin päättää, kuinka suurta riskiä hän on valmis kantamaan muiden varallisuuden riittävydestä.

¹⁶⁷ *Kaisanlahti* 1996, s. 199. Rajaton vastuu johtaisi taas siihen, että osakkeen ostamista harkitsevan sijoittajan tulisi ottaa myös huomioon osakaskunnan varallisuus, jotta hän voisi varmistua siitä, että muiden osakkaiden kyvystä kantaa osuutensa mahdollisesti realisoituvassa vastuusta. Lisäksi sijoittajan oma varallisuus vaikuttaisi hänen arvonmäärittämisensä rajattoman vastuun tilanteissa. Osakkeen arvo olisi sijoittajalle sitä pienempi, mitä varakkaampi hän olisi suhteessa yhtiön muihin osakkaisiin, sillä varakkaalla osakkaalla olisi suurempi riski joutua kantamaan muita isomman osuuden realisoituvasta vastuusta. Toisaalta jos nykyisiä osakkaita varakkaampi henkilö tekisi sijoituksen yhtiöön, nostaisi se nykyisten osakkaiden osakkeiden arvoa, sillä heidän näkökulmastaan heidän riskinsä pieneneisi aikaisempaan verrattuna, koska olisi todennäköistä, että uusi osakas pystyisi vastaamaan osuudestaan, *Kaisanlahti* 1996, s. 199.

¹⁶⁸ *Vahtera* 2011, s. 177.

¹⁶⁹ *Hansmann – Kraakman* Yale Law Journal 1991, s. 1897. Vrt. *Bergkamp – Pak* Maastricht Journal of European and Comparative Law 2001, s. 184–185, jossa *Bergkamp* ja *Pak* ovat kritisoineet tätä näkemystä.

Rajoitettu vastuu ja vaateiden maksunsaantijärjestys yhtiön purkautuessa tarkoittavat sitä, että osakkeina yhtiöön sijoittaneet eli osakkeenomistajat kantavat riskin sijoittamansa pääoman menettämisestä. Käytännössä myös velkojan riski menettää yhtiölle velaksi antamansa määrä on suuri. Velkoja on kuitenkin osakkeenomistajaa paremmassa maksunsaantiasemassa: osakkeelle voidaan jakaa osuutta yhtiön purkautuessa vasta kun kaikki velkojien saamiset on täysimääräisesti suoritettu.¹⁷⁰

Vaikka rajoitettu vastuu asettaa rajan osakkeenomistajan menetyksen enimmäismäärälle, osakeyhtiöorganisaation piirteet alistavat osakkeenomistajan muutoin riskien syntymiseen. Enemmistöperiaatteeseen perustuva päätöksenteko syrjäyttää yksittäisen osakkeenomistajan vaikuttamismahdollisuudet yhtiön asioihin varsin vähäisiksi. Lisäksi johdon ja omistuksen eriytyminen poistaa osakkeenomistajan päätösvallan hallituksen ja toimitusjohtajan toimivaltaan kuuluvissa asioissa. Vähemmistöosakkeenomistajan osakeomistuksen vähäisyys sekä vaikutusvallaltaan että taloudelliselta arvoltaan kannustaa osakkeenomistajaa passiiviseen käyttäytymiseen suhteessa yhtiöön, koska yhtiön asioiden seuraamisesta saatava hyöty on varsin vähäinen tai jopa negatiivinen huomioiden siihen käytettävät resurssit.¹⁷¹

Kuten edellä on selostettu, rajoitetun vastuun tarvetta voidaan perustella markkinoiden ja niiden toimivuuden kannalta.¹⁷² Rajoitetun vastuun puuttumista yhtiön purkamisen jälkeen voidaan myös perustella sillä, että samanlaista ”markkinoiden toimivuuden -turvaa” ei enää yhtiön purkaututtua tarvita, sillä yhtiön osakkeilla ei enää yhtiön purkamisen jälkeen käydä kauppaa. Rajoitetun vastuun puuttumista voidaan myös arvioida eri lailla riippuen yhtiön rakenteesta. Suppeasti omistetuissa yksityisissä osakeyhtiöissä rajoitetun vastuun olemassa oloa voi olla vaikeampi perustella, sillä yhtiön osakkeenomistajien on helpompi valvoa ja osallistua yhtiön johtoon kuin esimerkiksi julkisen osakeyhtiön osakkeenomistajien. Pienemmissä ei-julkisissa osakeyhtiöissä tarvetta rajoitetulle vastuulle ei näin välttämättä ole. Rajoitetun vastuun puuttumista voidaan arvioida eri tavalla riippuen siitä, onko velkojana sopimusvelkoja vai vahingonkorvausvelkoja. Rajoitetun vastuun puuttumisen puolesta voidaan argumentoida silloin, kun velkojana on vahingonkorvausvelkoja. Sopimusvelkojilla on paremmat mahdollisuudet arvioida esimerkiksi yhtiön maksukykyä ja he voivat tarvittaessa vaatia esimerkiksi ylimääräisiä takuita yhtiöltä. Vahingonkorvausvelkojat eivät pysty samaan sillä he eivät tiedä etukäteen, mikä yhtiö aiheuttaa heille vahinkoa tulevaisuudessa, eivätkä he pysty varautumaan

¹⁷⁰ Mähönen – Villa 2015, s. 293.

¹⁷¹ Vahtera 2011, s. 177–178.

¹⁷² Päinvastaista mieltä ovat Hansmann ja Kraakman, jotka katsovat, että markkinat toimisivat aivan yhtä hyvin ilman rajoitettua vastuuta, Hansmann -Kraakman 1991, s. 1916.

siihen etukäteen neuvottelemalla sopimusta, minkä vuoksi rajoittamaton vastuu vahingonkorvausveloissa olisi vahingonkorvausvelkojien kannalta parempi.¹⁷³

Asiaa voidaan tarkastella kuitenkin eri tavalla, jos keskiöön nostetaan osakkeenomistajan mahdollisuus arvioida sijoituksensa riskiä etukäteen. Toisin kuin sopimusperusteisista vastuista, osakas ei voi saada yhtiönsä tilinpäätöksestä tietoa tulevista vahingonkorvauksista. Kaikkia vahingonkorvausvaateita ei voida ennakoita. Yhtiön purkamisen jälkeen realisoituvat vastuut ovat erityisen vaikeasti ennakoitavissa ennen sijoituksen tekemistä toiminnassa yhtiöön. Vielä vaikeampaa vastuita on arvioida tilanteissa, jossa sijoitus tehdään perustettavaan yhtiöön, jolla ei ole ollut minkäänlaista toimintaa. Mikäli osakkaat olisivat toissijaisessa vastuussa myös vahingonkorvauksista, tällaisen vastuun periaatteellinen rajattomuus ja tiedon puute realisoituvan vastuun suuruudesta etukäteen olisivat omiaan vähentämään varallisuudeltaan vähäisempien yksilöiden halukkuutta osakesijoittamiseen varsinkin silloin, jos vaihtoehtoisesti on tarjolla sijoituskohteita, jossa vastuu on rajattu.¹⁷⁴ Rajoittamaton vastuu yhtiön purkaututtua voi vähentää sijoittajien halua sijoittaa aivan samalla tavalla, kuin jos vastuu olisi rajaton yhtiön toimiessa.¹⁷⁵

Huomattavaa on, että puretussa osakeyhtiössä erityistä velkojan suoja ei enää tarvita, sillä velkojat ovat jo lähtökohtaisesti etusijalla yhtiön purkautuessa. Osakeyhtiölain 20 luvun 15 §:n mukaan osakkeenomistaja saa oman mahdollisen osuutensa yhtiön purkautuessa vasta siinä vaiheessa, kun kaikki velkojien saamiset on täysimääräisesti suoritettu. Täten lähtökohtaisesti voidaan ajatella, että puretun yhtiön velkojat ovat kaikki saaneet suoritteensa ennen yhtiön purkamista. Poikkeuksen muodostavat tilanteet, jolloin yhtiö on vielä selvitystilassa. Kuten aiemmin on jo todettu, yhtiöllä on velvollisuus ottaa huomioon lopputilityksessä kaikki yhtiön tunnetut velat. Selvitystilassa yhtiön hallitus, toimitusjohtaja ja hallintoneuvosto lakkaavat ja heidän tilalleen tulevat selvitysmiehet. Koska yhtiön aiempien toimielinten tietoisuudelle ei anneta merkitystä velan tunnettavuutta arvioitaessa, voi yhtiö yrittää kiertää velan maksuvelvollisuuttaan valitsemalla mahdollisimman tietämättömät selvitysmiehet. Tämä vuoksi vastuu yhtiön velvoitteista on loppupeleissä yhtiön osakkeenomistajilla sillä, he ovat ainoa yhtiön toimielin, joka on toiminnassa myös selvitystilassa. Edellä mainittujen syiden vuoksi velkojien suoja edellyttää, että rajoitetun vastuun periaatteesta voidaan poiketa tilanteissa, jossa velan katsotaan olleen tunnettu, mutta sitä ei ole otettu huomioon

¹⁷³ *Bergkamp – Pak* Maastricht Journal of European and Comparative Law 2001, s. 173 ja 183.

¹⁷⁴ *Kaisanlahti* 1999, s. 115.

¹⁷⁵ Rajoittamattoman vastuun vaikutuksista markkinoihin, ks. *Bergkamp – Pak* Maastricht Journal of European and Comparative Law 2001, s. 186-187.

lopputilityksessä. Tämä sama periaate koskisi myös yhtiön vahingonkorvausvelkojia, joiden vaatimusta voidaan pitää tunnettuina.

Tätä samanlaista mahdollisuutta ei kuitenkaan olisi yhtiön tuntemattomien velkojien kohdalla, sillä kuten aiemmin jo todettu, vastuu tuntemattomien velkojen saattamiseksi yhtiön tietoon on velkojilla itsellään. Tämä koskisi erityisesti tilanteita, joissa yhtiön purkamisen jälkeen ilmenee vastuuta, jotka ovat peräisin ennen purkautumista. Näissä tilanteissa tulisi rajoittamattoman vastuun periaatteen mennä velkojien suojan periaatteen edelle, eikä vastuuta yhtiön velvoitteista tulisi siirtää osakkeenomistajille. Jos osakkeenomistajat olisivat vastuussa kaikista mahdollisista yhtiön velvoitteista, olisi se omiaan lannistamaan sijoittajien ja tavallisten ihmisten halua sijoittaa osakemarkkinoille, mikä heikentäisi markkinoiden toimivuutta.

Kuten voimme huomata puretuissa osakeyhtiöissä rajoitettua vastuuta ei lähtökohtaisesti ole, sillä osakkeenomistajat vastaavat kaikista yhtiön puolesta purkamisen jälkeen tehdyistä oikeustoimista. Rajoitettu vastuu on kuitenkin voimassa tilanteissa, jossa vastuu johtuu yhtiön aiemmasta toiminnasta. Tällaisista vastuista vastaa lähtökohtaisesti yhtiö. Rajoitetusta vastuusta voitaisiin kuitenkin poiketa tilanteissa, joissa yhtiön tunnettuja velkoja ei ole otettu huomioon lopputilityksessä ennen yhtiön purkamista.

4 OSAKEYHTIÖN PURKAMISEN VAIKUTUS OSAKKEENOMISTAJAN VAHINGONKORVAUSVASTUUSEEN

4.1 Osakeyhtiölain mukainen vahingonkorvausvastuu puretuissa osakeyhtiöissä

4.1.1 Vahingonkorvausvastuun normatiivinen perusta

Osakkeenomistajan vahingonkorvauksesta¹⁷⁶ säädetään osakeyhtiölain 22 luvussa. Luvun säännökset koskevat osakeyhtiöoikeudellista vahingonkorvausvastuuta eli vastuuta, joka perustuu osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen mukaisten velvollisuuksien rikkomiseen. Osakeyhtiöoikeudellinen vastuu on lakisääteistä vahingonkorvausvastuuta, jossa yleistä sopimus- ja vahingonkorvausoikeutta on muokattu nimenomaisilla säännöksillä. Yhtiöoikeudellinen vastuu koskee käytännössä usein puhtaita varallisuusvahinkoja.¹⁷⁷

Osakeyhtiölain vahingonkorvaussäännökset eivät kuitenkaan ole irrallista sääntelyä, vaan ne ovat yhteydessä yleiseen vahingonkorvausoikeuteen. Vahingonkorvauslaki (VahL) yleislakina kattaa periaatteessa vahingonkorvausoikeuden alan kokonaisuudessaan, mutta erityislain, kuten OYL:n erityissäännös syrjäyttää vahingonkorvauslain yleisen säännöksen.¹⁷⁸ Myös erityissäännöstä

¹⁷⁶ Vahingonkorvauksella on katsottu oikeustieteisessä olevan kaksi päätehtävää: preventiivinen eli vahinkoja ennalta ehkäisevä ja reparatiivinen eli vahingonkärsijää hyvittävä vaikutus. Erityispreventiivinen vaikutus syntyy, jos henkilöt pyrkivät välttämään vahinkoja sen pelon vuoksi, jonka korvausvastuun uhka aiheuttaa. Yleispreventio saattaa syntyä, sillä perusteella, että korvaussäännösten vuoksi vahinkoon johtavaa käytöstä pidetään yleisesti paheksuttavana, *Ståhlberg – Karhu* 2013, s. 7. Vrt. *Savela* 2015, s. 8, jossa Savela katsoo vahingonkorvauksessa olevan kyse myös osapuolten keskinäisestä riskinjaosta.

¹⁷⁷ *Toiviainen* LM 1994, s. 1028–1029. Vahingot jaetaan yleisesti kolmeen vahinkotyyppiin sen perusteella, missä vahingosta aiheutuva haitta ilmenee. Vahinkotyytit ovat esine-, henkilö- ja varallisuusvahinko. Varallisuusvahingoista voidaan jakaa omaksi ryhmäkseen vielä sellaiset vahingot, jotka eivät ole missään yhteydessä henkilö- tai esinevahinkoon. Tällaiset vahingot ovat puhtaita varallisuusvahinkoja, *Ståhlberg – Karhu* 2013, s. 290–291.

¹⁷⁸ *HE 187/1973 vp*, s. 12. Ks. myös *Toiviainen* LM 1994, s. 1022–1023. VahL:n 1.1 §:n mukaan vahingon korvaamiseen on sovellettava vahingonkorvauslain säännöksiä. VahL ei kuitenkaan koske, ellei siinä tai muussa laissa toisin säädetä, sopimukseen perustuvaa tai muussa laissa säädettyä korvausvastuuta. Saarnilehto katsoo, että kyseinen soveltamisalan säännös aiheuttaa ongelman siinä, missä laajuudessa VahL:n säännöksiä sovelletaan täydentävinä sellaiseen muussa lainsäädännössä säädeltyyn vahingonkorvausvastuuseen, joka ei ole täysin tyhjentävästi säädelty. Säädöksen johdosta on myös ratkaistava, voidaanko sellaisia vahinkoja vaatia korvattavaksi VahL:n nojalla, joista on erityiset säännökset muussa lainsäädännössä, *Saarnilehto* 2007, s. 21–22. Vaihtoehtoisia suhtautumistapoja VahL:n soveltamisalaan on ollut ainakin kaksi. Osa aiheeseen kantaa ottaneista katsoi, että säännöksen muuttuneesta sanamuodosta huolimatta vahingonkorvauslaki katsottaisiin yleislaiksi, johon sisältyivät tuottamusvastuuta koskevat perussäännöt ja jonka säännöksillä täydennettäisiin muita korvausjärjestelmiä, jos ne olivat joltain osin puutteellisia, *Saarnilehto* 2007, s. 23. Kivivuori on tulkinut vahingonkorvauslain soveltamisalaa niin, että kaksi laajaa vastuupiiriä, sopimukseen perustuva vastuu ja muussa laissa säädetty vastuu, suljetaan vahingonkorvauslain soveltamisen ulkopuolelle, ellei toisin ole säädetty vahingonkorvauslaissa tai muussa laissa. Kivivuori käytti tästä periaatteesta nimitystä väistymisperiaate, sillä VahL väistyi, kun muussa laissa oli vahingon korvaamista koskeva säännös, eikä sillä täydennetty muussa laissa säädetyn korvausvastuun normistoa, *Kivivuori* DL 1975, s. 270–273. Korkeimman oikeuden ensimmäisissä ratkaisut, *KKO 1978 II 149* ja *KKO 1979 II 14* eivät kuitenkaan tukeneet Kivivuoren näkemyksiä koskien väistymisperiaatetta. Tämä muuttui kuitenkin vuonna 1982 annetulla ratkaisulla *KKO 1982 II 103*, jossa päädyttiin väistymisperiaatteen noudattamiseen. Kivivuori on väistämisperiaatteen lisäksi hyväksynyt, että kahta järjestelmää voitiin soveltaa samanaikaisesti, jos kummankin soveltamedellytykset täyttyivät (rinnakkaisperiaate). Kivivuori totesi, että vahingonkorvauslaissa hyväksyttiin sisäisesti rinnakkaisperiaate, koska työnantaja (esimerkiksi osakeyhtiö) voi samanaikaisesti joutua

sovellettaessa on otettava huomioon vahingonkorvauslaista ilmenevät yleiset korvausoikeudelliset periaatteet, eivätkä eri korvaussäännöt näin ollen muodosta toisiansa poissulkevia järjestelmiä.¹⁷⁹

OYL 22 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan osakkeenomistajan on korvattava vahinko, jonka hän on myötävaikuttamalla osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen rikkomiseen tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttanut yhtiölle, toiselle osakkeenomistajalle tai muulle henkilölle. Vastuun syntymisen edellytyksenä on lisäksi se, että henkilö on toiminut nimenomaan yhtiöoikeudellisessa roolissa.¹⁸⁰ Tavallisesti osakkeenomistaja vaikuttaa yhtiön toimintaan osakkeenomistajan roolissa yhtiökokouksessa. Osakkeenomistaja voi kuitenkin joutua vastuuseen myös esimerkiksi silloin, jos hän on painostanut hallitusta tai muita yhtiön johtohenkilöitä toimimaan vastoin OYL:n tai yhtiöjärjestyksen määräyksiä.¹⁸¹ Osakeyhtiölain mukaisen korvausvastuun perusteena on myös, että tietyt yleiset vahingonkorvausoikeudelliset periaatteet täyttyvät.¹⁸²

Osakkeenomistajan korvausvastuun aktualisoituminen edellyttää sitä, että seuraavat seikat toteutuvat: 1) myötävaikuttaminen i) OYL:n tai ii) yhtiöjärjestyksen rikkomiseen ja 2) vahingon aiheuttaminen tahallisesti tai tuottamuksesta. Lisäksi edellytetään, että on syntynyt vahinko ja että vahingon aiheuttanut teko ja vahinko ovat riittävässä syy-yhteydessä toisiinsa nähden.¹⁸³

korvausvastuuseen tuottamuksensa perusteella vahingonkorvauslain 2 luvun 1 §:n nojalla ja työntekijän aiheuttamasta vahingosta vahingonkorvauslain 3 luvun 1 §:n nojalla, *Kivivuori DL 1975*, s. 272 – 273. Rinnakkaisperiaate on myös hyväksytty korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä. Ks. esimerkiksi *KKO 1998:115* sekä *KKO 1984-II-183*. Korkein oikeus totesi tuomiossaan *KKO 1998:115*, että "*Osakeyhtiön toimitusjohtajan vahingonkorvausvastuuseen sovelletaan edellä selostetun mukaisesti ensisijaisesti VOYL 15 luvun säännöksiä. Vastuun syntyminen muulla perusteella kuin osakeyhtiölakia tai yhtiöjärjestystä rikkomalla voi tulla kysymykseen vain poikkeuksellisesti. Kysymys on tällöin tilanteista, joissa korvausvastuu johtuu yleisistä vahingonkorvausoikeudellisista periaatteista. Osakeyhtiölain kysymyksessä olevat säännökset eivät esimerkiksi syrjäytä toimitusjohtajan velvollisuutta korvata rikollisella teolla aiheuttamansa vahinko.*" Ks. myös *KKO 2012:36*, jossa hallituksen puheenjohtaja tuomittiin vahingonkorvausvastuuseen rikoksella aiheutetusta vahingosta VahL:n nojalla.

¹⁷⁹ *Mansikkamäki Edilex 2009*, s. 39.

¹⁸⁰ *Mansikkamäki Edilex 2009*, s. 40. *Savela 2015*, s. 210. Osakkeenomistaja voi joutua vastuuseen toiminnastaan osakkeenomistajan ominaisuudessa myös vahingonkorvauslain tai sopimusvastuun nojalla. Huomattava on, että osakkeenomistajan vastuu vahingonkorvauslain nojalla ei edellytä OYL:n rikkomista. Tässä tutkimuksessa ei tarkastella osakkeenomistajan VahL:n nojalla syntyvää vahingonkorvausvastuuta. Myös Ruotsin osakeyhtiölain (aktiebolagslag 2005:551) 29 luvun 3 §:n mukaan osakkeenomistajan vastuu syntyy osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen rikkomisen seurauksena. Ks. myös *Moberg 1998*, s. 48.

¹⁸¹ *Mansikkamäki Edilex 2009*, s. 45.

¹⁸² *Airaksinen – Pulkinen - Rasinaho 2010*, s. 751. Korvausvastuu edellyttää aina, että on tapahtunut korvattava vahinko, on menetelty tavalla, joka lain mukaan perustaa korvausvastuun, ja että vahingon ja vastuun perusteena olevan menettelyn välillä on riittävä syy-yhteys, *Airaksinen – Pulkinen - Rasinaho 2010*, s. 751-752.

¹⁸³ *Mansikkamäki Edilex 2009*, s. 40. Lain esitöissä on todettu, että vahingon käsitteelle tulee hakea johtoa yleisistä vahingonkorvausoikeudellisista periaatteista, ks. *HE 27/1977 vp*, s. 110 ja *HE 109/2005 vp*, s. 194. Vahingon määritelmä ei kuitenkaan ole yksiselitteinen. Vahingonkorvausoikeudessa vahinko määritellään yleensä differenssinä eli erotuksena kahden eri tapahtumakulun välillä. Odotettu tapahtumakulku on silloin ajateltu ja sattunut tapahtumakulku on todellinen. Vahinko hahmottuu erotuksena näiden kahden tapahtumakulun välillä, *Ståhlberg – Karhu 2013*, s. 9 ja *Savela 2015*, s. 336. *Virtanen* on määritellyt vahingon siten, että se on vahingon kärsijän kannalta negatiivinen, ulkopuolisesta syystä aiheutunut tapahtuma, *Virtanen 2011*, s. 7.

Toisin kuin johtajille ja tilintarkastajille, osakkeenomistajille ei voi syntyä vastuuta yhtiötä tai kolmatta henkilöä kohtaan yleisen huolellisuusvelvollisuuden¹⁸⁴ rikkomisesta. Osakas ei vastaa myöskään niiden ratkaisujen liiketaloudellisesta järkevyydestä, joihin hän on ollut myötävaikuttamassa. Täten osakkaan vastuu yhtiötäkin kohtaan edellyttää OYL:n tai yhtiöjärjestyksen rikkomista.¹⁸⁵ Kuten tutkimuksessa on aiemmin todettu kappaleessa 3.1.3 sekä perustettavan että puretun osakeyhtiön osakkeenomistajien vahingonkorvausvastuuseen sovelletaan samoja osakeyhtiölain 22 luvun säännöksiä. Täten myös puretun osakeyhtiön osakkeenomistajan vastuun aktualisoituminen edellyttää lähtökohtaisesti myötävaikuttamista OYL:n tai yhtiöjärjestyksen rikkomiseen ja vahingon aiheuttamista tahallisesti tai tuottamuksesta.¹⁸⁶

4.1.2 Myötävaikuttaminen lain tai yhtiöjärjestyksen rikkomiseen

Myötävaikuttaminen lain tai yhtiöjärjestyksen rikkomiseen voi tapahtua kahdella eri tavalla, osallistumalla yhtiökokouspäätöksen tekoon tai muulla tavalla.¹⁸⁷ Osakkeenomistajat käyttävät vaikutusvaltaansa pääsääntöisesti yhtiökokouksessa, jossa päätökset tehdään pääsääntöisesti enemmistöpäätöksin. Osakkeenomistajan vastuu yhtiökokouspäätöksestä edellyttää, että osakkeenomistaja on myötävaikuttanut päätöksen syntyyn. Tämä tarkoittaa sitä, että osakkeenomistajan on täytynyt äänestää päätöksen puolesta. Päätöksen puolesta äänestäneiden osakkaiden katsotaan myötävaikuttaneen päätökseen, vaikka heidän äänensä eivät olisikaan olleet ratkaisevat päätöksen syntymisessä. Vastaavasti päätöstä vastaan äänestäneiden osakkaiden ei voida katsoa myötävaikuttaneen päätökseen.¹⁸⁸ Sellaisista yhtiökokouspäätöksistä, jotka synnyttävät

¹⁸⁴ Mähönen – Villa 2015, s. 375. Mähösen ja Villan mukaan osakeyhtiölain mukaan huolellisuusvelvollisuus rakentuu yhtäältä johdon OYL 6 luvussa määriteltyjen tehtävien, toisaalta OYL 1:5:n mukaisen yhtiön toiminnan tarkoituksen varaan. Huolellisuus velvollisuudella tarkoitetaan yleisesti sitä, että johdon on huolellisesti toimien edistettävä yhtiön tarkoitusta. Johdon huolellisuuden arvioinnissa pyritään objektiivisuuteen, eli johdon jäsenen on toimittava siten kuin huolellinen henkilö toimisi vastaavissa olosuhteissa. Arvioinnissa ei oteta huomioon johdon jäsenen omia kykyjä tai sitä, miten hän hoitaa omia asioitaan. Myös passiivisuus voi aiheuttaa huolellisuusvelvollisuuden rikkomisen, Mähönen – Villa 2015, s. 375.

¹⁸⁵ Savela 2015, s. 202.

¹⁸⁶ Vanhan osakeyhtiölain (734/1978, VOYL) mukaan osakkeenomistajan vastuu edellytti törkeää tuottamusta. Törkeän tuottamuksen vaatimusta perusteltiin muun muassa sillä, ettei osakkeenomistajilta voida vaatia erityistä perehtyneisyyttä yhtiön toimintaan liittyviin kysymyksiin ja että osakkeenomistajalla on oikeus pitää ensisijaisena tavoitteenaan omien etujensa edistämistä. Hallituksen esityksessä todettiin kuitenkin, että osakkeenomistajan vastuun arviointi voi riippua siitä, onko kyseessä suuri vai pieni yhtiö, HE 27/1977 vp. s. 111. Nykyisen voimassa olevan lain perusteluissa on todettu, että tällaisia perusteluja ei voida pitää riittävinä silloin, kun kysymys on lain tai yhtiöjärjestyksen vastaiseen menettelyyn perustuvasta vahingonkorvausvastuusta. Tämän vuoksi osakkeenomistajan vastuu voi syntyä myös tuottamuksesta. Hallituksen esityksen mukaan ei ole esitettävissä perusteita osakkeenomistajan vastuun kyseisen kaltaiselle rajoittamiselle silloin, kun kyse on yhtiössä aktiivisesti vaikutusvaltaansa käyttävän osakkeenomistajan lakia tai yhtiöjärjestyksestä rikkomalla aiheuttamasta vahingosta. Hallituksen esityksessä todetaan kuitenkin, että vaikka osakkeenomistajan korvausvastuu syntyykin jo pelkällä tuottamuksella, on selvää, ettei vastuu juurikaan voi koskea esimerkiksi pörssi-yhtiön yhtiökokoukseen osallistuvaa pienosakkeenomistajaa, koska tältä ei voida edellyttää erityistä aktiivisuutta tai tietämystä yhtiön asioista, HE 109/2005 vp, s.31.

¹⁸⁷ Mansikkamäki Edilex 2009, s. 46.

¹⁸⁸ Savela 2015, s. 211. Norjalaiset Asmundsson ja Gustavsson sitä vastoin katsovat, että tilanteissa joissa, yhtiön pääomistajalla on riittävästi ääniä päätöksen tekoon, muut osakkaat eivät ole vastuussa päätöksestä, vaikka olisivat äänestäneet sen puolesta. Asmundsson ja Gustavsson perustelevat kantaansa sillä, että syy-yhteyden vaatimus ei täyty

korvausvastuun, voidaan mainita muun muassa tilinpäätössäännösten vastaisen tilinpäätöksen vahvistaminen, väärään tilinpäätökseen perustuva päätös sekä päätös muuten laittomasta varojenjaosta. Osakkeenomistajan vastuu yhtiökokouspäätöksen perusteella syntyy myös silloin, kun yhtiökokous päättää jatkaa yhtiön toimintaa, vaikka yhtiö olisi pitänyt asettaa selvitystilaan.¹⁸⁹

Mikäli osakkeenomistaja myötävaikuttaa tietämänsä lainkohdan tai yhtiöjärjestyksensä rikkomiseen, kyseessä on tahallinen menettely. Tällöin osakkeenomistajan korvausvastuu myös aktualisoituu. Tahallisuudella tarkoitetaan yleensä sellaista tilannetta, jossa henkilö on tarkoituksellisesti aikaansaanut vahingon syntymisen tai ainakin mieltänyt vahingon tekonsa todennäköiseksi seuraukseksi. Se, milloin henkilö on käyttäytynyt tahallisesti, ratkaistaan ottaen ensisijaisesti huomioon teon subjektiiviset seikat.¹⁹⁰

Osakas voi myötävaikuttaa OYL:n tai yhtiöjärjestyksen rikkomiseen myös huolimattomuuttaan. Osakkaan tuottamusta, toisin kuin tahallisuutta, arvioidaan objektiivisen mittapuun mukaan. Objektiivisen arvion mukaan henkilö on käyttäytynyt moitittavalla tavalla, jos hän on toiminut toisin kuin mitä hänen asemassaan olevalta henkilöltä voidaan yleensä edellyttää. Tällöin osakkeenomistajan toiminnan huolellisuutta verrataan siihen, miten hypoteettinen huolellinen henkilö olisi tilanteessa toiminut.¹⁹¹

Se, millaista perehtyneisyyttä osakkeenomistajalta voidaan kulloinkin edellyttää, tulee ottaa tuottamusarvioinnissa aina huomioon.¹⁹² Osakkeenomistajan tuottamusta ja velvollisuutta tuntea lain ja yhtiöjärjestyksen sisältö arvioidaan ottaen huomioon osakkeenomistajan asema.¹⁹³ Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että ainakaan suurissa yhtiöissä osakkeenomistajilla ei ole yleistä velvollisuutta tuntea yhtiöjärjestyksen sisältöä.¹⁹⁴ Pienosakkeenomistajia suojaa tällöin hänen asemansa, sillä häneltä ei voida tuottamusarvioinnissa edellyttää erityistä aktiivisuutta tai tietämystä yhtiön asioista.¹⁹⁵ Pienosakkeenomistajalle riittääkin, että hän käyttäytyy siten kuin tavallinen

muiden kuin päätöksen puolesta äänestäneiden pääosakkaiden osalta, *Asmundsson – Gustavsson JV 1995*, s. 263. Samaa mieltä on myös Gomard, joka kuitenkin katsoo, että osakkaan vastuu on henkilökohtaista ja jotta osakkeenomistaja voisi joutua vastuuseen, on edellytysten täytyttävä juuri kyseisen osakkeenomistajan kohdalla, ks. *Gomard Scandinavian Studies In Law 1984*, s. 76.

¹⁸⁹ *af Schultén 2004*, s. 657.

¹⁹⁰ *af Schultén 2004*, s. 620-621.

¹⁹¹ *Mansikkamäki Edilex 2009*, s. 51. Ks. tuottamusarvioinnista erityisesti yhtiökokouspäätöstilanteissa *Mansikkamäki Edilex 2009*, s. 57-59.

¹⁹² *Savela 2015*, s. 203.

¹⁹³ *HE 109/2005 vp*, s. 31.

¹⁹⁴ *af Schultén 2004*, s. 658. Osakkaiden on kuitenkin yleensä otettava selvää yhtiöjärjestyksen sisällöstä, jos yhtiökokouksessa esitetään väite, että päätösehdotus loukkaa yhtiöjärjестystä, ks. *Savela 2015*, s. 204. Ks. myös *HE 27/1977 vp*, s. 111.

¹⁹⁵ *HE 109/2005 vp*, s. 31 ja 196. Ks. *Mähönen – Villa 2010*, s. 467 ja *Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho 2010*, s. 768.

huolellinen henkilö käyttäytyisi vastaavassa tilanteessa.¹⁹⁶ Pienosakkaan vahingonkorvausvastuu ei siten käytännössä juuri milloinkaan voine aktualisoitua riippumatta siitä, onko vastuun syntymisen muodollisena kriteerinä tuottamus vai törkeä tuottamus.¹⁹⁷

Toisena ääripäänä on emoyhtiö tai muu osakkeenomistaja, joka käyttää aktiivisesti yhtiössä määräysvaltaa. Lain esitöissä on todettu, että tällaisen osakkeenomistajan tuottamusta tulisi arvioida samoin kuin hallituksen jäsenen tuottamusta.¹⁹⁸ Tällaiseen pääomistajaan voidaan rinnastaa myös muita suurimpia aktiivisia osakkaita. Yleisemminkin voidaan sanoa osakkaaseen kohdistuvien vaatimusten olevan sitä suurempia, mitä suurempi hänen omistuksensa on.¹⁹⁹ Siitä, milloin osakkeenomistajan voidaan katsoa olevan määräävässä asemassa, on esitetty erilaisia näkemyksiä, eivätkä ne ole kaikilta osin yhteneväisiä.²⁰⁰ Yhteistä näille on kuitenkin se, että kaikkien mukaan osakkeenomistajalla on määräysvalta osakeyhtiössä, kun hänellä on enemmän kuin puolet kohdeyhtiön kaikkien osakkeiden tuottamasta äänimäärästä tai oikeus nimittää tai erottaa enemmistö kohdeyhtiön hallituksen jäsenistä. Oikeudellisesti merkittävän määräysvallan voidaan katsoa olevan kyseessä myös silloin, kun osakkeenomistajalla on tosiasiallinen määräysvalta yhtiökokouksessa tai kun hän tosiasiaa johtaa yhtiötä.²⁰¹

Lähtökohtaisesti myös puretun ja selvitystilassa olevan yhtiön osakkeenomistajan vastuu syntyy yhtiökokousmenettelyn yhteydessä siten, että jäsen myötävaikuttaa tahallaan tai huolimattomuuttaan osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastaisen päätöksen syntyyn. Näin olleen selvitystilassa olevan yhtiön tai puretun osakeyhtiön osakkeenomistajan vahingonkorvaus vastuun perusteet olisivat samanlaiset. Jotta vastuun arviointi olisi samanlaista sekä toiminnassa olevissa yhtiöissä että puretuissa osakeyhtiöissä, myös purkautuneissa osakeyhtiöissä osakkaan tuottamusta tulisi arvioida ottaen huomioon osakkeenomistajan asema. Täten esimerkiksi suuren puretun julkisen osakeyhtiön yksittäisen pienosakkeenomistajan vastuun aktualisoituminen edellyttäisi tahallista osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen rikkomista.

¹⁹⁶ *Mansikkamäki Edilex 2009*, s. 53.

¹⁹⁷ *Airaksinen – Pulkkinen - Rasinaho 2010*, s. 768.

¹⁹⁸ *HE 109/2005 vp*, s. 196. Ks. myös *Airaksinen – Pulkkinen - Rasinaho 2010*, s. 768.

¹⁹⁹ *Savela 2015*, s. 206. Savela katsoo myös, että vastuun kokonaisarviossa on otettava huomioon myös osakkeenomistajan vaikutusvalta kokonaisuudessaan ja kuinka aktiivisesti hän yhtiössä toimii.

²⁰⁰ Määräysvallan legaalimääritelmä löytyy esimerkiksi OYL 8:12 §:stä, arvopaperimarkkinalain (746/2012) 2:4 §:stä, sekä kirjanpitolain (1336/1997) 1:5 §:stä. Nämä kaikki pykälät koskevat lähtökohtaisesti konsernisuhteita, mutta niistä voidaan hakea tulkinta-apua tutkiessa sitä, milloin osakkeenomistajan voidaan katsoa olevan määräävässä asemassa.

²⁰¹ *Mansikkamäki Edilex 2009*, s. 54-55. Mansikkamäki toteaaakin, että ainakin perinteisiltä suuromistajilta, kuten valtiomistajalta ja perheomistajilta voidaan edellyttää huolellisuutta ja perehtyneisyyttä yhtiön asioihin.

Osakeyhtiölain vastaisena päätöksenä, joka laukaisisi osakkeenomistajan vahingonkorvausvastuun voidaan pitää päätöstä, jolla osakkeenomistajat hyväksyvät lopputilityksen, jossa ei ole otettu huomioon kaikkia tunnettuja velkoja. Osakkeenomistajan tahallisuutta osoittava tilanne puretuissa tai selvitystilassa olevissa yhtiöissä on kyseessä esimerkiksi silloin, kun tunnettu velka on tahallisesti jätetty lopputilityksestä pois tarkoituksena välttää velkojen maksu tai myöhemmin maksettavaa velkaa varten ei ole jätetty rahaa jako-osan ulkopuolelle.

Mansikkamäki on kritisoinut tutkimuksessaan tuottamusarvioinnille annettua suurta merkitystä osakkeenomistajan korvausvastuusääntelyssä. Mansikkamäki toteaa, että yhtäältä tämä mahdollistaa joustavan arvioinnin, kun osakkeenomistajan asemalle voidaan antaa korvausvastuuarvioinnissa keskeinen sija. Toisaalta se, että tuottamusarvioinnille on annettu laissa näin keskeinen asema, ei ole välttämättä hyvä asia. Tuottamusarviointi jättää lainkäyttäjälle hyvin laaja-alaisen harkintavallan. Se milloin on kyse tuottamuksellisesta teosta, on viime kädessä arvostuskysymys. Kun osakkeenomistajan korvausvastuuseen on perinteisesti suhtauduttu kielteisesti, piilee tässä vaara, ettei säännös saata osakkeenomistajaa korvausvastuuseen muissa kuin räikeissä väärinkäytötapauksissa.²⁰²

Olen samaa mieltä Mansikkamäen kanssa siitä, että tuottamukselle annettu suuri merkitys vastuun arvioinnissa ei välttämättä ole hyvä asia. Toisaalta se mahdollistaa hyvin yksittäisten tapausten yksityiskohtien huomioon ottamisen, mutta toisaalta se jättää avoimeksi sen, millaisissa kaikissa tapauksissa vastuu voi aktualisoitua. Osakkeenomistajan epävarmuus vastuunsa ja sen synnyttämisen perusteista ja rajoista voi vaikuttaa negatiivisesti osakkeenomistajien haluun sijoittaa osakkeisiin, mikä olisi arvopaperimarkkinoiden kannalta haitallista. Tuottamukselle ja osakkeenomistajan passiivisuudelle annetut suuret arvot myös kannustavat osakkeenomistajia pysymään passiivisessa roolissa ja jättämään käyttämästä oikeuksistaan yhtiössä, mikä vaikeuttaa osakkeenomistajien sitouttamista yhtiöön pidemmäksi aikaa.

Osakkeenomistajan korvausvastuu ei rajoitu pelkästään yhtiökokouksessa tehtäviin päätöksiin, vaan kysymykseen voi tulla myös yhtiökokouksen ulkopuolella tapahtunut toiminta, jolla osakkeenomistaja myötävaikuttaa osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen rikkomiseen. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi silloin, kun konsernin emoyhtiö painostaa tytäryhtiön hallituksen päättämään jostakin asiasta yhdenvertaisuuden periaatteen vastaisesti edustamalla itselleen epäoikeutettua etua vähemmistöosakkeenomistajien tai yhtiön kustannuksella.²⁰³ Puretuissa ja selvitystilassa olevissa

²⁰² *Mansikkamäki* Edilex 2009, s. 61.

²⁰³ *Immonen – Nuolima* 2017, s. 290. Mansikkamäki on käsitellyt tutkielmassaan myös sitä, voiko OYL 1:8 §:n huolellisuusvelvollisuuden rikkominen aktualisoida osakkeenomistajan vastuun, vaikka OYL:n yleinen huolellisuusvelvollisuus ei koske osakkeenomistajaa itseään, lain sanamuodon mukaan (OYL 22.2. §) osakkeenomistajan

osakeyhtiöissä samanlainen tilanne on kyseessä silloin, kun esimerkiksi emoyhtiö painostaa selvitysmiehiä jättämään lopputilityksen ulkopuolelle tunnettuja velkoja.

Osakkeenomistaja saattaa joutua korvausvelvolliseksi myös käyttäessään yhtiökokouksessa tai sen ulkopuolella vähemmistönsuojaoikeuksiaan shikaanimielessä eli vahingoittaakseen muita osakkeenomistajia tai yhtiötä.²⁰⁴ Tällaisesta shikaaniluonteisesta toiminnasta voi olla kyse esimerkiksi silloin, kun osakkeenomistaja hakee yhtiölle perusteettomasti erityistarkastusta.²⁰⁵ Osakeyhtiölain 7 luvun 10 §:n mukaan tuomioistuimien voi erityisistä syistä velvoittaa tarkastusta hakeneen osakkeenomistajan kokonaan tai osittain korvaamaan yhtiölle sen kulut. Lain esitöissä on todettu, että kyseistä säännöstä on tulkittava suppeasti ja sen on tarkoitus tulla sovellettavaksi vain poikkeuksellisissa tapauksissa, lähinnä silloin, kun osakkeenomistaja selvästi käyttää väärin oikeuttaan.²⁰⁶

4.1.3 Oikeus pysyä passiivisena puretuissa osakeyhtiöissä

Arvioitaessa osakkeenomistajan myötävaikuttamista osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen rikkomiseen on tärkeää huomata, että osakkeenomistajan toimimisvelvollisuudet ovat osakeyhtiössä huomattavan rajoitetut. Osakkaille onkin pyritty turvaamaan mahdollisuus pysyä passiivisena.²⁰⁷ Tämä mahdollisuus on tärkeä muun muassa passiivisten sijoitusten ja tehokkaiden arvopaperimarkkinoiden mahdollistamiseksi.²⁰⁸ Osakkeenomistajalla ei ole yleistä velvollisuutta edistää yhtiön etua eikä hän ole omistajana velvollinen toimimaan yhtiön, toisten osakkeenomistajien tai muiden hyväksi. Osakkeenomistajalla on kuitenkin velvollisuus noudattaa osakeyhtiölakia ja näin ollen myös osakeyhtiölain yleisiä periaatteita.²⁰⁹

vastuu voi aktualisoitua myös tilanteessa, jossa tämä esim. hallituksen päätöksentekoon vaikuttamalla aiheuttaa sen, että johtoon kuuluvat laiminlyövät huolellisuusvelvollisuutensa yhtiötä kohtaan ja näin aiheuttavat yhtiölle vahinkoa. Huomattavaa on, että OYL 22:2 sanamuodon mukaan OYL 1:8:n rikkominen voi perustaa osakkeenomistajalle vastuun myös kolmatta kohtaan, kun taas OYL 1:8 sellaisenaan ei aseta johtajille vastuuta kolmansiä kohtaan. Vaikka OYL 1:8 ei aseta velvollisuuksia muille kuin johtajille, voitaisiin ainakin teoriassa väittää, että mikäli johtaja rikkoo OYL 1:8:n säännöksiä osakkeenomistajan vaikutuksesta, OYL 22:2:n rikkominen perustaisi osakkeenomistajalle vastuun myös suhteessa kolmanteen, ks. *Mansikkamäki Edilex 2009*, s. 59–60.

²⁰⁴ *HE 27/1977 vp*, s. 111.

²⁰⁵ *Mansikkamäki Edilex 2009*, s. 60.

²⁰⁶ *HE 109/2005 vp*, s. 92.

²⁰⁷ *Savela 2015*, s. 205. Osakkeenomistajan passiivisuuden mahdollistaminen perustuu siihen, että osakeyhtiön katsotaan rakentuvan ajatukselle omistuksen ja johtamisen eriyttämisestä. Tällöin osakkeenomistajat toimivat omistajina ja varsinainen yhtiön johtaminen on jätetty hallituksen ja toimitusjohtajan tehtäväksi.

²⁰⁸ *Savela 2015*, s. 201. Vrt. *Airaksinen – Pulkkinen - Rasinaho 2010*, s. 767, jossa osakkeenomistajan passiivisuuteen suhtaudutaan kriittisemmin.

²⁰⁹ *Mähönen - Säiläkivi - Villa 2006*, s. 604; *Airaksinen – Pulkkinen - Rasinaho 2010*, s. 766. Osakkeenomistajan oikeudesta passiivisuuteen on kuitenkin vallitsevan näkökannan mukaan joitakin poikkeuksia. OYL sisältää nimittäin sellaisia säännöksiä, joissa osakkeenomistajalle on asetettu nimenomainen toimimisvelvollisuus. OYL 3:16.3:ssa säädetään yhtiön kaikki osakkeet omistajalle osakkeenomistajalle velvollisuus ilmoittaa osakeomistuksensa merkittäväksi osakeluetteloon ja osakasluetteloon viipymättä ja viimeistään kahden kuukauden kuluessa saannosta. OYL 18:2 mukaan osakkeenomistaja, jolla on oikeus ja velvollisuus lunastaa yhtiön vähemmistöosakkaiden osakkeet, on velvollinen viipymättä ilmoittamaan yhtiölle lunastusoikeuden siirtymisestä ja lakkaamisesta. Lunastusvelvollisuuden ja

Osakkeenomistajalla ei ole normaalitilanteessa aktiivista toimimisvelvollisuutta: yhtiön asioiden hoito ei kuulu osakkeenomistajille vaan yhtiön hallintoelimille. Osakkaan korvausvastuu ei voi myöskään koskaan perustua laiminlyönnille, vaan sen toteutuminen edellyttää nimenomaista toimintaa.²¹⁰ Tämän kannan on myös vahvistanut korkein oikeus:

Tapauksessa *KKO 1996:46* korkein oikeus katsoi, että osakkaalla ei ollut velvollisuutta saattaa kysymystä yhtiön asettamisesta vanhan osakeyhtiölain mukaiseen pakkoselvitystilaan yhtiökokouksen käsiteltäväksi, vaan tämä on hallituksen asiana. Korkein oikeus katsoi, ettei osakkeenomistaja ollut vastuussa selvitystilaan asettamisen laiminlyönnistä, kun osakeyhtiön hallitus ei ollut sisällyttänyt asiaa yhtiökokoukseen.

Osakeyhtiön osakkaalla ei ole velvollisuutta osallistua yhtiökokouksiin tai muutoin käyttää oikeuksiaan.²¹¹ Osakeyhtiön osakkeenomistajalle ei voida myöskään yhtiöjärjestyksessä asettaa velvollisuutta äänestää yhtiökokouksissa. Osakkaiden oikeudesta passiivisuuteen²¹² on kuitenkin muutamia poikkeuksia. Osakeyhtiölaki sisältää sellaisia säännöksiä, joissa osakkeenomistajille asetetaan nimenomainen toimintavelvollisuus. OYL 3 luvun 16 §:n mukaan yhtiön kaikki osakkeet omistavalla osakkeenomistajalla on velvollisuus ilmoittaa osakeomistuksensa merkittäväksi osakeluettelon ja osakasluettelon viipymättä ja viimeistään kahden kuukauden kuluessa saannosta. Lisäksi OYL 18 luvun 2 §:n mukaan osakkeenomistaja, jolla on oikeus ja velvollisuus lunastaa yhtiön vähemmistöosakkaiden osakkeet, on velvollinen viipymättä ilmoittamaan yhtiölle lunastusoikeuden syntymisestä tai lakkaamisesta.

Edellä otettu näkökanta, jonka mukaan osakkeenomistajalla ei ole velvollisuutta edistää yhtiön etua ja jonka mukaan korvausvelvollisuus ei voisi aktualisoitua silloin, kun osakkeenomistaja pysyy passiivisena, on kyseenalaistettu oikeuskirjallisuudessa. Esimerkiksi *Toiviainen* on katsonut, että osakkeenomistajilla on eräänlainen lojaliteettivelvollisuus. Osakkeenomistajan lojaliteettivelvollisuudella tarkoitetaan osakkeenomistajan velvollisuutta ottaa huomioon tietyissä tilanteissa myös toiset omistajat ja itse yhtiö. Arvioitaessa passiivisen osakkeenomistajan

-oikeuden synnyttää 90 prosentin omistus yhtiön kaikista osakkeista ja osakkeiden tuottamasta äänimäärästä (OYL 18:1). Näiden säännösten mukaisten toimimisvelvollisuuksien laiminlyönti synnyttää osakkeenomistajalle vahingonkorvausvastuun.

²¹⁰ *Mähönen – Villa* 2010, s. 466. Ks. *HE 27/1977 vp*, s. 111.

²¹¹ *Kyläkallio – Irola – Kyläkallio* 2012a, s. 256; *Savela* 2015, s. 206. Savela katsoo, että mikäli osakkeenomistajalla olisi velvollisuus osallistua yhtiökokouksiin tai muita erityisiä toimimisvelvollisuuksia, vaikeutuisi osakesijoitusten hajauttaminen useisiin yhtiöihin ja samalla pienet osakesijoitukset tulisivat kustannusten vuoksi kannattamattomiksi. Tämän vuoksi on perusteltua sallia osakkaiden täydellinen passiivisuus, eikä toisaalta yhtiökokoukseen osallistumisestakaan saisi tulla riskioikeustoimea, *Savela* 2015, s. 205.

²¹² *Mähönen – Villa* 2010, s. 467. Mähönen ja Villa pitävät passiivisina osakkeenomistajina noteerattujen yhtiöiden piensijoittajaosakkeenomistajien lisäksi suljetun yhtiön passiivisempia sijoittajia ja perheyhtiössä ei-aktiivisia perheenjäseniä, *Mähönen – Villa* 2010, s. 467.

vahingonkorvausvastuuta merkitystä onkin sillä, tunnustautuuko sidosryhmä- ja osakkeenomistajakeskeisen ajattelutavan kannattajaksi.²¹³

Kuten aiemmin kappaleessa 2.1.2 on todettu, sidosryhmäkeskeisen ajattelutavan mukaan osakeyhtiö oikeushenkilönä on vain oikeusjärjestyksen konstruktio, joka ei ole fyysisesti olemassa ja jolla ei voi olla omaa tahtoa. Tämän vuoksi voidaan katsoa, että osakeyhtiö yhteisönä ei voi toimia sosiaalisesti vastuullisella tavalla vaan yhteiskuntavastuu kuuluu niille henkilöille, jotka voivat vaikuttaa yhtiön toimintaan.²¹⁴ Täten myös passiivisuus täyttäisi myötävaikuttamisen tunnusmerkistön. Toiviainen on perustellut osakkeenomistajan lojaliteettivelvollisuutta tarkastelemalla OYL vähemmistönsuojan sääntelyn kehitystä, erityisesti OYL 1 luvun 7 §:n kehitystä.²¹⁵

Ensimmäiset erityiset vähemmistönsuojaa koskevat säännökset otettiin mukaan osakeyhtiölakiin (laki osakeyhtiöstä 22/1895, VVOYL) vuonna 1935, jolloin lisättiin VVOYL 30.4 §. Säännös lisättiin, jotta se täyttäisi ne aukot, joita erityisten vähemmistönsuojanormien soveltamisedellytysten yksityiskohtaisella määrittelyllä lakiin ja vähemmistönsuojaan jäi. Tällä haluttiin estää osakkeenomistajaa muissa kuin laissa erikseen säännellyissä tapauksissa myötävaikuttamasta sellaiseen päätökseen, joka tuottaisi hänelle tai muulle henkilölle ilmeisesti epäoikeutettua etua toisen osakkeenomistajan kustannuksella. Yleislausekkeen todettiin lisäksi ilmentävän yleisemminkin osakkeenomistajien yhdenvertaisuuden periaatetta.²¹⁶ Vastaava VVOYL 30.4 §:ää koskeva säännös otettiin mukaan myös VOYL:iin (9 luvun 16 §) ja vastaavan kaltainen säännös yhtiön johtoon kuuluvien henkilöiden tai edustajien toimesta otettiin myös VOYL 8 luvun 14 §:n 1 momenttiin.²¹⁷ Toiviainen toteaaakin, että edellä esitetyt näkökohdat puoltavat sellaista lain tulkintaa, jonka mukaan osakkeenomistaja on velvollinen ottamaan yhtiön asioissa huomioon yhtiön edun. Osakas ei saa käyttää yhtiötä omien henkilökohtaisten yhtiön edun kanssa ristiriidassa olevien etujensa tyydyttämiseen.²¹⁸

²¹³ Toiviainen 2002, s. 21-22.

²¹⁴ Toiviainen 2004, s. 430.

²¹⁵ Toiviainen Edilex 2003, s. 21–24.

²¹⁶ Toiviainen Edilex 2003, s. 21.

²¹⁷ HE 27/1977 vp, s. 68. lain esitöissä korostettiin erityisesti sitä uutuutta aiempaan oikeustilaan verrattuna, mitä OYL:n yleislausekkeisiin sisältyvällä lisäyksellä siitä, että epäoikeutetun edun hankkiminen myös ”yhtiön” kustannuksella on kielletty, jotta olisi mahdollista puuttua sellaisiin toimiin, jotka aiheuttavat vahinkoa yhtiölle ilman, että pystyttäisiin osoittamaan vähemmistöön kuuluvien osakkeenomistajien kärsivän vahinkoa.

²¹⁸ Toiviainen 2002, s. 22. ks. saman sivun alaviite 106, jossa Toiviainen perustelee kantaansa myös sillä, että osakkeenomistajan lojaalisuusvelvollisuus yhtiötä (ja muita osakkaita) kohtaan on perusteltavissa myös OYL korvaussäännöksen avulla. Lainkohdan sanonta ”myötävaikuttamalla” ei välttämättä edellytä sellaista tulkintaa, jonka mukaan osakkaan passiivisuus sellaisenaan kaikissa olosuhteissa olisi korvausvastuusta vapauttava peruste. Yhtiökokouksessa passiivisena pysyttelevä osakas, joka tietää päätöksen olevan lain tai yhtiöjärjestyksen vastainen, myötävaikuttaa rikkomuksena korvausvastuun syntymisen edellyttämällä tavalla. Toiviainen katsookin, että erityisesti institutionaalisilla ja/tai ammattimaisilla sijoittajilla olisi velvollisuus ottaa yhtiötä koskevassa päätöksenteossa huomioon muitakin näkökohtia kuin omat henkilökohtaiset etunsa.

Toiviainen katsookin, että mikäli osakas osallistuu kokoukseen, hänellä on velvollisuus kykynsä ja tietämyksensä mukaisesti huolehtia siitä, että yhtiön asioiden hoitaminen ja päätöksenteko tapahtuvat voimassa olevan oikeuden ja yhtiöjärjestyksen mukaisesti sekä erityisesti siten, että päätöksillä ei tuoteta OYL:ssä tarkoitettua epäoikeutettua etua kenellekään edes yhtiön kustannuksella.²¹⁹

Yleisenä lähtökohtana voidaan siten pitää sitä, että tahallisissa tapauksissa korvausvelvollisuus syntyy jo pelkällä laiminlyönnillä. Tällöin pitää kyetä todistamaan se, että osakkeenomistaja tiesi lain tai yhtiöjärjestyksen vastaisesta päätöksestä ja täten myötävaikutti tahallisesti vahingon syntymiseen.²²⁰ Erilaisilta osakkeenomistajilta voidaan kuitenkin vaatia eriasteista lojaalisuutta yhtiötä ja toisia osakkeenomistajia kohtaan. Näin ollen muun kuin tahallisen laiminlyönnin osalta on kiinnitettävä huomiota osakkeenomistajan asemaan.²²¹ Osakkeenomistajan aseman huomioon ottaminen tässä yhteydessä vastaa pitkälti edellä olevassa kappaleessa 4.1.2 tuottamusarvioinnin käsittelyä.

Osakkeenomistajan passiivisuutta koskeva sääntely ei ota kantaa siihen, onko osakkeenomistajalla oikeus olla passiivinen myös yhtiön ollessa selvitystilassa tai purkamisen jälkeen. Suhtaudun näissä tilanteissa passiivisuuteen kriittisemmin kuin toiminnassa olevissa yhtiöissä. Kuten aiemmin on todettu, osakeyhtiö rakentuu ajatukselle omistuksen ja johtamisen eriyttämisestä. Tällöin ajatuksena on, että osakkeenomistajat toimivat omistajina ja varsinainen yhtiön johtaminen on jätetty hallituksen ja toimitusjohtajan tehtäväksi.²²² Näin ei kuitenkaan ole selvitystilassa olevassa yhtiössä, jossa hallituksen ja toimitusjohtajan korvaavat selvitysmiehet. Puretuista yhtiöistä puuttuvat sekä hallitus ja toimitusjohtaja että selvitysmiehet ja päätösvalta asioissa on yhtiökokouksella. Täten voidaan katsoa, että vastuu osasta hallituksen ja toimitusjohtajan toimivaltaan kuuluvista asioista siirtyy osakkeenomistajille. Lisäksi osakkeenomistajilla on myös puretuissa osakeyhtiöissä ja selvitystilassa olevissa yhtiöissä velvollisuus noudattaa osakeyhtiölakia sekä yhtiöjärjestyä.

Kuten aiemmin kappaleessa 2.1.3 todettiin, yhtiöllä on selvitystilassa ollessaan velvollisuus ottaa huomioon yhtiön tunnetut velkojat. Selvitystilassa tapahtuvaista yhtiöorganien muutoksista johtuen, käytännössä tämä vastuu on osakkeenomistajilla. Jos osakkeenomistaja osallistuu yhtiökokoukseen, jossa käsitellään lopputilitystä, hänellä on velvollisuus kykynsä ja tietämyksensä mukaisesti huolehtia

²¹⁹ Toiviainen 2002, s. 23-24. Toiviainen katsoo, että esittämänsä tulkinta johtaa käytännössä suurten aktiivisten institutionaalisten sijoittajien kuten julkisyhteisöjen sekä rahoitus- ja vakuutuslaitosten osakasvallan arvioimiseen varsin aktiivisen "toimijan" lähtökohdasta, sillä ne ovat yleensä aktiivisesti mukana yhtiökokouksessa ja niillä on asiantuntemukseen perustuvat mahdollisuudet ja kyky saada tietoja yhtiöstä ja arvioida esimerkiksi sen tilinpäätöksen sisältöä ja merkitystä. Osakkeenomistajan lojaliteettivelvollisuuden sisällöstä ks. *Mansikkamäki* Edilex 2009, s. 68–76.

²²⁰ *Mansikkamäki* Edilex 2009, s. 73.

²²¹ *Mähönen - Villa* 2006, s. 143.

²²² *Savela* 2015, s. 205.

siitä, että yhtiön asioiden hoitaminen ja päätöksenteko tapahtuvat voimassa olevan oikeuden ja yhtiöjärjestyksen mukaisesti sekä erityisesti siten, ettei päätöksillä yritetä välttää velkojen maksamista. Tämän vuoksi katsonkin, että puretuissa osakeyhtiöissä osakkeenomistajilla on erityinen lojaliteettivelvollisuus yhtiön purkautuessa yhtiön tunnettuja velkoja kohtaan. Osakkeenomistajilla ei kuitenkaan olisi lojaliteettivelvollisuutta yhtiön tuntemattomia velkoja kohtaan. Vastuu tuntemattomien velkojen tiedoksi saattamisella yhtiön tietoon säilyisi edelleen velkojilla.²²³

Tämä vastuun siirtyminen osakkeenomistajille tukee tulkintaa siitä, ettei osakkeenomistajalla ole samanlaista oikeutta pysyä passiivisena selvitystilassa olevassa osakeyhtiössä tai puretussa osakeyhtiössä kuin toiminnassa olevassa yhtiössä. Erityisesti tilanteissa, joissa lopputilityksessä tiettyä tunnettua velkaa ei ole otettu huomioon, olisi osakkeenomistajalla velvollisuus hylätä lopputilitys ja vaatia lopputilitystä muutettavaksi. Näin ollen myös passiivisuus täyttäisi myötävaikuttamisen tunnusmerkistön. Puretun ja selvitystilassa olevan osakeyhtiön osakkeenomistajan vastuu eroaisikin toiminnassa olevan osakeyhtiön osakkeenomistajan vastuusta siten, ettei osakkeenomistajalla ole oikeutta pysyä passiivisena. Tätä tulkintaa tukee myös korkeimman oikeuden ratkaisu *KKO 2016:26*, jossa korkein oikeus antoi painoarvoa sille, että osakkeenomistaja oli pysynyt passiivisena eikä ollut käyttänyt oikeuttaan tulla väliin oikeudenkäynnissä, jossa vastaajana oleva yhtiö oli purettu.²²⁴

Jotta osakkeenomistajan vastuusta ei tulisi liian ankara, tulee osakkeenomistajan vastuun arvioinnissa ottaa huomioon osakkeenomistajan asema yhtiössä. Erilaisilta osakkeenomistajilta voidaan vaatia eriasteista lojaalisuutta yhtiötä ja toisia osakkeenomistajia kohtaan. Näin ollen muun kuin tahallisen laiminlyönnin osalta olisi kiinnitettävä huomiota osakkeenomistajan asemaan.

Osakkaan tuottamusta tulisi arvioida objektiivisen mittapuun mukaan, kuten tehdään myös toiminnassa olevan osakeyhtiön osakkeenomistajien tuottamusta arvioitaessa. Objektiivisen arvioinnin mukaan henkilö on käyttäytynyt moitittavalla tavalla, jos hän on toiminut toisin kuin mitä hänen asemassaan olevalta henkilöltä voidaan yleensä edellyttää. Pienosakkaan vahingonkorvausvastuu ei siten käytännössä juuri milloinkaan voine aktualisoitua riippumatta siitä, onko passiivisuudesta johtuvan vastuun syntymisen muodollisena kriteerinä ollut tuottamus. Vastuun

²²³ Huomattavaa on, että tietyissä tilanteissa purkamisen yhteydessä voivat tulla kyseeseen myös veronkiertoa koskevat säännöt, jos purkamista on käytetty hyväksi verojen kiertämistarkoituksessa, ks. *Weckström DL 2004*, s. 460-465.

²²⁴ Toisaalta oikeuskirjallisuudessa on esitetty, että mikäli osakkeenomistajalla olisi velvollisuus osallistua yhtiökokouksiin tai muita erityisiä toimimisvelvollisuuksia, vaikeutuisi osakesijoitusten hajauttaminen useisiin yhtiöihin. Tämä aiheuttaisi sen, että pienet osakesijoitukset tulisivat kustannusten vuoksi kannattamattomiksi, minkä vuoksi olisi perusteltua sallia osakkaiden täydellinen passiivisuus, *Savela 2015*, s. 205.

arviointi on toisenlainen kuitenkin silloin, kun kyseessä on emoyhtiö tai muu osakkeenomistajaa, joka käyttää aktiivisesti yhtiössä määräysvaltaa.

Osakeyhtiöoikeudelliseen vahingonkorvausvastuuseen liittyvät vastuunrajoitukset ja tuottamuksen arvioinnille annettu suuri merkitys aiheuttavat helposti sen, että useimmiten osakkeenomistaja–saattaminen vastuuseen yhtiön velkojia kohtaan on vaikeaa. Tämä on erityisen ongelmallista selvitystilassa olevissa yhtiöissä, joissa yhtiön aikaisempi johto on korvautunut selvitysmiehillä ja ainoana pysyvänä toimielimenä on yhtiökokous. Tämän vuoksi tulisi myös arvioida mahdollisuuksia korjata tilannetta tarkistamalla osakeyhtiölainsäädäntöä.²²⁵

Norjan osakeyhtiölain (lov om aksjeselskaper 44/1997) 17 luvun 1 §:n mukaan yhtiöllä, osakkeenomistajalla ja muilla on oikeus korvaukseen vahingosta, jonka yhtiön johto toimeensa tahallisesti tai huolimattomuudesta on niille aiheuttanut. Norjassa kyseistä pykälää on tulkittu siten, että sellainen hallituksen jäsen, joka yhtiön nimissä on tehnyt sopimuksen tietoisena siitä, ettei yhtiö kykene täyttämään sopimuksen mukaisia velvoitteitaan, voi joutua korvausvastuuseen yhtiön sopimuskumppaniin nähden.²²⁶ Ensisijainen vastuu on kuitenkin yhtiöllä itsellään.²²⁷ Tämä samalainen logiikkaa voitaisiin ottaa käyttöön myös Suomessa koskien osakkeenomistajan vastuuta selvitystilassa olevassa tai puretussa osakeyhtiössä. Tällöin yhtiöllä, osakkeenomistajalla ja muilla olisi oikeus korvaukseen vahingosta, jonka osakkeenomistaja toimeensa tahallisesti tai huolimattomuudesta yhtiön ollessa selvitystilassa on heille aiheuttanut.²²⁸

Muutos ei merkitsisi kajoamista osakeyhtiöoikeudelliseen rajoitetun vastuun periaatteeseen ja kuten aiemmin kappaleessa 3.2. on todettu, voidaan selvitystilassa olevissa ja puretuissa osakeyhtiöissä tietyissä tilanteissa poiketa tästä periaatteesta. Mahdollisista rikkomuksistaan olisi edelleen vastuussa pääsääntöisesti yhtiö itse, ja osakkeenomistajien vastuu tulisi kysymykseen vain heidän oman tahallisen tai huolimattoman toimintansa seurauksena silloin, jos korvausta ei saataisi yhtiöltä esimerkiksi sen maksukyvyttömyyden vuoksi. Muutos selkeyttäisi osakkeenomistajan vastuuta selvitystilassa olevissa ja puretuissa yhtiöissä. Muutos toisi myös OYL lähemmäksi aiemmin käsiteltyä mallia osakeyhtiöstä sopimusverkkona. Sopimusverkkomallissa osakeyhtiö nähtiin markkinapaikkana, jossa yhtiön eri etutahot kuten osakkeenomistajat, johtajat ja velkojat kohtaavat ja osakeyhtiön oikeushenkilöllisyys nähtiin vain apuvälineenä, joka mahdollistaa vaihdantakustannusten vähentämisen sekä eri henkilöiden yhteenliittymisen ja esiintymisen yhden

²²⁵ Ks. *Laine* DL 2011, s. 174–175.

²²⁶ *Bråthen* 2008, s. 160.

²²⁷ *Dotevall* 2008, s. 248.

²²⁸ *Laine* on ehdottanut samanlaista sääntelyä koskemaan osakeyhtiön hallituksen jäsenten vastuuta, ks. *Laine* DL 2011, s. 175–176.

toimijan nimissä.²²⁹ Muutos sopisi erityisen hyvin purettuihin osakeyhtiöihin, sillä kuten kappaleessa 2.2.3 todettiin sopimusverkkomalli sopi erittäin hyvin selittämään puretun osakeyhtiön luonnetta.

²²⁹ *Laine DL 2011, s.175-176.*

4.2 Vastuun samastus puretuissa osakeyhtiöissä

Osakkeenomistajan vastuu voi myös aktualisoitua muutenkin kuin osakeyhtiölain perusteella. Osakeyhtiöoikeudessa vastuun samastumisella²³⁰ tarkoitetaan sitä, että osakeyhtiön osakkaat voivat joutua vastaamaan yhtiön velvoitteista esimerkiksi yhtiön aiheuttamasta vahingosta ulkopuoliselle ilman nimenomaista säännöstä taikka sitoumusta. Vastuun samastuksessa poiketaan osakeyhtiön ja sen osakkeenomistajan oikeudellisesta erillisyydestä. Samastumisessa on kyse tilanteesta, jossa vastuuta koskevaa, välittömästi sovellettavaa säännöstä ei laissa ole.²³¹ Samastaminen tulee yleensä kysymykseen tilanteissa, joissa yhtiöllä on yksi luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö omistajana, mutta teoreettisesti se voi tulla myös kyseeseen yhtiöissä, joilla on useampi osakkeenomistaja.²³²

Samastamisella ei tarkoiteta sitä, että yhtiö lakkaisi olemasta vaan sillä tarkoitetaan yhtiön ja osakkeenomistajan välisen oikeussuhteen sisällön ja siitä johtuvien oikeusvaikutusten muuttumista.²³³ Tällöin kyseessä on niin sanottu suora vastuun samastaminen, jolloin problematiikka koskee henkilösuhdetta velkoja, osakkeenomistaja tai muu etutaho. Oikeuskirjallisuudessa on esiintynyt erimielisyyttä siitä, onko korkein oikeus hyväksynyt vastuun samastuksen ja sen ratkaisuja onkin tulkittu eri tavalla.²³⁴ Samastuksen voidaan katsoa olevan käsillä myös silloin, kun sanktioita määrittäessä tytäryhtiön toiminnan laajuuteen huomioidaan myös konsernin tilanne.²³⁵

Tapauksessa *KKO 2014:20* katsottiin, että yhteisösakkoa määrittäessä voidaan ottaa huomioon konsernisuhde siten kuin sen voidaan arvioida vaikuttavan tytäryhtiön todelliseen taloudelliseen asemaan. Vaikutukselta tulee kuitenkin edellyttää, että se on konkreettisesti osoitettavissa. Pelkän

²³⁰ Ruotsissa vastuun samastuksesta käytetään termiä ”ansvarsgenombrott”. Isossa-Britanniassa samastuksesta käytetään termiä ”lifting the veil” ja Yhdysvalloissa ”piercing the corporate veil”, *Kaisanlahti* 1996, s. 233.

²³¹ *Moberg* 1998, s. 51; *Villa* 2002, s. 630; *Kolehmainen* LM 2009, s. 601–602. *Savela* 2015, s. 406. Immonen ja Nuolimaa toteavat, että osakkeenomistajan poikkeuksellinen vastuu syntyy sen perusteella, että toiminnassa rikotaan oikeusjärjestyksen keskeistä, kirjoittamatonta periaatetta, oikeuden väärinkäytön kieltoa: emoyhtiö kiertää määräysvallassaan olevassa toiminnassa velvoitteitaan kanavoimalla muodollisen vastuun tytäryhtiölle, *Immonen – Nuolimaa* 2017, s. 12. Laissa voidaan myös säätää toisin. Esimerkiksi laki ympäristövahinkojen korvaamisesta (737/1994) 7 §:n 1 momentin 2 kohta sisältää poikkeuksen osakkaiden rajoitetusta vastuusta. Kyseisen kohdan mukaan se, joka on rinnastettavissa toiminnan harjoittajaan, on vastuussa toiminnan aiheuttamista ympäristövahinkojen korvaamisesta annetun lain 7 §:n 2 momentin mukaan rinnastumista arvioitaessa on otettava huomioon henkilön määräysvalta, hänen taloudelliset suhteensa toiminnan harjoittajaan ja hänen toiminnasta tavoittelemansa taloudellinen etu.

²³² *Bergkamp – Pak* Maastricht Journal of European and Comparative Law 2001, s. 173.

²³³ *Villa* 2002, s. 632. Vastuun samastaminen vahvistaa aina velkojansuojaa, sillä samastus lisää vastuullisten lukumäärää ja antaa siten lisäsuojaa velkojalle velallisyhtiön maksukyvyttömyyttä vastaan.

²³⁴ *Kolehmainen* LM 2009, s. 602. Ks. *Huhtamäki* DL 1999, s. 144, jossa Huhtamäki esittää, että vastuun suora samastaminen on tapahtunut tapauksissa *KKO 1963 II 27*, *KKO 1966 II 95*, *KKO 1991:186* ja *KKO 1996:2*. Kaksi ensimmäistä ratkaisua ovat ns. grynderitapauksia. Niissä vastuun voi ajatella perustuvan yhteiseen lukuun toimimiseen, jonka saatetaan katsoa synnyttävän yhteisvastuun tästä toiminnasta. Vuoden 1991 tapauksessa kysymys näyttäisi olevan siitä, että työnantaja oli sitoutunut vastuuseen perustamansa eläkesäätiön toimivuudesta. Yhtiötä ja eläkesäätiötä ei samastettu, vaan vastuu perustui työnantajan lupaukseen, että sen työntekijät tulevat saamaan säätiön sääntöjen mukaiset eläkkeet.

²³⁵ *Savela* 2015, s. 404-405.

konsernisuhteen sellaisenaan ei katsottu täyttävän tätä edellytystä. Tapauksessa emoyhtiölle annettuja konserniavustuksia jätettiin huomioimatta yhtiön kuluina ja lisättiin yhtiön varallisuuteen.

Lähtökohtaisesti vastuun samastus -tilanteet koskevat osakeyhtiöitä, jotka ovat aktiivisessa toiminnassa. Vastuun samastusta koskeva oikeuskäytäntö ei kuitenkaan ota kantaa siihen, etteikö vastuun samastus voisi tulla kyseeseen myös puretussa osakeyhtiössä. Samastuksen mahdollisuuden ulottamista myös purettuihin osakeyhtiöihin tukee se, että jos osakeyhtiölain 22 luvun sääntöjen katsotaan soveltuvan myös puretun osakeyhtiön osakkeenomistajaan, tulee myös muun vahingonkorvausvastuun langettavan sääntelyn olla samanlaista, ellei puretun osakeyhtiön luonne tai tarkoitus estä tätä.

Vastuun samastusta on perusteltu velkojansuojan tarpeella. Vastuun samastusta koskevaan doktriiniin on Suomessa suhtauduttu yhtiöoikeudellisista lähtökohdista pidättäytyvästi.²³⁶ Vastuun samastaminen on ollut monissa maissa jo pitkään tärkeä keino estää osakeyhtiömuodon väärinkäyttö.²³⁷ Yhtiömuodon väärinkäytön kieltoa onkin pohjoismaissa pidetty keskeisimpänä samastamisen elementtinä.²³⁸ Suomen ja muiden pohjoismaiden oikeuskäytännössä tämä ilmiö on varsinkin aiemmin ollut vähemmän esillä. Yhtiöidentiteetin murtamisen on katsottu edellyttävän ensinnäkin sitä, että osakkeenomistaja omistaa kaikki tai lähes kaikki osakeyhtiön osakkeet. Lisäedellytyksenä on ollut, että yhtiötä käytetään eräänlaisena julkisivuna määräävän omistajan omien tarkoituksien saavuttamisessa.²³⁹ *Tammi-Salmisen* mukaan samastaminen edellyttääkin nimenomaan sitä, että määräävä osakkeenomistaja on toiminut moitittavalla tavalla yhtiön ulkopuolisiin nähden.²⁴⁰ Samastusta koskevat tilanteet nousevat esille erityisesti silloin, kun erillistä oikeussubjektia on käytetty tarkoituksensa vastaisella tavalla niin, että osakeyhtiömuoto on ollut keino kiertää osakkaan tai emoyhtiön vastuuta.²⁴¹ Tällöin yhtiön erillinen oikeussubjektius on voitu sivuuttaa ja yhtiötä sekä sen määräävää osakkeenomistajaa on pidetty samana oikeussubjektina tietyn normiston kannalta.²⁴²

²³⁶ *Huttunen* 1996, s. 6-7; *Villa* 2002, s. 630. Vrt. *Mäntysaari* 2002, s. 50, joka on todennut, ettei Suomessa tarvita erillistä samastusoppia, sillä mahdollisiin väärinkäyttötilanteisiin voidaan puuttua osakeyhtiölain nimenomaisten säännösten ja muun lainsäädännön perusteella.

²³⁷ *Kolehmainen* LM 2009, s. 601.

²³⁸ *Huhtamäki* DL 1999, s. 147.

²³⁹ *Kolehmainen* LM 2009, s. 601. Ks. myös *Tammi-Salminen* 2001, s. 292, jossa hän katsoo myös, että pelkkämääräysvalta yhtiössä ei riittäisi, vaan edellytyksenä olisi, että kyseistä määräysvaltaa olisi käytetty ulkopuolisiin nähden epälojaalilla tavalla.

²⁴⁰ *Tammi-Salminen* 2001, s. 292.

²⁴¹ *Tammi-Salminen* 2001, s. 290, joka toteaa myös, että vaikka tällöinkin olisi pyritty tuotannon ja vaihdannan edistämiseen, se ei ole tapahtunut tavalla, joka toteuttaa rehellisen vaihdannan kriteerejä. Tällöin menettelyn päämääränä on ollut vain oman edun tavoittelu toisten intressien loukkaamisen kustannuksella.

²⁴² *Kolehmainen* LM 2009, s. 601.

Vastuun samastamista on perusteltu sillä, että osakeyhtiölain tarjoama pääoman pysyvyys ja vähimmäispääomavaatimukset eivät anna riittävästi suojaa velkojalle, varsinkaan vahingonkorvausvelkojalle. Osakkaan vastuun rajoittamista yhtiöön sijoitettuun pääomaan ei kuitenkaan ole murrettu edes konserneissa. Rajoitettu vastuu on eräs osakeyhtiön johtavista periaatteista ja juuri siihen voidaan katsoa perustuvan osakeyhtiön pääoman hankinnan tehokkuuden.²⁴³ Osakeyhtiöoikeuden selvä lähtökohta on, etteivät osakeyhtiön osakkeenomistajat ole vastuussa yhtiön velvoitteista. Täysin poikkeuksettomasti tästä vastuun erillisyydestä ei pidetä kiinni. Oikeuskirjallisuudessa onkin usein suhtauduttu varsin myönteisesti vastuun samastukseen.²⁴⁴

Villa on todennut, että konsernisuhteessa vastuun samastukseen voidaan suhtautua sallivammin, jos toisella yhtiöllä on ehdoton määräysvalta toisessa yhtiössä. Tällöin se voi vaikuttaa toisen yrityksen päätöksentekoon sekä siihen, kuinka riskialtista toimintaa esimerkiksi ulkomaisessa tytäryhtiössä harjoitetaan. Määräysvalta myös mahdollistaa tytäryrityksen valvonnan ja tiedonsaannin. Sitä vastoin mahdollisella vahingonkärsijällä ei ole keinoa vaikuttaa kummankaan yrityksen toimintaan. *Villa* ei kuitenkaan ota kantaa siihen, muuttuisiko tilanne, jos emoyhtiön tilalla olisikin luonnollinen henkilö. Määräysvallan ja valvonnan kohdentumisen johdosta emoyhtiö on paremmassa asemassa mahdollisen vahingon ehkäisemiseksi kuin vahingonkorvausvelkoja. Tästä johtuen voidaan ajatella, että emoyhtiön tulisi olla vastuussa tytäryhtiönsä aiheuttamasta vahingosta. Vastuu ei ulottuisi emoyhtiön osakkaisiin, jotka voisivat edelleen tukeutua osakkaan vastuun rajoittamiseen sijoitettuun pääomaan. Tämä koskisi myös tytäryhtiöön sijoittanutta vähemmistöosakasta, jonka riskin tulisi myös rajoittua sijoitettuun pääomaan.²⁴⁵

Maailmalla tuomioistuimet ovat yksittäisissä tapauksissa poikenneet osakeyhtiön ja sen osakkaiden erillisyyden periaatteesta²⁴⁶. Tällöin perusteina on esitetty samastumiseen päätyneitä ratkaisuja julkisella edulla, omistusrajoitusten kiertämisellä, petosten tekemisen ja velvollisuuksien välttämällä tai yhtiön toiminnalla pelkästään omistajien varojen hoitajana tai konsernisuhteessa emoyhtiön intressissä liiketoimintariskin ottajana.²⁴⁷ Samastamisen mahdollistavina syinä emoyhtiösuhteessa voidaan pitää rajoitetun vastuun väärinkäyttämistä, tytäryhtiön toimimista pelkästään emoyhtiön intressissä, tytäryhtiön alikapitalisointia tai osakeyhtiömuodon muuta

²⁴³ *Villa* 2002, s. 631, joka katsoo, että vahingonkorvausvelkoja on siitä huonommassa asemassa, että hänellä ei juuri ole käytössään sopimiseen perustuvia riskinhallintakeinoja, vaan hän jää osakeyhtiölain antaman velkojan suojan varaan.

²⁴⁴ *Kolehmainen LM* 2009, s. 601. Myönteisestä suhtautumisesta vastuun samastukseen ks. *Tammi-Salminen* 2001, s. 290, *Huhtamäki DL* 1999, s. 142 ja *Mähönen – Villa* 2015, s. 405-412. Vrt. *Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho* 2007, s. 14–15, *Savela, Ari* 2015, s. 415-416 ja *Huttunen* 1996, s. 36-39, jotka ovat suhtautuneet varauksellisemmin vastuun samastukseen.

²⁴⁵ *Villa* 2002, s. 631.

²⁴⁶ Ks. *Prest v. Petrodell Resources Limited and others* ja *VTB Capital plc v Nutritek International Corp and Others*.

²⁴⁷ Ks. *Gower ym.* 1979, s. 126-128.

väärinkäyttämistä.²⁴⁸ Tuomioistuimet ovat kuitenkin olleet pidättyväisempiä vastuun samastusta kohtaan silloin, kun osakkeenomistajana on ollut luonnollinen henkilö. Samastukseen on kuitenkin suhtauduttu tällöinkin positiivisemmin silloin, kun taustalla on ollut petos tai muuta väärinkäyttöä.²⁴⁹

Myös Suomessa samastuksen edellytykseksi on asetettu kriteereitä.

Tapauksessa *KKO 1996:2* osakeyhtiön katsottiin olevan vastuussa samaan yritysyhmään kuuluvan kommandiittiyhtiön palkkaturvaveloista, kun osakeyhtiö jatkoi kommandiittiyhtiön aloittamaa liiketoimintaa samassa määräysvallassa. Korkein oikeus katsoi, että järjestelyn yhtenä ilmeisenä tarkoituksena oli työntekijöiden suojaksi säädetyn palkkaturvan hyväksikäyttö.

Tapauksessa *KKO 1989, T: 224013* emoyhtiö omisti tytäryhtiön lähes koko osakekannan ja käytännössä hoiti kaikki tytäryhtiön asiat siten, että tytäryhtiöllä ei ollut kirjanpidossaan edes rahatilejä. Kanteella palautettavaksi vaadittua suoritusta tytäryhtiö oli käyttänyt muun muassa emoyhtiön tytäryhtiöltä olevan saatavan maksamiseen. Näistä varsin raskauttavista olosuhteista huolimatta korkein oikeus ei hyväksynyt vastuun samastusta, sillä se katsoi, että tytäryhtiö oli käyttänyt saamansa varat lailliseen tarkoitukseen ja saatava oli perustunut kiinteistöihin kiinnitettyjen velkojen korkojen ja lyhennysten suorittamiseen tytäryhtiön puolesta.

Tapauksessa *KKO 2015:17*²⁵⁰ vastuun samastus hyväksyttiin. Suomalaisen osakeyhtiön katsottiin harjoittavan osaa liiketoiminnastaan virolaisen rajavastuuyhtiön kautta, ja näin välttäneen Suomessa perittäviä tekijänoikeuslain (404/1961) 26 a §:n 1 momentissa tarkoitettuja hyvitysmaksuja. Yhtiöiden omistus- ja määräysvaltasuhteet huomioon ottaen toiminnan järjestelyn keskeisenä perusteena katsottiin olleen lakisääteisen velvoitteen välttäminen. Tämän vuoksi suomalainen osakeyhtiö tuomittiin vastuun samastuksen perusteella yhteisvastuulliseksi hyvitysmaksuista yhdessä virolaisen yhtiön kanssa. Vastuuseen joutunut yhtiö omisti suurimman osan tarkastelun kohteena olleesta ajasta suoraan vain 29 % yhtiön osakkeista, mutta molemmat yhtiöt olivat saman yksityishenkilön määräysvallassa.

Korkein oikeus katsoi samastusta arvioitaessa otettavaksi huomioon esimerkiksi: onko kyse sopimuksen ulkopuolisesta tai lakisääteisestä velvoitteesta, onko yhtiö hallinnollisesti tai taloudellisesti itsenäinen suhteessa omistajiinsa, onko kyse tosiasiallisesti emoyhtiön harjoittamasta toiminnasta ja onko omistaja menettelyt moitittavasti tai epälojaalisti ulkopuolisiin nähden yhtiötä perustaessaan tai sitä käyttäessään ja onko menettelyllä tarkoitettu vahingoittaa velkojia. Korkein

²⁴⁸ Villa 2002, s. 632. Samastuksen perustavista syistä ks. myös Bergkamp – Pak Maastricht Journal of European and Comparative Law 2001, s. 174–179; Laine DL 2011, s. 169–172.

²⁴⁹ Gower ym. 1979, s. 137.

²⁵⁰ Vaikka tapauksessa oli kyse virolaisen rajavastuuyhtiön vastuun samastamisesta, perustelut on kirjoitettu lähtien siitä, että samastettava yhtiö olisi ollut suomalainen osakeyhtiö. Näin ollen sitä voidaan käyttää oikeuslähteenä myös OYL:n osalta.

oikeus totesi kuitenkin, ettei mikään yksittäinen seikka voi perustaa samastusta, vaan se perustuu kokonaisarvioon.

Savela on kritisoinut korkeimman oikeuden ratkaisua *KKO 2015:17* ja sen perusteluita. Yleensä vastuun samastus on perustettu nimenomaan siihen, että yhtiömuotoa on käytetty sopimattomasti, minkä yhtenä osoituksena on ollut heikko pääomatilanne. Sen sijaan korkeimman oikeuden tapauksessa samastus perustettiin keskeisesti harjoitetun toiminnan luonteeseen. Savelan mukaan tulisikin erottaa selvästi se, onko toiminnan harjoittamisella ulkomailta käsin yritetty kiertää Suomen lakia vai, onko yhtiömuodon valinnalla yritetty välttää lain kiertämisestä mahdollisesti aiheutuvia seuraamuksia. Jälkimmäistä korkein oikeus ei perustellut millään tavoin. *Savela* nosti esille myös sen, että koska vastuun samastus on vastoin OYL 1 luvun 2 §:n 2 momentin sanamuodon tulkintaa, vastuun samastus ei ole mahdollinen kevyin perustein. Korkein oikeus ei kuitenkaan perustellut mitenkään sitä, mistä sille syntyi oikeus poiketa lainsäädännön nimenomaisesta määräyksestä. Korkein oikeus antoi ratkaisussaan paljon painoarvoa myös sille, että se katsoi virolaisen yhtiön olleen täysin epäitsenäinen suhteessa suomalaiseen osakeyhtiöön. Savelan mukaan pelkän määräysvallan on vaikea nähdä osoittavan lakisääteisen velvoitteen kiertämistä, sillä lainsäädäntö nimenomaan mahdollistaa yhden yhtiön perustamisen rajoitetulla vastuulla.²⁵¹

Myös pohjoismaisessa oikeuskäytännössä²⁵² vastuun samastus on hyväksytty joissakin erityisissä tapauksissa.

Ruotsissa tapauksessa *NJA 1947 s. 647*²⁵³ neljä osakeyhtiötä ja kaupunki, jotka kaikki omistivat joen varrella sijaitsevan voimalaitoksen, perustivat yhdessä osakeyhtiön, jonka tarkoituksena oli padon hankkiminen ja säännöstelymahdollisuuksien hyödyntäminen osakkeenomistajien toiminnassa. Osakkeenomistajat maksoivat padon hoitamisesta aiheutuneet kustannukset. Myöhemmin säännöstely aiheutti vahinkoa kevättulvien aikaan ulkopuolisten maaomaisuudelle. Yhtiöön suunnattu vahingonkorvausvaade ylitti yhtiön maksukyvyn ja se asetettiin konkurssiin. Maanomistaja vaati korvausta suoraan osakkeenomistajilta. Korkein oikeus velvoitti osakkeenomistajat korvaamaan aiheutuneen vahingon. Vastuun perusti kolme seikkaa: 1) yhtiöllä ei ollut omaa liiketaloudellista tarkoitusta, 2) yhtiöllä ei ollut omaa hallintoa ja 3) yhtiö oli alikapitalisoitu suhteessa sen harjoittamaan toimintaan.

²⁵¹ *Savela* 2015, s. 410–411.

²⁵² Pohjoismaisesta tutkimuksesta koskien vastuun samastusta ks. *Huttunen* 1996, s. 7-18 sekä *Villa* LM 2015, s. 537-539.

²⁵³ Vaikka kyseinen tapaus on vanha, voidaan sitä käyttää oikeuslähteenä vielä hyväksi, sillä kyseistä tapausta on pidetty Ruotsissa johtavana samastustapauksena. Ruotsin uusin osakeyhtiölaki (2005:551) ei tuonut myöskään muutosta Ruotsin oikeustilaan, sillä lakiin ei otettu nimenomaisia samastusta koskevia säännöksiä, vaan vastuun samastusta koskevat säännöt ovat edelleen samastuksen hyväksyvän oikeuskäytännön varassa, ks. *Villa* LM 2015, s. 537.

Ruotsin korkeimman oikeuden tapauksessa *NJA 2014 s. 877* pöytälaatikkoyhtiö hankki konkurssipesästä korvaussaatavaa koskevan oikeudenkäynnin. Samojen omistajien aiemman yhtiön konkurssipesä oli nostanut vahingonkorvauskanteen veroneuvonantajaansa kohtaan. Yhtiö hävisi oikeudenkäynnin käräjäoikeudessa ja tuomittiin maksamaan veroneuvonantajalle oikeudenkäyntikuluja yli 3 miljoonaa kruunua. Yhtiöllä ei ollut varaa maksaa näitä ja se asetettiin konkurssiin. Veroneuvonantaja ei saanut kulujaan miltään osin korvattua. Veroneuvonantaja haastoi tämän jälkeen pöytälaatikkoyhtiön omistajat oikeuteen ja vaati heitä henkilökohtaisesti vastuuseen saatavasta. Omistajat tuomittiin henkilökohtaisesti vastuuseen veroneuvonantajalle aiheutuneista oikeudenkäyntikuluista, sillä Ruotsin korkein oikeus katsoi, että yhtiö oli vain omistajiensa väline ajaa oikeudenkäyntiä rajoitetulla vastuulla ja järjestelyllä yritettiin kiertää oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevaa sääntelyä ja siten välttää sääntelyn tavoittelemia kannustimia ja tasapainoa.

Norjan korkeimman oikeuden tapauksessa *NRt 2010 s. 306* norjalaisen yhtiön ulkomainen emoyhtiö katsottiin vastuulliseksi tytäryhtiön omistaman kiinteistön saasteiden tutkimiskustannuksista. Saastuttamisajasta suurin osa oli ennen konsernisuhteen syntymistä fuusion kautta. Tapauksessa käsiteltiin vastuun samastus -argumentointia, mutta se ratkaistiin lopulta ympäristölainsäädännön tulkinnalla. Korkein oikeus korosti, että kyse oli emoyhtiön vastuusta eikä osakkeenomistajien vastuusta yleensä.

Tanskan korkeimman oikeuden tapauksessa *UfR 1997 s. 1642* osakeyhtiöillä A ja B oli sama omistaja ja yhtiöt olivat sopineet keskenään tehtävien jaosta, mutta suhteessa ulkopuolisiin tehtävien jako ei ollut määritettävissä. Yhtiö A hoiti kaiken maksuliikenteen. Yhtiöiden välinen tulonjako ei ollut suhteessa siihen, mikä se olisi ollut riippumattomien yhtiöiden välillä. Tanskan korkein oikeus katsoi, että yhtiö A vastasi yhtiön B veloista tulli- ja verohallitukselle. Korkein oikeus katsoi, että yhtiöiden talous oli merkittävässä määrin yhdistettyä ja toiminnan jako teki yhtiölle A mahdolliseksi kerätä merkittävässä määrin syntyneen voiton, kun taas toisella yhtiöllä oli suuria taloudellisia riskejä. Yhtiöiden omistajana olevaa luonnollista henkilöä ei katsottu vastuulliseksi yhtiöiden velvoitteista, kun hänen henkilökohtaista talouttaan ei ollut yhdistetty yhtiöiden talouteen.

Oikeuskirjallisuudessa on myös esitetty, että emoyhtiön voisi saattaa vastuuseen helpommin kuin muut osakkaat.²⁵⁴ Tällöin on ajateltu, että rajoitettu vastuu suojaa kuitenkin taustalla olevia henkilöosakkaita. Vastuun samastusta suhteessa emoyhtiöönkin on tosin myös arvosteltu. Pelkästään asema emoyhtiönä ei ole riittävä peruste vastuun samastukselle.²⁵⁵ Vastuun samastus suhteessa

²⁵⁴ *af Schultén* 2003, s. 10.

²⁵⁵ ks. esimerkiksi *NRt 1996 s. 672*, jossa Norjan korkein oikeus katsoi, että yksin se, että yhtiö on toisen yhtiön tytäryhtiö, ei voi perustaa vastuun samastusta.

sopimusvelkojaan on huomattavasti vaikeammin perusteltavissa kuin suhteessa ei-sopimusvelkojiin. Henkilön, joka tekee sopimuksen osakeyhtiön kanssa, on varsin vaikea väittää, ettei hän tiennyt osakkaiden rajoitetusta vastuusta. Tällöin hän on väkisinkin tullut hyväksyneeksi osakkaiden rajoitetun vastuun sopimuksen tehdessään.²⁵⁶

Ruotsin korkeimman oikeuden tapauksessa *NJA 2014 s. 877* korostettiin sitä, että ei-vapaaehtoiset velkojat ovat eri asemassa kuin yhtiön kanssa oikeustoimia vapaaehtoisesti tekevät tahot. Ne, jotka vapaaehtoisesti ryhtyvät oikeussuhteeseen yhtiön kanssa, voivat säännönmukaisesti arvioida yhtiön asemaa. Tällöin osakeyhtiöoikeudelliset säännökset on katsottava turvaavan riittävän oikeussuojan.

Norjan korkeimman oikeuden tapauksessa *NRt 1996 s. 742* omistajien rajoitettu vastuu säilyi. Kun tytäryhtiö otti lainaa rahoituslaitoksesta, oli kaikille selvää, että velallisena oli tytäryhtiö eikä emoyhtiö. Oli myös selvää, että toiminta oli riskialtista. Norjan korkeimman oikeuden kannan esittänyt tuomari lausui, ettei voinut nähdä mitenkään kohtuuttomaksi, että rajoitettu vastuu säilytetään tässä suhteessa.

Suhtaudun kriittisesti siihen, että vastuun samastus olisi mahdollista myös yhtiön purkamisen jälkeen. Katson, että puretuissa osakeyhtiöissä velkojansuojan tarve on alempi kuin toiminnassa olevissa osakeyhtiöissä. Tämä johtuu siitä, että lähtökohtaisesti osakeyhtiötä ei voida purkaa ennen kuin velkojille on maksettu heidän saatavansa takaisin. Täten velkojansuoja ei edellytä vastuun samastuksen mahdollisuutta puretuissa osakeyhtiöissä.

Samastusperusteiden jääminen epämääräiseksi johtaa siihen, että vain samastusoppiin perustuvan vaatimuksen esittäminen on äärimmäisen riskialtista, jolloin se ei muodosta tehokasta oikeussuojakeinoa velkojille. Oikeuskirjallisuudessa hahmotellut samastamisperusteet eivät muodosta myöskään sellaista eheää ja vakuuttavaa teoreettista perustaa, jota voitaisiin soveltaa aukottomasti yksittäisen yhtiöoikeudellisen järjestelyn keinotekoisuuden arviointiin. Tällöin samastuksen hyväksyminen myös puretuissa osakeyhtiöissä olisi omiaan luomaan epävarmuutta markkinoille.²⁵⁷

Velkojansuoja voi kuitenkin vaatia samastuksen mahdollisuutta myös purkamisen jälkeen ja yhtiön ollessa selvitystilassa, tilanteissa, joissa purkamista tai selvitystilaa on käytetty tarkoituksensa vastaisella tavalla niin, että menettely on ollut keino kiertää osakkaan tai emoyhtiön vastuuta. Samastamisen mahdollistavina syinä voidaan pitää rajoitetun vastuun väärinkäyttämistä, selvitystilan

²⁵⁶ *Savela* 2015, s. 414.

²⁵⁷ *Laine* DL 2011, s. 172.

käyttämistä pelkästään osakkeenomistajien intressissä tai purkamismenettelyn muuta väärinkäyttämistä. Samastusta voidaan puoltaa myös silloin, jos julkinen etu sitä vaatii, taustalla on petoksia tai jos purkamisella on yritetty välttää velvollisuuksia velkojia kohtaan tai jos selvitystilassa velkojien etua ei ole otettu huomioon ollenkaan, esimerkiksi jättämällä hakematta julkista haastetta.

Vastuun samastuksen mahdollistaminen olisi perusteltua myös siksi, että selvitystilassa olevassa yhtiössä ja puretussa osakeyhtiössä vastuu yhtiön puolesta tehdyistä toimista ja yhtiössä tehdyistä toimista on osakkeenomistajilla. Kuten aiemmin on todettu, selvitystilassa yhtiön hallitus, toimitusjohtaja ja hallintoneuvosto korvautuvat selvitysmiehellä tai -miehillä. Yhtiökokouksen, jossa osakkeenomistajat käyttävät päätösvaltaa, asema, toiminta ja siihen sovellettavat säännökset eivät muutu silloin, kun yhtiö asetetaan selvitystilaan. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että vastuu yhtiön ja selvitysmiesten tekemien päätösten oikeellisuudesta siirtyy hallitukselta ja toimitusjohtajalta yhtiökokoukselle ja sitä kautta osakkeenomistajille. Näin ollen osakkeenomistajan oikeus pysyä passiivisena on rajoitetumpi selvitystilan aikana kuin yhtiön ollessa toiminnassa, minkä vuoksi vastuun samastuksen myös purkamisen ja selvitystilan aikana tulisi olla mahdollista.

Kuten aiemmin on todettu, tuomioistuimet ovat olleet pidättyväisempiä vastuun samastusta kohtaan silloin, kun osakkeenomistajana on ollut luonnollinen henkilö. Samastukseen on kuitenkin suhtauduttu tällöinkin positiivisemmin silloin, kun taustalla on ollut petos tai muuta väärinkäyttöä. Tämä sama periaate sopii mielestäni myös purettuihin osakeyhtiöihin. Koska selvitystilan aikana vastuu päätösten oikeellisuudesta siirtyy hallitukselta osakkeenomistajille, voidaan esittää kysymys siitä, onko arvioinnissa välttämätöntä ottaa huomioon sitä, onko osakkeenomistaja luonnollinen henkilö vai oikeushenkilö. Katson, ettei tälle ole perusteita, sillä se poikkeaisi sekä toiminnassa olevan yhtiötä koskevista oikeuskäytännössä syntyneistä vastuun samastuksen periaatteista sekä yleisistä osakeyhtiölain 22 luvun säännösten tulkintaa koskevista periaatteista, jonka mukaan osakkeenomistajan vain omistusosuuden suuruudelle ja aktiivisuudelle annetaan merkitystä arvioitaessa osakkeenomistajan vastuuta.

4.3 Tuomion oikeusvoiman vaikutus puretun osakeyhtiön osakkeenomistajan vastuuseen

Myös tuomion oikeusvoima voi vaikuttaa osakkeenomistajan vastuuseen. Oikeusvoimalla tarkoitetaan tuomioistuinratkaisun sisällön myöhemmässä oikeudenkäynnissä ilmenevää sitovaa vaikutusta.²⁵⁸ Tuomio tulee lainvoimaiseksi ja samalla oikeusvoimaiseksi, kun siihen ei ole enää mahdollista hakea muutosta varsinaisin muutoksenhakukeinoin. Tuomion oikeusvoimavaikutusta edellyttävät yhteiskunnan intressissä oleva oikeusrauhan turvaaminen ja yksityisten asianosaisten tarve saada oikeusriitansa lopullisesti ratkaistuksi. Prosessin tarkoitus jäisi toteutumatta, ellei tuomioistuinratkaisu olisi voimassa myös tulevaisuuteen nähden, mikä johtaisi siihen, ettei oikeusriidoilla olisi lainkaan loppua.²⁵⁹

Oikeusvoima voi ilmetä uudessa asianosaisten välisessä oikeudenkäynnissä kahdella eri tavalla, joista käytetään nimityksiä positiivinen ja negatiivinen oikeusvoimavaikutus.²⁶⁰ Näistä yleisempi ja käytännössä merkittävämpi on oikeusvoiman negatiivinen vaikutus, joka estää saman asian tutkimisen uudelleen. Negatiivinen vaikutus on kyseessä silloin, kun asiassa yritetään nostaa uusi, sisällöltään samaksi asiaksi katsottu kanne. Tuomioistuin ei voi ottaa tutkittavaksi tällaista kannetta. Kyseessä on ehdoton prosessinedellytys siten, että tuomioistuimen tulee ottaa aikaisempi tuomio huomioon jo viran puolesta.²⁶¹

Oikeusvoiman positiivinen vaikutus tarkoittaa, että tuomioistuimen tulee asettaa viran puolesta uuden ratkaisun lähtökohdaksi uudessa oikeudenkäynnissä relevantti oikeussuhde, joka on lainvoimaisella tuomiolla ratkaistu aiemmin.²⁶² Jos esimerkiksi saamisen olemassaolo on jo vahvistettu lainvoimaisella vahvistustuomiolla, ei saman saamisen suorittamista koskevassa myöhemmässä oikeudenkäynnissä voida enää menestyksellä kiistää saamisen olemassaoloa.²⁶³

Oikeusvoimalla on myös objektiivinen ulottuvuus. Oikeusvoiman objektiivisella ulottuvuudella tarkoitetaan kysymystä siitä, missä laajuudessa aikaisemman tuomion sisältö tulee sitovaksi uudessa

²⁵⁸ *Männistö* LM 2004, s. 37. Vakiintuneen kannan mukaan oikeusvoima perustuu voimassa olevan oikeuden normiin. Oikeuskirjallisuudessa on kuitenkin esitetty, että siitä huolimatta oikeusvoiman normipohja kirjoitetussa laissa on ohut ja epämääräinen. Oikeudenkäymiskaassa ei esimerkiksi ole oikeusvoimaa nimenomaisesti sääntelevää normia. Siviiliprosessista poiketen rikosprosessissa oikeusvoiman normipohja on vahvempi. Rikosprosessuaalinen negatiivinen oikeusvoimavaikutus eli *ne bis in idem* -periaate on esimerkiksi ilmaistu Suomea velvoittavissa ihmisoikeussopimuksissa. Lainsäädännön vajavaisuudesta johtuen siviiliprosessuaalinen oikeusvoimaoppi perustuu lähinnä oikeuskäytännön kiteyttämään tavanomaiseen oikeuteen, ks. *Männistö* LM 2004, s. 37–39.

²⁵⁹ *Jokela* 2015, s. 572.

²⁶⁰ *Männistö* LM 2004, s. 37.

²⁶¹ *Kaisto* 2005, s. 370. Korkein oikeus on todennut tapauksessaan *KKO 2016:26*, että negatiivista oikeusvoimavaikutusta koskevan käytännön muotoutumiseen ovat vaikuttaneet erityisesti ne näkökohdat, jotka liittyvät lainkäytön taloudellisuuteen ja tehokkuuteen sekä siihen, että kantajan ja vastaajan prosessuaalisten oikeuksien ja velvollisuuksien kesken saavutetaan riittävä tasapaino.

²⁶² *Vähätalo* Edilex 2014, s. 8.

²⁶³ *Jokela* 2015, s. 572.

oikeudenkäynnissä. Vastaus kysymykseen saadaan vertaamalla uuden kanteen sisältöä aikaisempaan kanteeseen. Aikaisemmin annetusta tuomiosta etsitään vastausta kysymykseen, muodostaako aikaisempi tuomio esteen uuden kanteen tutkimiselle. Oikeusvoiman subjektiivinen eli henkilöllinen ulottuvuus kuvaa sitä, keitä henkilöitä tietyn tuomion oikeusvoima sitoo. Pääsääntöisesti oikeusvoima ulottuu ainoastaan asianosaisiin. Näin ollen, jos esimerkiksi A:n ja B:n välillä on ratkaistu omistusoikeutta koskeva riita, ei tuomion oikeusvoima estä C:tä myöhemmin nostamasta A:ta vastaan sellaista kannetta, jossa C katsoo omistusoikeuden kuuluvan itselleen. Tietyissä tilanteissa oikeusvoima kuitenkin ulottuu myös kolmanteen henkilöön.²⁶⁴ Oikeusvoimasta osallisiksi tulevat pääasiallisesti vain tuomiot eli kanteen johdosta annetut lopulliset ratkaisut. Riita-asioissa myös yksipuoliset tuomiot tulevat oikeusvoimaisiksi.²⁶⁵

Korkein oikeus on ottanut kantaa oikeusvoiman vaikutukseen useassa eri tapauksessa.²⁶⁶ Oikeusvoiman positiivista vaikutusta kolmanteen nähden on arvioitu korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä tapauskohtaisesti. Lähtökohtana on ollut, että lainvoimainen tuomio sitoo vain asianosaisia, eikä tuomion oikeusvoima ulotu kolmanteen henkilöön, joka ei ole ollut asianosaisena alkuperäisessä oikeudenkäynnissä.²⁶⁷ Tietyissä tilanteissa, kuten perheoikeudellista oikeussuhdetta koskevissa asioissa, oikeusvoimavaikutuksen on kuitenkin katsottu korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä voivan ulottua myös kolmanteen, alkuperäiseen oikeudenkäyntiin nähden sivulliseen henkilöön.²⁶⁸

Korkein oikeus on tutkinut oikeusvoiman vaikutusta eri yhtiöorganien välillä, muun muassa kommandiittiyhtiön vastuunalaisen yhtiömiehen henkilökohtaista suoritusvelvollisuutta koskevissa ratkaisuisaan *KKO 1992:57* ja *KKO 1992:58*. Ratkaisuisaan korkein oikeus arvioi sitä, onko yhtiömies ollut yhtiössä vastuuasemassa velkojen syntyhetkellä. Korkein oikeus ei arvioinut aiemmassa oikeudenkäynnissä yhtiöön nähden vahvistetun velkasuhteen olemassaoloa uudelleen. Tapauksissa korkein oikeus katsoi vastuunalaisen yhtiömiehen vastuun kommandiittiyhtiön vahvistetusta velasta määräytyvän yhtiöoikeudellisten säännösten nojalla.

Korkein oikeus on todennut ratkaisussaan *KKO 2016:26*, että yhtiöoikeudellisista säännöksistä voi tietyissä tilanteissa seurata yhtiötä vastaan annetun tuomion oikeusvoimavaikutuksen ulottuminen yhtiössä päätösvaltaa käyttävään tai muuhun yhtiöoikeudellisessa vastuuasemassa olevaan henkilöön.

²⁶⁴ *Vähätalo* Edilex 2014, s. 8.

²⁶⁵ *Jokela* 2015, s. 573.

²⁶⁶ *Männistö* LM 2004, s. 39.

²⁶⁷ Ks. *KKO 2001:39*.

²⁶⁸ Ks. *KKO 2015:59*.

Tapauksessa *KKO 2016:26* oli kyse siitä, sitoiko aikaisempi hovioikeuden vuonna 2008 antama A:n ja X Oy:n välistä oikeussuhdetta koskeva lainvoimainen vahvistustuomio Y Oy:tä, käsiteltävänä olevassa riita-asiassa.

A:lle oli tapahtunut työtapaturma vuonna 1978 tämän työskennellessä X Oy:n palveluksessa. Raastuvanoikeus velvoitti yhtiön vuonna 1980 antamallaan ratkaisullaan maksamaan korvausta A:lle työansion alentumisesta. Oikeus totesi myös, että A:lla on oikeus eri oikeudenkäynnissä vaatia aiheelliseksi katsomiaan korvauksia, mikäli vamma antaa siihen aiheen. Vuosien saatossa A:n vammat pahenivat.

X Oy:n yhtiökokous päätti vuonna 2000 yhtiön asettamisesta selvitystilaan ja luovuttaa ennakkojako-osuutta ainoalle osakkeenomistajalleen Y Oy:lle erillisen sopimuksen mukaan. X Oy luovutti vuoden 2000 lopussa tehdyllä sopimuksella Y:lle kaikki varansa ja velkansa lukuun ottamatta selvitystilan loppuun saattamiseksi tarvittavia kustannuksia vastaavaa määrää. Ennakkojako-osuus siirtyi Y Oy:lle 31.12.2000. Ilmoitus julkisesta haasteesta X Oy:n selvitystilan perusteella sen velkojille annettiin vuoden 2001 alussa ja valvontapäivä oli noin puolivuotta myöhemmin. A ei valvonut saatavaansa X Oy:n selvitystilassa. Selvitystilan lopettaminen sekä yhtiön purkautuminen ja lakkaaminen rekisteröitiin kaupparekisteriin vuonna 2002. A nosti 2004 purettua osakeyhtiötä X Oy:tä vastaan kanteen, jossa hän oli vaatinut vahvistettavaksi, että X Oy oli velvollinen suorittamaan hänelle korvauksia työtapaturmasta aiheutuneen vamman pahentumisen vuoksi.

Käräjäoikeus ratkaisi välituomiolla ensin, ettei X Oy voinut pitää A:n saatavaa tuntemattomana. Käräjäoikeuden vuonna 2007 ja Rovaniemen hovioikeuden vuonna 2008 pääasiassa antamilla ratkaisuilla vahvistettiin lopulta lainvoimaisesti, että X Oy oli velvollinen suorittamaan A:lle tämän vaatimat korvaukset.

A nosti vuonna 2009 Helsingin käräjäoikeudessa kanteen Y Oy:tä vastaan vaatien tämän velvoittamista suorittamaan ansionmenetykskorvausta hänelle. A katsoi, että käräjäoikeuden 2007 ja hovioikeuden 2008 antaman tuomion perusteella hänellä oli oikeus saada korvausta työtapaturman perusteella entiseltä työnantajaltaan X Oy:ltä ja että kyseisessä asiassa annetun tuomion oikeusvoima ulottui myös Y Oy:öön. Korkein oikeus hyväksyi A:n kanteen ja määräsi Y Oy:n maksamaan korvauksia.

Korkeimman oikeuden ratkaisua *KKO 2016:26* voidaan kritisoida monesta eri syystä. Ensinnäkin ratkaisu on hyvin niukasti perusteltu, eikä korkein oikeus avaa perustelujaan kovin paljoa. Korkein oikeus totesi ratkaisussaan, että purettu osakeyhtiön nimissä tehdyistä oikeustoimista voi osakeyhtiölain säännösten perusteella olla vastuussa myös päätöksentekoon osallistunut osakkeenomistaja. Ratkaisevaa merkitystä ei korkeimman oikeuden mukaan tapauksen kaltaisissa

tilanteissa voida antaa sille seikalle, että yhtiö ja sen omistaja ovat toisistaan erillisiä oikeussubjekteja. Korkein oikeus ei kuitenkaan perustellut tätä kantaansa ollenkaan.

Korkein oikeus katsoi ratkaisussaan *KKO 2016:26*, että puretussa osakeyhtiössä kyse on eräänlaisesta yhteenliittymästä, jolla voi olla nimissään oikeuksia ja velvoitteita. Nämä velvoitteet ovat peräisin siltä ajalta, kun yhtiö vielä toimi itsenäisenä oikeushenkilönä. Puretulla osakeyhtiöllä ei kuitenkaan ole enää itsenäistä varallisuusmassaa, jos sen omaisuus on jaettu selvitysmenettelyn jälkeen osakkeenomistajille. Vaikka purettua osakeyhtiötä edustaa selvitysmies, niistä toimista, joihin purettu osakeyhtiö sitä vastaan nostetun kanteen vuoksi ryhtyy, päättää lähtökohtaisesti yhtiön osakkeenomistajien muodostama yhtiökokous, sillä selvitysmiehenkin tehtävänä on toimia osakkeenomistajien lukuun. Tämän vuoksi yhteyttä puretun osakeyhtiön ja sen osakkeenomistajan välillä on pidettävä korkeimman oikeuden mukaan vahvana. Korkein oikeus katsoi ratkaisussaan *KKO 2016:26*, että purettua yhtiötä koskevan tuomioistuimen ratkaisun oikeusvoimavaikutus voi ulottua yhtiön ohella oikeudenkäyntiä koskeneisiin päätöksiin osaa ottaneisiin henkilöihin sekä osakkeenomistajiin. Korkein oikeus rinnasti nämä tilanteet tilanteisiin, jossa puretun osakeyhtiön puolesta toimineet henkilöt tulevat sidotuiksi sen puolesta tehtyihin oikeustoimiin. Ratkaisussaan korkein oikeus näkikin puretun osakeyhtiön ja osakkeenomistajien olevan tiiviisti yhteydessä toisiinsa.

Korkein oikeus totesi myös ratkaisussaan, että oikeudenkäyntien taloudellisuuteen ja tehokkuuteen liittyvät tavoitteet voivat puoltaa oikeusvoiman positiivisen vaikutuksen ulottamista kolmanteen henkilöön. Oikeusvoiman positiivisen vaikutuksen ulottamista kolmanteen tulee kuitenkin arvioida ottaen huomioon se, ettei oikeusvoimavaikutus heikennä kolmannen mahdollisuuksia valvoa etujaan. Korkeimman oikeuden mukaan oikeusvoimavaikutusta kolmanteen henkilöön nähden ei yleensä voida pitää kohtuuttomana ja ennalta arvaamattomana tilanteissa, joissa henkilön yhteys joko aikaisemman oikeudenkäynnin kohteeseen tai sen asianosaiseen on ollut riittävän läheinen. Lisäksi korkein oikeus edellytti, että tämän kolmas henkilö on tullut tietoiseksi aiemmasta oikeudenkäynnistä ja että hänellä on muutenkin ollut tosiasiallinen mahdollisuus vaikuttaa tähän oikeudenkäyntiin esimerkiksi väliintulijana, vaikka tämä olisikin syystä tai toisesta päättänyt jättää osallistumatta oikeudenkäyntiin. Korkeimman oikeuden ratkaisun perusteluista voidaankin esittää se johtopäätös, että puretun osakeyhtiön osakkeenomistajan vastuu voi realisoitua tilanteissa, joissa taustalla on yhtiön aiemmin saama lainvoimainen vahingonkorvaustuomio ja ettei osakkeenomistajilla ole olemassa samanlaista oikeutta pysyä passiivisena yhtiön ollessa purettuna.

Korkein oikeus ei kuitenkaan käsitellyt ratkaisussaan *KKO 2016:26* sitä, vaikuttaako aikaisemman oikeudenkäynnin ajankohta siihen, voidaanko oikeudenkäynnin vaikutusta ulottaa myös

osakkeenomistajaan tai voidaanko kyseistä velkaa pitää edes tunnettuna. Kyseisessä tapauksessa X Oy:n mennessä selvitystilaan A:lle tapahtuneesta työtapaturmasta oli kulunut yli 20 vuotta. Korkeimman oikeuden ratkaisun johtopäätöksistä voidaan vetää se johtopäätös, että arviointi olisi voinut olla toisenlainen, jos Y Oy osakkeenomistajana olisi tullut väliin vuoden 2004 oikeudenkäynnissä.

Mielestäni osakkeenomistajan oikeuksien käyttämiselle tai niiden käyttämättä jättämiselle annettu arvo arvioinnissa on osittain vastoin yleisiä osakeyhtiöoikeudellisia vahingonkorvausta koskevia periaatteita. Kuten aiemmin tutkimuksessa on todettu, osakkeenomistajille on varattu oikeus olla passiivisia. Jos korkeimman oikeuden ratkaisua arvioidaan pidemmälle, voidaan kysyä, tuleeko puretun osakeyhtiön osakkeenomistajan aina vaikuttaa väliintulijana purettua osakeyhtiötä vastaan nostetuissa oikeudenkäynneissä. Tämä vahvistaa aiemmin esitettyä väitettä siitä, että puretun osakeyhtiön ja selvitystilassa olevan yhtiön osakkeenomistajilla ei olisi oikeutta pysyä passiivisena.

Mielenkiintoista kyseisessä ratkaisussa on myös se, että korkein oikeus ei antanut arvoa ollenkaan sille, mistä korvaukseen oikeuttanut vahinko oli johtunut ja oliko osakkeenomistajavaikuttanut vahingonsyntymiseen. Kuten aiemmin kappaleessa 4.1.1 on todettu, osakkeenomistajan vahingonkorvausvastuun edellytyksenä on, että osakkeenomistaja on myötävaikuttanut osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen rikkomiseen tahallaan tai huolimattomuudesta ja aiheuttanut vahinkoa yhtiölle, toiselle osakkeenomistajalle tai muulle henkilölle. Kyseisessä tapauksessa vahingonkorvausvastuun perusteena oli työtapaturma, eikä korkeimman oikeuden perusteluissa edes väitetty, että tapaturman taustalla olisi osakkeenomistajan moitittava käytös tai että onnettomuus olisi johtunut yhtiöjärjestyksen tai osakeyhtiölain rikkomisesta.

Pidänkin ongelmallisena sitä, että vastuu vahingosta, johon osakkeenomistaja ei todennäköisesti ole voinut mitenkään vaikuttaa ulotetaan osakkeenomistajalle, sillä se on sekä osakeyhtiöoikeudellisten periaatteiden vastaista että omiaan vaikuttamaan negatiivisesti sijoittajien haluun sijoittaa markkinoille. Katson, että tapauksissa, joissa on kyse oikeusvoiman perusteella ulotetusta vastuusta tulisi ottaa huomioon yleiset osakeyhtiöoikeuden vahingonkorvausta koskevat säännöt. Tällöin painoarvoa tulisi antaa vahingon syntymisen perusteelle, sekä sille, onko osakkeenomistaja ollut passiivinen ja millainen rooli osakkeenomistajalla on ollut muutoin yhtiössä. Näin ollen osakkeenomistajan vastuuta arvioitaisiin samalla tavalla sekä yhtiön ollessa aktiivisesti toiminnassa että sen ollessa purettu.

Toimivan sääntelyjärjestelmän tulee suojata osakkeenomistajan riskejä siten, että tämän kannettavaksi tulevat ainoastaan sellaiset riskit, jotka ovat olleet ennakoitavissa osakkeita

hankittaessa. Ennakoimattomien riskien syntyminen on pyrittävä estämään. Ennakoitavista riskeistä osakkeenomistaja osaa esimerkiksi varautua niihin, jotka liittyvät enemmistöperiaatteella tehtävään päätöksentekoon. Sen sijaan ennakoimattomien ja perusteltujen odotusten vastaisten riskien osalta oikeussuojajärjestelmän tulisi turvata se, ettei osakkeenomistajan kannettavaksi voida siirtää sellaisia ennakoimattomia riskejä, joissa hänen varallisuuttaan siirretään säännösten vastaisesti ulkopuolisille.²⁶⁹

²⁶⁹ *Vahtera* 2011, s. 178.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen keskeisenä tarkoituksena oli tulkita ja systematisoida puretun osakeyhtiön osakkeenomistajan korvausvastuun perusteita. Tarkoituksena oli tutkia, millainen vastuu puretun yhtiön osakkeenomistajalla on yhtiön aiemmasta toiminnasta osakeyhtiötä koskevien säännösten perusteella. Lisäksi tutkielman tarkoituksena oli pohtia, tuleeko osakkeenomistajan vastuuta arvioida eri lailla selvitystilassa olevassa tai puretussa osakeyhtiössä kuin toiminnassa olevassa osakeyhtiössä.

Kuten tutkimuksessa huomattiin, puretun yhtiön osakkeenomistajan vastuuta koskevat normit ovat hyvin yleisluontoisia, eivätkä purettua osakeyhtiötä koskevat säännöt ota huomioon tilanteita, joissa yhtiön purkamisen jälkeen velkoja nostaa kanteen osakkeenomistajia kohtaan. Purettua osakeyhtiötä koskevat normit eivät myöskään vastaa suoraan siihen, muuttuuko osakeyhtiön luonne tai tarkoitus purkamisen jälkeen. Tämän vuoksi tutkimuksen alussa kiinnitettiin ensin huomiota siihen, millaisena oikeushenkilönä purettua osakeyhtiötä voidaan pitää, mikä sen tarkoituksen voidaan katsoa olevan ja kuinka yleiset yhtiöoikeudelliset teoriat suhtautuvat purettuun tai selvitystilassa olevaan osakeyhtiöön. Purettua osakeyhtiötä tutkittiinkin erityisesti toiminnassa olevien osakeyhtiöiden tyypillisten piirteiden valossa.

Purettua osakeyhtiötä voidaan pitää eräänlaisena yhteenliittymänä, jolla voi olla nimissään oikeuksia ja velvoitteita, jotka ovat peräisin siltä ajalta, kun yhtiö vielä toimi itsenäisenä oikeushenkilönä. Puretun osakeyhtiön ja toiminnassa olevan osakeyhtiön suurin ero on siinä, että yhtiön hallitus ja mahdollinen toimitusjohtaja eivät enää hoida tehtäviään, jolloin viimeinen vastuu yhtiön tekemistä päätöksistä on yhtiökokouksen kautta osakkeenomistajilla. Purettu osakeyhtiö eroaa toiminnassa olevista osakeyhtiöistä myös siten, että rajoitetun vastuun periaatetta ei sovelleta täysin samanlaisena, sillä yhtiön puolesta purkamisen jälkeen tehdyistä toimista vastaavat tekijät yhteisvastuullisesti. Lisäksi puretun osakeyhtiön katsottiin rinnastuvan perustettavaan osakeyhtiöön, minkä vuoksi perustettavaa osakeyhtiötä koskevia periaatteita voitiin myös hyödyntää tarkasteltaessa purettua osakeyhtiötä.

Osakeyhtiön tarkoitusta koskevat teoriat käsittelevät osakeyhtiön tarkoitusta silloin, kun se on aktiivisesti toiminnassa. Kyseiset teoriat eivät ota huomioon sitä, mikä on puretun osakeyhtiön tarkoitus ja tulisiko puretun tai selvitystilassa olevan osakeyhtiön, tai sitä edustavien osakkeenomistajien, ottaa toiminnassaan huomioon yhtiön muut sidosryhmät. Vastausta tähän kysymykseen haettiin toiminnassa olevan osakeyhtiön tarkoitusta koskevista teorioista sekä osakeyhtiön purkamista koskevista säännöistä.

Purkamista koskevien OYL:n säännösten mukaan selvitysmenettelyn tarkoituksena on yhtiön varallisuusaseman selvittäminen, tarpeellisen omaisuusmäärän muuttaminen rahaksi, velkojen maksaminen sekä ylijäämän suorittaminen osakkeenomistajille tai muille sen mukaan kuin yhtiöjärjestyksessä määrätään. Myös julkista haastetta koskevat säännökset asettavat vastuun velkojan puolelle siitä, että tuntemattomat velat tulevat ilmoitetuksi selvitysmiehille ja otetuksi huomioon osana lopputilitystä. Purkamismenettelyn läpikäyneellä osakeyhtiöllä ei lähtökohtaisesti ole velkojia, sillä osakeyhtiötä ei voida purkaa ennen kuin kaikki tunnetut velat on maksettu velkojille tai niitä varten on varattu rahaa myöhempää maksamista varten. Näin ollen voidaan katsoa, että selvitystilassa olevalla tai puretulla osakeyhtiöllä, tai niiden osakkeenomistajilla, ei ole velvollisuutta ottaa huomioon yhtiön muiden sidosryhmien etua.

Tästä periaatteesta on kuitenkin poikkeus, sillä selvitysmiesten on otettava huomioon yhtiön purkamisessa kaikki tunnetut velat. Tästä kertoo se, että velkojan ei tarvitse ilmoittaa selvitysmiehille sellaista velkaa, jota koskevat tiedot eivät poikkea julkisen haasteen hakemuksessa mainitusta. Selvitystilassa oleva osakeyhtiö poikkeaa toiminnassa olevasta osakeyhtiöstä siten, että sillä on velvollisuus ottaa huomioon yhtiön tunnetut velkojat. Selvitystilassa yhteisön hallitus ja muut toimielimet lakkaavat ja heidän tilalleen tulevat selvitysmiehet. Ainoastaan yhtiökokous säilyttää asemansa samanlaisena. Lain esitöiden mukaan aikaisempien toimielinten jäsenten tietoisuudella ei ole merkitystä arvioitaessa velan tunnettavuutta. Jos velka on tunnettu, ei vastuu tunnetun velan huomioimisesta ole enää velkojilla vaan selvitysmiehillä ja yhtiökokouksella. Erityisesti vastuu on osakkeenomistajilla, sillä he käyttävät valtaansa yhtiökokouksessa ja yhtiökokous on ainoa yhtiön elin, joka säilyy toiminnassa myös yhtiön ollessa selvitystilassa. Näin ollen tilanteissa, joissa tunnettua velkaa ei ole otettu huomioon ennen lopputilityksen tekemistä ja hyväksymistä, osakkeenomistajalla on eräänlainen lojaliteettivelvollisuus yhtiön velkojia kohtaan. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että tällaisissa tilanteissa osakkeenomistajilla olisi velvollisuus hylätä selvitysmiesten tekemä lopputilitys ja tarvittaessa nostaa kante selvitysmiehiä vastaan. Jos vastuuta tunnetuista veloista ei ulotettaisi yhtiön osakkeenomistajiin, voisi yhtiö välttää tunnettujen velkojen maksamisen valitsemalla mahdollisimman tietämättömät selvitysmiehet.

Puretun ja perustettavan osakeyhtiön välillä nähtiin samankaltaisuuksia, minkä vuoksi lain sisäisen loogisuuden ja yhdenmukaisen tulkinnan kannalta on perusteltua, että sekä puretun osakeyhtiön että perustettavan osakeyhtiön osakkeenomistajiin sovellettaisiin myös samankaltaista vahingonkorvaussäännöstöä. Perustajana olevien osakkaiden vastuu määräytyy OYL 22 luvun osakkaita koskevien vastuusäännösten mukaan, joten tällöin myös puretun osakeyhtiön

osakkeenomistajien vahingonkorvausvastuuseen sovellettaisiin lähtökohtaisesti osakeyhtiölain vahingonkorvaussäännöksiä.

Osakeyhtiölain 22 luvun 2 §:n mukaan osakkeenomistaja on korvausvelvollinen kaikesta sellaisesta vahingosta, jonka hän myötävaikuttamalla lain tai yhtiöjärjestyksen rikkomiseen tahallaan tai huolimattomuudesta on aiheuttanut yhtiölle, toiselle osakkeenomistajalle tai muulle henkilölle. Vastuun syntyminen edellyttää vahingon syntymisen ja syy-yhteyden lisäksi myötävaikuttamista lain tai yhtiöjärjestyksen rikkomiseen ja vahingon aiheuttamista tahallisesti tai tuottamuksesta. Lisäksi edellytetään, että vahinko on aiheutettu osakkeenomistajan ominaisuudessa. Tällöin esimerkiksi tunnettujen velkojen tahallinen jättäminen lopputilityksen ulkopuolelle voisi tulla rangaistavaksi. Vaikka osakkeenomistajan teko eli myötävaikuttaminen olisi syy-yhteydessä syntyneeseen vahinkoon, voi osakkeenomistajan korvausvastuu jäädä syntymättä, sillä tuottamusarvioinnissa otetaan aina huomioon osakkeenomistajan asema ja tuottamusarviointi on tehtävä kunkin osakkeenomistajan kohdalla yksilöllisesti.

Puretun osakeyhtiön osakkeenomistajan vastuun arviointi eroaisi toiminnassa olevan osakeyhtiön osakkeenomistajan vastuusta kuitenkin siinä, ettei osakkeenomistajalla olisi samanlaista oikeutta pysyä passiivisena kuin toiminnassa olevan osakeyhtiön osakkeenomistajalla, koska yhtiön hallitus ja mahdollinen toimitusjohtaja eivät enää hoida tehtäviään. Osakkeenomistajan rajoitettu vastuu yhtiön velvoitteista ja oikeus pysyä passiivisena perustuu juuri siihen, että osakeyhtiössä omistus ja johto on eriytynyt. Hallituksen ja toimitusjohtajan ollessa poissa toiminnasta vastuu yhtiön tekemistä päätöksistä on yhtiökokouksen välityksellä osakkeenomistajilla, eikä osakkeenomistaja voi enää pysyä samoin tavoin passiivisena. Tällainen tilanne, jossa osakkeenomistajan passiivisuus saattaisi olla vastuun laukaiseva tekijä, olisi jo aiemmin mainittu tapaus, jossa tunnettua velkaa ei olisi otettu huomioon yhtiön selvitystilassa ja lopputilityksessä. Tällöin puretun osakeyhtiön osakkeenomistajan vastuuta voitaisiin arvioida ankarammin kuin toiminnassa olevan osakeyhtiön osakkeenomistajan.

Tutkimuksessa varsinainen tutkimuskysymys jaoteltiin kahteen alakysymykseen. Tarkastelun kohteena oli se, kuinka puretun osakeyhtiön aiemmin saama lainvoimainen vahingonkorvausta koskeva tuomio voi vaikuttaa yhtiön osakkeenomistajien vastuuseen yhtiön purkamisen jälkeen. Lisäksi tutkimuksen tarkoituksena on pohtia, kuinka osakkeenomistajan mahdollinen vastuu puretun osakeyhtiön veloista suhtautuu osakeyhtiöoikeudelliseen periaatteeseen rajoitetusta vastuusta.

Tutkimuksessa esitettiin, että osakkeenomistajan vastuuta yhtiön aiemmasta toiminnasta, jonka seurauksen vahingot näkyvät vasta yhtiön purkamisen jälkeen tulee arvioida kuin tuntemattomia velkoja. Jos puretun yhtiön aiemman toiminnan haitat ilmenevät vasta purkamisen jälkeen eikä

osakkeenomistajalla ole ollut tietoa vahinkoa aiheuttaneesta toiminnasta, ei osakkeenomistajaa voida velvoittaa korvaamaan kyseistä vahinkoa tai velkaa. Jos yhtiön aiemman toiminnan aiheuttama vahinko on ollut osakkeenomistajalla tiedossa tai hänen olisi pitänyt tietää siitä, voi vahingonkorvausvastuu aktualisoitua. Tällaisia tilanteita, jossa osakkeenomistajan olisi pitänyt tietää mahdollisesta vahingonkorvausvastuusta ovat esimerkiksi tilanteet, jossa yhtiöllä on jo aiempi lainvoimainen tuomio taustalla samasta asiasta tai tilanteet, jossa yhtiökokous on selkeästi tehnyt osakeyhtiölain vastaisen päätöksen. Näin ollen yhtiön aiemmin saama lainvoimainen tuomio voi aiheuttaa myös osakkeenomistajien korvausvastuun aktualisoitumisen.

Tutkimuksessa havaittiin, että puretuissa osakeyhtiöissä rajoitettua vastuuta ei lähtökohtaisesti ole, sillä osakkeenomistajat vastaavat kaikista yhtiön puolesta purkamisen jälkeen tehdyistä oikeustoimista. Rajoitettu vastuu on kuitenkin voimassa tilanteissa, jossa vastuu johtuu yhtiön aiemmasta toiminnasta. Tällaisista vastuista vastaa lähtökohtaisesti yhtiö. Tutkimuksessa esitettiin, että rajoitetusta vastuusta voitaisiin kuitenkin poiketa tilanteissa velkojansuojan vuoksi.

Osakkeenomistajan vastuu voi realisoitua myös muuten kuin osakeyhtiöoikeudellisten sääntöjen kautta. Osakkeenomistaja voi joutua vastuuseen myös tuomion oikeusvoiman ja vastuun samastuksen perusteella. Näihin kahteen vastuutyyppiin purettujen osakeyhtiöiden yhteydessä tulisi kuitenkin suhtautua kriittisesti. Toimivan sääntelyjärjestelmän tulee suojata osakkeenomistajan riskejä siten, että tämän kannettavaksi tulevat ainoastaan sellaiset riskit, jotka ovat olleet ennakoitavissa osakkeita hankittaessa. Ennakoimattomien riskien syntyminen on pyrittävä estämään. Ennakoitavista riskeistä osakkeenomistaja osaa esimerkiksi varautua niihin, jotka liittyvät enemmistöperiaatteella tehtävään päätöksentekoon. Sen sijaan ennakoimattomien ja perusteltujen odotusten vastaisten riskien osalta oikeussuojajärjestelmän tulisi turvata se, ettei osakkeenomistajan kannettavaksi voida siirtää sellaisia ennakoimattomia riskejä, joissa hänen varallisuuttaan siirretään säännösten vastaisesti ulkopuolisille. Vastuun samastuksen katsottiin kuitenkin olevan mahdollinen puretuissa osakeyhtiöissä tietyissä erityistilanteissa.

Osakeyhtiöoikeudelliseen vahingonkorvausvastuuseen liittyvät vastuunrajoitukset ja tuottamuksen arvioinnille annettu suuri merkitys aiheuttavat helposti sen, että useimmiten osakkeenomistaja-saattaminen vastuuseen yhtiön velkojia kohtaan on vaikeaa. Tämä on erityisen ongelmallista selvitystilassa olevissa yhtiöissä, joissa yhtiön aikaisempi johto on korvautunut selvitysmiehillä ja ainoana pysyvänä toimielimenä on yhtiökokous.

Tämän vuoksi purettua osakeyhtiötä ja selvitystilassa olevaa osakeyhtiötä koskevia vahingonkorvaus säännöksiä tulisi tarkentaa osakeyhtiölaissa. Erityisesti tämä olisi tärkeää, jos tulevaisuudessa

oikeusministeriön ehdotuksen mukaisesti tietyntyyppiset yhtiöt voisivat purkautua ilman selvitysmenettelyä. Tällaisen tarkennuksen tekemisellä olisi vähintäänkin oikeusvarmuutta luovaa vaikutusta. Tarkennetun sääntelyn avulla sijoittajat voitaisiin sitouttaa nykyistä vastuullisempaan toimintaan yhtiön hyväksi ja yhtiön velkojat tietäisivät oikeutensa myös paremmin. Suomalaisessa sääntelyssä voitaisiinkin hakea mallia norjalaisesta yhtiön hallitusta koskevasta sääntelystä. Tällöin yhtiöllä, osakkeenomistajalla ja muilla olisi oikeus korvaukseen vahingosta, jonka osakkeenomistaja toimessaan tahallisesti tai huolimattomuudesta yhtiön ollessa selvitystilassa on heille aiheuttanut. Muutos selkeyttäisi osakkeenomistajan vastuuta selvitystilassa olevissa ja puretuissa yhtiöissä ja toisi osakeyhtiölain lähemmäksi mallia osakeyhtiöstä sopimusverkkona.